

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยในสาขาวิชาสังคมวิทยา (sociology) ประเภทการวิจัยประยุกต์ (applied research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย และพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ในลักษณะกรณีศึกษาหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง หมู่ที่ 1 ตำบลสีกาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก หมู่ที่ 5 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ในการวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้มุ่งเน้นไปที่ผลเชิงปริมาณหรือผลทางสถิติ หากแต่มองไปที่ผลเชิงคุณภาพในลักษณะเจาะลึกถึงปรากฏการณ์ทางสังคม ศักยภาพ ชีตความสามารถ การมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างกันของสมาชิกในหมู่บ้านที่เป็นแนวปฏิบัติทำให้หมู่บ้านโฮมสเตย์ทั้ง 2 หมู่บ้านประสบความสำเร็จ รวมถึงการพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 7 องค์ประกอบ คือ ทางสายกลาง ความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และความสมดุลมั่นคงยั่งยืน ที่สามารถเป็นต้นแบบ (model) ให้กับชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์และธุรกิจชุมชนรูปแบบอื่น นำไปประยุกต์ใช้สู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมทั้งจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ และจากข้อมูลภาคสนาม ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ จัดหมวดหมู่ จัดเรียงลำดับสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้วนั้น ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยในแต่ละประเด็นที่ค้นพบ พร้อมกับการนำเสนอข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยในแต่ละประเด็นเชิงเหตุผล โดยคณะผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวปฏิบัติการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย
2. ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย

แนวปฏิบัติการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย

1. สร้างการมีส่วนร่วม

หมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบัน ล้วนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งในรูปของบุคคลและกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมในรูปของโฮมสเตย์นั้น จำต้องอาศัยความร่วมมือและการระดมทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้นการสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการในการระดมทรัพยากรที่มีในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ในทุกด้าน

ทั้งนี้เนื่องจาก การดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับรายได้คำตอบแทน และการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ย่อมนำมาซึ่งความตึงเครียดระหว่างสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์และผู้ที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิก ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนถูกแก้ไขโดยการดึงบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโฮมสเตย์มากขึ้น เนื่องจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ของบางครัวเรือนอาจจะยังไม่พร้อมในเรื่องสถานที่ แต่ก็สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่จัดขึ้น ทำให้ทุกคนในหมู่บ้านมองว่าแม้บ้านของตนยังไม่เปิดเป็นโฮมสเตย์ แต่ตนก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มโฮมสเตย์ ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่กลุ่มโฮมสเตย์จัดขึ้นได้

การสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลที่หลากหลายในหมู่บ้านนี้เอง ที่จะทำให้ธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์มีความเข้มแข็ง เพราะทุกคนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในธุรกิจชุมชนที่เกิดขึ้น ซึ่งทุกคนจะช่วยเหลือกัน ให้ความร่วมมือ และผลักดันไปสู่ความสำเร็จด้วยกัน เนื่องจากเพราะว่าจุดมุ่งหมายดังกล่าวทุกคนถือเป็นความภาคภูมิใจร่วมกัน

“...เป็นเพราะว่าชาวบ้านเขาเข้าร่วมหลาย บ่ว่าผู้น้อย ผู้ทุกข์ ผู้ยาก ผู้มี ได้หยิ่งก็ได้ นำกัน บางบ้านมันจะได้แต่พี่น้อง ได้แต่ญาติ คนอื่นเขาก็เลยแข็ง ยามได้มามีแต่พี่น้องเขาได้ โฮมสเตย์นี้มันบ่แมนโฮมสเตย์โดดๆ บ้านจอมแจ้งนี้มันมีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเฮ็ดกับข้าว กลุ่มเฮ็ดผลิตภัณฑ์ กลุ่มผู้เฒ่าเฮ็ดผ้ามันเลยมาเสริมกัน”

กุดำ วิพบุตร, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ตอนนีโฮมสเตย์เฮาก็มีอยู่ 48 หลัง เอาความสมัครใจของเผิ่น เขาบ่ได้บังคับว่าผู้ใดจะเข้าในโครงการโฮมสเตย์คือ ทุกปีแม่กุหลาบก็จะบอกว่าปีนี้ทางพัฒนาชุมชนเผิ่นจะให้หลังทะเลเบียน ผู้ใดประสงค์จะมาเป็นโฮมสเตย์ก็เข้ามาได้ ครัวเรือนโฮมสเตย์กับที่บ่แมนโฮมสเตย์นี้ก็บ่เคยมีปัญหา เพราะว่าเฮาก็เปิดกว้าง ครัวเรือนที่บ่แมนโฮมสเตย์ถ้าอยากมาเฮ็ดอาหารคือแขกเข้ามา แม้ก็ประชาสัมพันธ์ว่าผู้ใดว่าง ผู้ใดถนัดเรื่องหยิ่งก็ไปเฮ็ดก็ไปทำช่วยกัน ผู้เฒ่าเผิ่นมาผูกข้อมือให้ ทาง ผอ. โรงเรียนก็

ให้นักเรียนมารำมาแสดงวัฒนธรรม ทางวัดเขาก็อาศัยเงิน บ่ว่าวัด บ่ว่าโรงเรียน บว่า ผอ. เขาจะดึงเข้ามาทำงานในตรงนี้ให้หมดทุกหน่วยทุกกลุ่มทุกคน”

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ลูกหลานเยาวชนมาแสดงวัฒนธรรมก็ได้ผู้ละ 100-200 บาท บได้เด็ตร้อนพ่อ กับแม่ รู้สึกว่าดีขึ้นแต่ก่อนนั้นขอแต่พ่อแต่แม่ลูกเดียว ก็บ่อยากให้ไปซักรถเล่นหรือ มั่วสุมาเสพติด นี่ก็คือเป็นความที่รายได้เป็นส่วนร่วม คนเฒ่าคนแก่เลี้ยงดู ลูกหลานไปด้วยก็ให้ทอผ้าไปด้วยผ้าถุง ผ้าขาวม้านี้แหละ เพื่อให้ลูกหลานได้เห็น และจะได้สืบทอดความรู้กันไป จึงดึงลูกหลานเข้ามาให้มีส่วนร่วมได้รู้ได้เห็นไปด้วยจะได้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอีสานเอาไว้ให้พวกเขามีความสามารถ มีส่วนร่วม ถ้าเขามีงาน มีเงิน เขาก็ไม่ต้องขอพ่อแม่ หมู่บ้านเขาเฮ็ดจั่งใดมันจะเข้ากันเฮ็ดจั่งใดมันจะพร้อมเพียงกัน เฮ็ดจั่งใดมันจะมีอยู่มีกิน เฮ็ดจั่งใดมันจะอยู่ดีมีสุข หรือเฮ็ดจั่งใดมันจะเป็นหนึ่งเดียวกันได้ พ่อก็เลยเรียกหัวหน้าครัวเรือนมาประชุมปรึกษาหารือ ทำยสุดนี้ก็เลยเป็นโฮมสเตย์ กลุ่มจะเปิดกว้างบ่แม่นว่าเฉพาะพี่น้องป้องปลายของไผของมัน เขาต้องเปิดกว้างครัวเรือนใดอยากมาเฮ็ดนาก็ได้ อยากมาเฮ็ดกลุ่มอาชีพก็มา อยากเข้ามาเฮ็ดกลุ่มออมทรัพย์ก็มา อยากมาเฮ็ดทอผ้า นำผู้สูงอายุก็มา มาเฮ็ดกลุ่มปุ๋ยก็มา หรือโฮมสเตย์นี้มา เยาวชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมก็ดีใจยอมรับ เอือนหลังน้อยก็ไปเฮ็ด เอือนหลังใหญ่ก็ไปเฮ็ด เอือนยากเอือนจนก็ไปเฮ็ดบได้บั้งคับ ถ้าเขาเฮ็ดแบบ บมีส่วนร่วมแล้ว มันก็เป็นการแตกแยก”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...คือกลุ่มแม่บ้านมีส่วนร่วมตลอด ถ้าว่าบมีแม่บ้านนี้โฮมสเตย์ก็ไปบได้คือกัน ก็มีแม่บ้านช่วยต้อนรับ ทำอาหาร ก่อนที่จะรับแขกมันก็ต้องลงทุนเตรียมพร้อมทุกอย่าง ที่บรับนี้คือยังบพร้อม คนที่จะเข้ามาเป็นบ้านโฮมสเตย์จะต้องมีความพร้อมทั้งครอบครัว สมาชิกในบ้านจะต้องยินยอมพร้อมใจกันถึงจะเข้าเป็นสมาชิกได้ ถ้ามพ่อบ้าน ถ้ามลูก ถ้ามเขย ถ้ามหลานเจ้าว่าพร้อมที่จะรับโฮมสเตย์ได้บ”

ยุ่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...มีส่วนร่วมคือกันของโรงเรียน เยาวชนก็ต้องออกมาช่วย เขาก็เอาเค้าออกมามีส่วนร่วม ยามบมีเขาไปเขาก็ให้เขาต่อเขานั้นละ เขาก็ถ่ายทอดให้เขา”

ต้อย จิตมาน, รองประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ชุมชนมีความสามัคคีกัน ร่วมมือร่วมแรงแงกันเถิดงาน และมีการจัดตั้งกลุ่มจักสาน และกลุ่มส่งเสริมผลิตภัณฑ์และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น”

เทา พลศรี, เพื่อนบ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เราการทำงานแบบให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำงาน ในการวางแผนและพัฒนา กิจกรรมทุกอย่างเราจะมีการประชุมกัน มีการวางแผน คือเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดการ ในเรื่องของโปรแกรมท่องเที่ยว การจัดคนเข้าพัก และก็การบริหาร การเป็นเจ้าของที่ดี คือเน้นให้มีส่วนร่วมกันทุกคน”

ดิฉันทภาพ สุพันธ์ะ, รายการทั่วถิ่นแดนไทย

“...นักเรียนของเรา มีส่วนร่วมอย่างมากเลย เช่น กิจกรรมของโฮมสเตย์นี้ได้ผลผลิตจากนักเรียนของเราเข้าไปร่วม มีเด็กรักษ์ป่าและเด็กมัคคุเทศก์น้อยอย่างนี้”

อุทานศักดิ์ นันทอง, รักษาการ ผอ. รร.บ้านวังน้ำมอก

“...ทางวัดก็ช่วยกัน นักเรียนก็บิได้ห้าม นักเรียนก็มาช่วยเดินช่วยรำ แล้วมีส่วนร่วมอยู่ มีส่วนร่วมกันนี้ละอันใดมันก็เพียงพอ”

ลำตวน รักษาภักดี, สมาชิกโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...มาครั้งนี้บอกได้เลยว่าประทับใจมาก ในเรื่องของการต้อนรับ รวมถึงการแสดงอาหารทุกอย่างดีมาก ๆ ที่พักด้วย ประทับใจตรงที่ว่าเขามีความร่วมมือทั้งเด็กผู้ใหญ่ สามารถรวมกลุ่มกันได้ ทำกิจกรรมร่วมกันได้ ขึ้นอยู่กับผู้นำด้วยในชุมชนนี้ เขาถือว่าเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในชุมชนเข้มแข็ง การวางแผนหรือการทำอะไรทำเป็นระบบดี”

ปาณีพร ทรเสน, นักท่องเที่ยว

“...การต้อนรับ กลุ่มแม่บ้านมีความสามารถ ว่าจะไปเลียนแบบอยู่ เป็นวิธีเยี่ยมมากเลย ความสามัคคี รวมกลุ่มกันได้ดี น้อยมาก ๆ เลยที่ได้แบบนี้ ก็โอเคลงตัว ในเรื่องการท่องเที่ยวคนก็มาหลาย”

แม่นิต, นักท่องเที่ยว

“...ได้มาเยี่ยมหมู่บ้านจอมแจ้ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง ได้เห็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนมีความพร้อมเพียง มีความสมัครสมาน สามัคคี พร้อมทั้งมี

ความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะเรื่องของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีความประทับใจในการต้อนรับของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นอย่างมาก”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 4 มีนาคม 2554

“...ได้เดินทางเพื่อศึกษาดูงาน ณ บ้านจอมแจ้ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงน่าอยู่ของโลกซึ่งมีวิถีชีวิตพอเพียง และประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพตามแนววิถีชีวิตพอเพียง โดยยึดบ้าน วัด โรงเรียน ให้ประชากรในหมู่บ้านมีส่วนร่วม”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 19 พฤษภาคม 2554

“...เพราะมีความร่วมมือกัน ไม่มีการแตกแยกกัน ร่วมมือกันก็คือว่าทำงานอะไรก็ต้องมาช่วยกัน มีการแบ่งหน้าที่กันให้คนนั้นทำอย่างนี้ ให้คนนี้ทำอย่างนั้น จะแบ่งงานกันช่วยเหลือกัน จะไม่มีการพุดให้กัน ถ้าใครมีหน้าที่อะไรก็จะทำในส่วนของหน้าที่ของตน”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ณ บ้านแม่ยูน สุริษา บ้านจอมแจ้ง

“...โรงเรียนก็มีส่วนร่วมในการจัดทำโฮมสเตย์ จะมีนักเรียนมาแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คณะศึกษาดูงานชม สำหรับบ้านจอมแจ้งแล้วก็มีความสามัคคีกันดีในส่วนนี้ เพราะเวลาที่มีแขกมาศึกษาดูงาน ทางคณะกรรมการก็จะประกาศว่ารุ่งนี้มีแขกมานะ ให้เตรียมทำความสะอาด ก็จะมาพร้อมกันทันทีไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็จะช่วยกันทำความสะอาด”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

“...ทางวัดก็มีส่วนร่วมในเรื่องของการเงิน เพราะถ้าว่าทางโฮมสเตย์ไม่มีเงินเพียงพอทางวัดก็จะเข้ามาช่วย และในส่วนเรื่องของทางโรงเรียนก็จะนำเด็กเข้ามาร่วมในกิจกรรมทางโฮมสเตย์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการรำ หรือมัลลเทศก์น้อย”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 22 ณ บ้านยายลำดวน รักษาภักดี บ้านวังน้ำมอก

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนาร ที่ประชุมได้สรุปประเด็นกลุ่มแต่ละกลุ่มในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดทำโฮมสเตย์ไว้ ดังนี้

- 1) กลุ่มแม่บ้าน มีส่วนร่วมในการต้อนรับคณะผู้มาศึกษาดูงาน
- 2) กลุ่มออมทรัพย์ มีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่ม

3) กลุ่มผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อต่อแขนให้กับ
คณะผู้ที่มาเยี่ยมเยือน

4) กลุ่มเยาวชน มีส่วนร่วมในการมารำต้อนรับให้คณะศึกษาดูงานและที่เข้ามา
พักได้ชมวิถีชีวิตพื้นบ้าน

5) กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพ และเรื่อง
ปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ

6) กลุ่มผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยเรียบร้อยแก่คณะผู้
ที่มาพักโฮมสเตย์

7) กลุ่มไร่นาสวนผสม มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่คณะศึกษาดูงาน

8) กลุ่ม อสม. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพยาบาลให้แก่คณะศึกษาดูงานที่ไม่
สบายและกีดดูแลเรื่องสุขอนามัยความสะอาด

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.
2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมได้ร่วมระดมความคิดเห็นใน
ประเด็นของการมีส่วนร่วม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1) ช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความสะอาดและสวยงาม
- 2) คนในครอบครัวมีการลงหุ้น
- 3) มีการเล่นและมีสานต่อประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน
- 4) ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ทุกครอบครัวรักษาความสะอาด และมีความยิ้มแย้ม
แจ่มใส

- 5) ช่วยคิดผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม
- 6) คอยบอกเด็กและเยาวชนให้มีการเคารพขนมอบน้อมกิริยามารยาทอ่อนหวาน
- 7) คอยแนะนำให้ความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบของชุมชน ให้แขกที่มา
เยี่ยมเยือน

โดยรายชื่อกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์หมู่บ้านบ้านวังน้ำมอก มีดังนี้

- 1) กลุ่มแม่บ้าน ต้อนรับแขก ทำอาหาร
- 2) กลุ่มเด็กรักษ์ป่า อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) กลุ่มเยาวชน ร่วมรักษาศิลปวัฒนธรรม
- 4) กลุ่มทำไม้กวาด
- 5) กลุ่มจักสาน
- 6) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์
- 7) กลุ่มทอผ้า
- 8) กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม

หมู่บ้านโฮมสเตย์ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนจากหลายกลุ่ม ทุกเพศทุกวัย เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ร่วมกันในการประกอบธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มเกษตร เป็นต้น รวมถึงการตั้งสถาบันทางสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินกิจกรรม เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น ซึ่งเป็นการเปิดช่องทางการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มสมาชิกที่มากขึ้น ทำให้คนในชุมชนสามารถเลือกกิจกรรมที่ตนเองถนัดเพื่อเข้าเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจชุมชนได้ในหลายรูปแบบ สามารถลดความตึงเครียดและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้

การมีส่วนร่วมนั้น ทุกคนในหมู่บ้านโฮมสเตย์จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็น การเข้าร่วมแบบรายบุคคล ในรายกิจกรรมที่ว่างเว้นจากงานปกติ เช่น นักเรียน ผู้สูงอายุ เป็นต้น หรือการมีส่วนร่วมในฐานะกลุ่ม เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น หรือการมีส่วนร่วมในฐานะสถาบันทางสังคมในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น (ธวัชชัย เฟ็งพิณีจ, 2551, หน้า 5) ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งในการบริหารจัดการเพื่อลดความตึงเครียดของคนในหมู่บ้าน ด้วยการดึงคนในหมู่บ้านทุกกลุ่มอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มโฮมสเตย์ เช่น นำเยาวชนมาแสดง รำอวยพร รำไทย รำพื้นบ้าน ให้ผู้เข้าพักชม กลุ่มผู้สูงอายุมาทำพานบายศรีสู่ขวัญ ทำพวงมาลัย ร้องขวัญ ผูกแขนผู้เข้าพัก กลุ่มทอผ้ามีผ้าทอพื้นบ้านมาวางจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปได้ว่า ในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์นี้ จะประสบความสำเร็จได้เพราะการมีส่วนร่วมทั้งในรูปของรายบุคคลและกลุ่มคนในชุมชน ก่อให้เกิดการระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ในชุมชน เข้ามาเป็นพลังขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นไปด้วยความสมัครสมานสามัคคี รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งนำมาซึ่งความสำเร็จปัจจุบัน

2. ใช้ทุนชุมชน

แนวปฏิบัติที่ทำให้ธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ประสบความสำเร็จอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การใช้ทุนในชุมชน ประกอบด้วย

1) ทุนทางธรรมชาติ ซึ่งบ้านจอมแจ้งมีทางกายภาพติดลำแม่น้ำโขง ที่ทำให้มีทัศนียภาพสวยงาม มองเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นและตก ที่สำคัญคือเป็นสถานที่เกิดของปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค จนเป็นที่มาของการจัดตั้ง “โฮมสเตย์” เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ในขณะที่บ้านวังน้ำออกมีสภาพเป็นป่าภูเขา อากาศเย็นสบาย มีน้ำตกไหลผ่าน มีหมอกยามเช้า และมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติโดยเฉพาะภูผีปอบที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา

2) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้ง 2 หมู่บ้านได้นำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้ามาช่วยในการทำกิจกรรมโฮมสเตย์ โดยเฉพาะวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านที่เป็นเสน่ห์เฉพาะ ความยิ้มแย้มแจ่มใส ความเป็นกันเอง การแสดงพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็น

ส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน เช่น การบายศรีสู่ขวัญ การละเล่นดนตรีอีสาน การแสดงรำพื้นบ้าน การกินข้าวพาสอง การทำบุญตักบาตร ฯลฯ เพื่อให้ผู้มาพักได้ชมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น ทั้งนี้รวมถึงความเป็นมิตร ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อหิงสาศย์ไมตรีจิต ความเป็นกันเอง การต้อนรับแบบญาติพี่น้อง ความเป็นชาวพุทธที่มีเมตตา มีคุณธรรมจริยธรรม ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่ตราตรึงอยู่ในความรู้สึกความทรงจำของผู้มาเยือนทุกคน

3) ผู้นำ ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจตุประกาย การเติมเต็มสนับสนุนซึ่งกันและกัน การประสานงานเชื่อมร้อยคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สร้างความสามัคคี สร้างความเชื่อมั่น กระตุ้นให้เกิดการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การสร้างความไว้วางใจ เป็นแบบอย่าง และสร้างความเชื่อมั่น โดยผู้นำเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมกลุ่มโดยตลอด ผู้นำหลักที่สำคัญในหมู่บ้านจอมแจ้ง คือ นายอารี วิบุตตร ส่วนบ้านวังน้ำมอก คือ นายดิณณภพ สุพันธ์ นอกจากนั้นแต่ละหมู่บ้านก็จะมีผู้นำรองลงมาอีก เช่น บ้านจอมแจ้งก็มี นางยุ้น สุริษา นางกุหลาบ พวงสาเก บ้านวังน้ำมอกก็มี นางสมพร สุวรรณแสง นางสมเพ็ชร รอดสุข นางสาวอรทัย ศรีทองทิพย์ เป็นต้น ซึ่งผู้นำล้วนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจตุประกายของชาวบ้านและเป็นผู้คอยเติมเต็มสนับสนุน ซึ่งผู้นำจะคอยเชื่อมร้อยคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เกิดความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียว ลดความตึงเครียด สร้างรายได้ และนำพาธุรกิจชุมชนมาสู่ความสำเร็จในปัจจุบัน

“...มีปรากฏการณ์บังไฟพญานาค คนหลังมาเติมวัด โรงเรียน รถมาเติม จุดหนึ่งคือเขามีน้ำโขง แล้วจุดที่สองอยู่บนบุคลิกของแม่บ้าน ของผู้บรรยาย มีการสาธิตดูงาน แยกมาทางแม่บ้านก็ได้หน้าบุตรหน้าไซแบบว่ายิ้มแย้มแจ่มใส คือเป็นพี่เป็นน้องเป็นพ่อเป็นแม่เป็นกันเอง เข้ามาจอมแจ้งก็มันมีความอบอุ่น แบบว่าผู้ใดมาก็เว้าแบบนี้ โฮมสเตย์ของบ้านจอมแจ้งนี้มันมีเสน่ห์ แยกมาก็ถามความคิดของเผินว่าเป็นจริงใจประทับใจ เผินก็ว่าประทับใจเจ้าของบ้านมีความยิ้มแย้มแจ่มใส แล้วก็ เป็นเองกับแขก บ่ถือโตว่ากันเองเด้อละ มีหยั่งก็ถามได้เด้อละ ยิ้มแย้มแจ่มใส พบปะกันคือพี่คือน้อง เผินก็ประทับใจตรงนี้ละ”

ยุ้น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...แบบธรรมชาติ แล้วก็ไปนั่งดูเรือไหลมองตกลา เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีตามธรรมชาติริมแม่น้ำโขง เป็นการดึงดูดแขกมา บ่แมน่ว่ามาแล้วไปเที่ยวรีนริงบ่ได้ คือมาอยู่ที่นี่เป็นแหล่งที่ศึกษากับชาวบ้านจริง ๆ แบบธรรมชาติ ตื่นขึ้นมาเผินจะเฮ็ดหยั่งเขาจะเรียนรู้อันนี้ อันนี้ก็เป็นการที่จะมาจอมแจ้ง หรือหนึ่งผลิตภัณฑ์

หนึ่งตำบลนี้ก็ได้เห็นก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน เขามักธรรมชาติ พวกฝรั่งดำนานาพา
เกี่ยวข้าวก็เกี่ยวนา ต้องใส่แบบหนองคาย ต้องใส่ผ้าถุง

ครั้งแรกเห็ดยาก บ่มีไผจะเห็ด ในนามที่พ่อเป็นผู้นำพ่อก็ต้องดึงชักชวนเอา
หัวหน้าคุ้ม เอาผู้ช่วยมาเห็ดเริ่มแรก พอปรากฏว่าเห็ดแล้วเป็นผลชาวบ้านเผิ่นก็เห็ด
ตาม เพราะมันได้ผล”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...คือวัฒนธรรมเหล่านี้ ทุกคนที่มาจับต้องใส่ผ้าถุงและเสื่อใส่ตามวัน ผ้ามัดหมี่
และเสื่อแขนสามส่วนลายพญานาค เขามีประเพณีผูกผ้าขาวม้า ลาบปลาน้ำโขง คือ
เมนูลาบปลาน้ำโขงเป็นอาหารหลักของโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง ใครมาก็ต้องได้กิน
ลาบคือโชคลาก หมายถึงนิมิตหมายอันดีคือได้กินลาบได้ทานลาบคนที่กลับไปก็จะ
มีโชคลากคือเมนูลาบปลาน้ำโขง

ผู้เฒ่ามาผูกข้อมือให้ ส่วนโรงเรียนก็ให้นักเรียนมารำมาแสดงวัฒนธรรม
ทางวัดเขาก็อาศัยบางอย่างเขาบ่มีเขาก็ว่าปู่ยากได้นั้นน่อยากได้นี้”

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...จุดเด่นแท้ๆ คือ มีบั้งไฟพญานาคขึ้น บ้านจอมแจ้งขึ้นหลาย เผิ่นก็เลยโปรโมทมี
นักท่องเที่ยวมาหลาย ที่นี้เผิ่นก็เลยมาตั้งบ้านโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวมาพัก”

แซม หินวันต์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ส่วนหนึ่งก็มีผู้นำ คือนำก่อนหมู่ มันก็เกิดจากกำนันเป็นแบบ คือกำนันเป็นผู้เอา
งาน เตรียมไม้ไผบ้าน กรรมการ เริ่มมาจากมีบั้งไฟพญานาค แล้วก็มีการช่วย
ผลักดัน แต่ด้วยความรู้บ่มี มีประสบการณ์ เว้า(พูด)เป็น เว้าไหล แบบว่าเว้าโนโตเห็ด
บ่แมนเว้าความต๊ะ(โกหก) คับบ่เห็ดจะเว้าไปจั้งใจ”

กุดำ วิพบุตร, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีในหมู่บ้าน ตอนนี้มีติดพิณ เด็กก็ได้แสดงให้แขก
เบิ่ง ช่วยดึงดูนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง และเป็นสาเหตุที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักใน
หมู่บ้านโฮมสเตย์หลาย ก็เพราะว่าในหมู่บ้านมีวัฒนธรรมที่หลากหลายจัดแสดงให้
นักท่องเที่ยวเบิ่ง เช่น การเห็ดอาหาร การแสดงดนตรี และมีจะสินค้า OTOP หลาย
อย่างเป็นของฝาก”

เทา พลศรี, เพื่อนบ้านบ้านจอมแจ้ง

“...จุดเด่นโดยรวมในหมู่บ้าน ก็คือว่าบ้านจอมแจ้งเป็นบ้านที่มีสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ ชาวบ้านเป็นมิตร ติดกับแม่น้ำโขง พอถึงยามเทศกาลบั้งไฟพญานาคนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่โฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งหลาย มีทิวทัศน์ของแม่น้ำโขงที่สวยงามเป็นธรรมชาติ

กำหนดมาปรึกษาชาวบ้านว่าควรที่จะจัดตั้งหมู่บ้านโฮมสเตย์บั้ง ชาวบ้านก็เห็นด้วยว่าเอ็ด น้ำก็เลยไปประชุมแล้วก็เข้าโครงการ พอเข้าโครงการแล้วกำหนดก็บอกว่าให้พัฒนาเอือนไผเอือนมัน อยากพัฒนาตรงใด ตกแต่งทรงใดตามสบายที่คิดว่าจะเหมาะสมกับแขกที่เข้ามาพัก ส่วนการบริหารก็มีฝ่ายต่างๆ หลายฝ่ายอยู่ตามที่ทางชาวบ้านช่วยกันเลือก มีฝ่ายแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า”

วิกิจ ตันนารัตน์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...การดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ “กินข้าวเช้าเอือน” ป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน บ้านวังน้ำมอก ได้มีการพิจารณาทุนทางธรรมชาติและทุนทางสังคมในชุมชนอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านทรัพยากร ด้านผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวและบริการ ด้านการผลิต และด้านการจัดการ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น คนในท้องถิ่นมีโอกาสที่จะสร้างรายได้ เข้าใจเรียนรู้เกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีวิถีชีวิตเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของการดำเนินชีวิตที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความมีศีลธรรมความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน

ป่าชุมชน “ภูผีปอบ” บ้านวังน้ำมอก เป็นแหล่งอาหาร หาอยู่หากิน อาหารตามธรรมชาติมีหลากหลายในป่าชุมชน เช่น หน่อไม้ เห็ด กลอย อีรอก ฯลฯ ทำให้คนในท้องถิ่นมีวัฒนธรรมการหาอยู่หากินที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ทำให้บ้านวังน้ำมอกมีธรรมชาติเป็นแรงดึงดูดผู้คน และมีวัฒนธรรมเป็นเสน่ห์ที่สร้างความประทับใจให้คนต่างถิ่นที่มาเยือน

ดิฉันทภาพ สุพันธ์ะ, www.wangnammok.com

“...เขาจะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ต้องหากิจกรรมในการเอ็ดเพื่อที่จะรักษาพวกนี้ไว้ ถ้าไม่มีกิจกรรมเอ็ด วัฒนธรรมกับธรรมชาติจะถูกเอาไปใช้ อย่างศิลปวัฒนธรรมพวกนี้เอ็ดมาเอาไปตั้งโชว์มันก็มีความหมาย อย่างขัน

คูปีอันนี้เป็นของโบราณเขาก็ต้องเอามาเฮ็ดแล้วก็รักษาไว้ ถ้าบ่ได้ใช้มันหายไป ทอผ้าบ่ได้ทอโซว์ทอแล้วก็ต้องได้ใช้ การจัดการทุนทางสังคมก็คือความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้าน อย่างคนนี่คือทุนทางสังคม เอาความสามารถแต่ละคนมารวมกันมาแชร์ความคิดกัน ทอผ้า จักสาน อาหารพื้นบ้าน ตัดเย็บคือทุนทางสังคม ห้วยน้ำ ภูผีปอบ และก็อากาศที่บริสุทธิ์คือทุนทางธรรมชาติ เงินยังมาบ่ได้ต้องรวมตรงนี้ก่อน การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมก็เป็นทุนทางสังคม แต่ว่ามันเป็นทุนทางสังคม แต่แยกออกเป็นวัฒนธรรมเฉยๆ วัฒนธรรมก็มีตั้งหลายอย่าง บายศรีสู่ขวัญ วัฒนธรรมในการกินการอยู่ วัฒนธรรมในด้านดนตรี วัฒนธรรมในด้านการทำผ้า วัฒนธรรมไหว้ศาลปู่ย่า วัฒนธรรมด้านศาสนาวันศีลวันพระ เอาพวกนี้มาเป็นวัตถุดิบเงินเขาบ่จำเป็น เอานี้ก่อนมาใส่กระบวนการดำเนินงาน

เส้นที่อยู่ที่ธรรมชาติของบ้านวังน้ำมอกมีอยู่แล้ว ดึงดูตคนเข้ามาให้เขาติดใจก็คือสิ่งแวดล้อมกับวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติดึงคนเข้ามาและเขาใส่วัฒนธรรมดึงดูตเขาไว้อันนี้เป็นเสน่ห์ วัฒนธรรมหมายถึงทั้งคนทั้งธรรมชาติทั้งสิ่งแวดล้อมทั้งกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้าน”

ดิฉันทภาพ สุพันธ์ะ, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ทุนก็อยู่กับคนนำ อยู่กับธรรมชาตินำ ส่วนมากก็ต้องคน คนก็ต้องเฮ็ดจั่งใดจั่งจะดึงแขกเข้ามาได้”

สมเพ็ชร รอดสุข, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เขามาเบิ่งวัฒนธรรมของหมู่บ้านว่ามันเป็นจิงใดการเป็นอยู่ของชนบท การทอผ้า การเฮ็ดบายศรี การต่อชะตาคน เฮ็ดจิงใดเขาจะให้เขามีความสุข สัมผัสจากแขกที่มาว่าเขาบ่เคยเห็น อย่างต่อชะตาสั่งดี ๆ ก็เกิดขึ้นแก่เฮา จังบายศรีสู่ขวัญ บางคนบ่เคยเฮ็ดกลับไปโทรมาบอกว่าดีหลาย แล้วก็บุญเดือนหกบุญขอฟ้าขอฝนบุญเบิกบ้าน ไหว้ปู่หลุบแม่แก้ว ศาลปู่เจ้าประจำภูพาน”

สาคร สายศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ขั้นคูปีนี่แล้ว แขกเข้ามาก็เฮ็ดขั้นคูปี วัฒนธรรมเอาให้ใส่ผ้าถุง อยู่พาแลง บายศรี และก็ไปวัดถ้าบ่มีผ้าถุงก็ไปบ่ได้ หมูเผ่นใส่เฮาบใส่มันก็บ่คือหมู”

สมบัติ นามเคน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ถือเป็นแนวคิดที่สร้างสรรค์ ที่นำเอาผักผลไม้ ผักพื้นบ้านธรรมดา อย่างขิง ข่า ตะไคร้ เอามาทำให้มันเป็นสมุนไพร สามารถส่งออกฟรีเซนท์ในรูปแบบของอาหาร

เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปได้ ในส่วนนี้คือเป็นความคิดที่ดีมาก เป็นความคิดที่ยากนะกว่าเราจะทำ ก็ถือว่ามีความคิดในเรื่องนำสิ่งแปลกใหม่เข้ามาทำ ส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน การพัฒนาสถานที่แต่อย่างคงรักษาสภาพเดิมของหมู่บ้านเอาไว้”

นริสา ภู่อารณ์, นักท่องเที่ยว

“...ขึ้นภูก็โอเคนะมีเรื่องเล่ามีที่ปรึกษา แต่ว่ามันหน้าแล้งเท่านั้นเองก็เลยไม่ค่อยชุ่มชื้น ปลายฝนต้นหนาวอย่างที่เค้าบอก ปายยังเขียว น้ำยังมี เพราะว่ากันไปเที่ยวแต่ละที่ก็จะมีย่างนี้แหละ เราต้องไปให้ถูกฤดู เพราะว่าแต่ละที่จะมีเวลาสวยของเขาอะไรอย่างเงี้ย มัคคุเทศก์โอเคเป็นกันเองดี อธิบายดี เต็มใจทำยิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่มีหน้ามู๋ต๋อย ไปด้วยใจ เขาบอกเขาจะไป ไปป่าต้องไปด้วยใจ ไม่มีอารมณ์สั่นจางเขาบอก อาหารการกินก็ถูกใจ กินได้เยอะ การกินได้เยอะถือว่าถูกใจแล้ว”

เสรี บัวกลิ้ง, นักท่องเที่ยว

“...เอาธรรมชาติมาเป็นจุดขาย เอาคนมาพักผ่อนเป็นการท่องเที่ยวชุมชน เบิ่งวิถีชีวิตชุมชน ก็คือเบิ่งวัฒนธรรมนั้นละ มาหาธรรมชาติ มาหาความเงียบสงบ อันนี้คือความเหมือนของสองชุมชน

วังน้ำมอก เอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งคือการอนุรักษ์ อนุรักษ์วัฒนธรรมและชาวบ้านก็พร้อมที่จะอนุรักษ์เอาตัวนี้มาเป็นจุดรวม เอกลักษณ์ของวังน้ำมอกคือมันก็เงียบสงบแบบแมนเงียบแบบมีการพัฒนา มันเงียบแต่ให้การเรียนรู้ เรียนรู้เรื่องธรรมชาติ เห็นผืนป่าใหญ่ๆ ก็ชุ่มเย็น เห็นป่าดงพงไพร เห็นวิถีชีวิตของเขาจากน้ำใสใจจริง ด้วยไมตรีจิตยิ้มแย้มแจ่มใส กินหยิ่งเขาก็กินได้นอนหยิ่งเขาก็นอนได้ เขาถามหยิ่งเขาก็สื่อสารตอบได้

บ้านจอมแจ่มมันอยู่ที่ผู้นำชุมชน ส่วนแม่บ้านเขาสამัคคีกันอยู่แล้วมีเครือข่ายติดอกกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ผู้นำรู้จักเอากาลโอกาสอันนี้มาเอ็ดให้มันเป็นวงจรได้ คือมีการประสานเชื่อมโยงกับข้าราชการได้ เชื่อมโยงกับทางนอกได้ เป็นคนที่กว้างขวางก็เลยมาสร้างกิจกรรมในหมู่บ้าน คืออยู่ในหมู่บ้านมันมีความสามัคคีกันเป็นชุมชนแน่นอยู่แล้ว แต่วก่อนที่จะมาเข้มแข็งได้ ก่อนจะมาเป็นโฮมสเตย์ได้มันมาบวกใส่กับผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้าง เห็นว่าชุมชนสามัคคีกันเอ็ดหยิ่งก็ได้ที่มันจะเป็นสินค้าในตัว อย่างบั้งไฟพญานาคเป็นปรากฏการณ์เฉยๆ แต่ผู้นำถือโอกาสนั้นมาเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน แต่ที่จริงลึกๆ ไปกว่าธรรมชาติคือ ความสามัคคีในหมู่บ้านมันบ่มมีวันที่จะเสื่อมคลายได้”

สำราน บุญยะสาน, นักท่องเที่ยว

“...วันนี้ประทับใจในการพัฒนาชุมชนด้วยสภาพแวดล้อมที่สวยงาม น่าอยู่สะอาด สะอาด ตั้งแต่ปากทางเข้าชุมชน ประชาชนยิ้มแย้มแจ่มใส การแสดงความสามารถ ด้านศิลปวัฒนธรรมของเยาวชนในชุมชน แสดงให้เห็นถึงความเป็นชุมชนที่น่าอยู่ อย่างยั่งยืน รวมถึงจะสินค้า OTOP ของชุมชนที่น่าซื้อ นำทาน นำนำไปเป็นของฝากกับคนทางบ้าน”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 14 มกราคม 2554

“...ที่นี่สามารถรักษาประเพณีและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี อาหารที่ต้อนรับอร่อยมาก เป็นบรรยากาศที่ไม่เหมือนใคร รู้สึกดีใจเป็นอย่างยิ่งและคนที่น่ารักมาก มีน้ำใจดีทุกคน มีการทำพิธีผูกข้อมือและมีบายศรีสู่ขวัญรู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่ง”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 22 มกราคม 2554

“...รู้สึกประทับใจในการต้อนรับของกลุ่มแม่บ้าน ที่ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีน้ำใจไมตรีต่อผู้มาเยี่ยม เป็นการแสดงให้เห็นว่าที่แห่งนี้ยังคงอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไว้อย่างดี เด็ก ๆ แสดงได้ยอดเยี่ยมมากสมควรที่จะเก็บรักษาไว้สืบต่อไป”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 30 มกราคม 2554

“...โคมไฟพาแลง บ้านวังน้ำมอก โคมไฟประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญ ชุมข้าวพาแลง บ้านวังน้ำมอก แสดงความยินดีต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เพื่อเป็นศิริมงคลแห่งความงามความดี ความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน มีคุณธรรม และจริยธรรมของผู้มาเยือนและเจ้าของบ้าน อีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความสามารถ และภูมิปัญญาชาวบ้านด้านศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรมพื้นบ้าน บ้านวังน้ำมอก”

ข้อมูลจากฉลากที่แสดงบนกล่องผลิตภัณฑ์บ้านวังน้ำมอก

“...บ้านวังน้ำมอกหมอกหนา ป่าเขียว กระจ่างงาม น้ำตกไหลริน ถิ่นธงฟ้า ป่าชุมชน Home Stay บ้านวังน้ำมอก”

ป้ายศาลากลางหมู่บ้านวังน้ำมอก

“...ไม่เคยได้มา ติดตามค้นหา น้ำ ฟ้า ป่า เขา และผู้คน ความผูกพันที่ไม่เคยห่างหายจากกัน คือ บทพิสูจน์ที่เห็นได้ชัดเจนถึงคุณค่าแห่งธรรมชาติ บ้านวังน้ำมอก”

ป้ายที่น้ำตกวังน้ำมอก

“...ทุน อยู่กับคนบ้าง อยู่กับธรรมชาติบ้าง แต่ส่วนมากก็ต้องอยู่ที่คน คนก็ต้องหาวิธีว่าทำอย่างไรที่จะดึงแขกเข้ามาได้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 23 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก

“...เรื่องของทุนทางวัฒนธรรมของเราก็หมายถึง มีทั้งคน ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อยู่ภายในหมู่บ้านของเรา และเราก็มีกิจกรรมต่างๆ ของการดำรงวิถีชีวิตของคนในชุมชน วัฒนธรรมไม่ได้บ่งบอกถึงเพียงแค่ดนตรีและการแต่งกายอย่างเดียว แต่เราจะเอาหลายอย่างในชุมชนของเรามารวมกันไว้ในบ้านวังน้ำมอก”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 28 ณ ศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมบ้านวังน้ำมอก

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนากร ที่ประชุมได้ร่วมกันวิเคราะห์ว่า สิ่งที่ต้องดูต่อนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในหมู่บ้านจอมแจ้งมีอะไรบ้าง สรุปได้ดังนี้

- 1) มีความสามัคคีกันในชุมชน
- 2) มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อนักท่องเที่ยว
- 3) บริการด้วยความเป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว
- 4) เป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์
- 5) มีกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแม่บ้าน
- 6) มีสินค้าที่มีคุณภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์ OTOP
- 7) เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
- 8) เป็นหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง

นอกจากนี้ จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมได้ร่วมกันมองว่า หมู่บ้านได้มีการนำเอาทรัพยากรหรือสิ่งที่มีในหมู่บ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์อะไรบ้าง ซึ่งที่ประชุมได้สรุปออกมา ดังนี้

- 1) หน่อไม้ นำมาใส่ถุง (หน่อไม้ถุง)
- 2) เห็ด นำมาขายและเก็บเอาไว้กินเอง
- 3) ข้าวขายและเก็บไว้กิน
- 4) ผลไม้ขายและเก็บไว้กิน
- 5) ปลา แจก กินและขาย
- 6) ป่าชุมชน ศึกษาหาความรู้และเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว
- 7) คนใช้ความคิดภูมิปัญญาและความสามารถในแต่ละคน
- 8) ลำห้วย ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 หมู่บ้าน มีการนำเอาทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ของแต่ละหมู่บ้านมาเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยว โดยบ้านจอมแจ้งจะใช้แม่น้ำโขงและปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค ส่วนบ้านวังน้ำมอกจะเป็นภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ ในส่วนของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ นำเอาวิถีชีวิตแบบชนบท ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อจารีตประเพณีแบบชาวอีสาน และหลักปฏิบัติตามแบบชาวพุทธ ที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษและยังยึดถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เช่น บายศรีสู่ขวัญ ผู้ช้อต่อแขน ร้าอวยพร เป็นต้น นอกจากนี้ทั้ง 2 หมู่บ้าน ล้วนมีผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อน เป็นผู้ประสาน และเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันกิจกรรมโฮมสเตย์ให้ก้าวสู่ความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็น การบริหารจัดการ การวางแผนการดำเนินงาน การประสานความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอก ทำให้คนในชุมชนลดความตึงเครียดสามารถรวมตัวกันดำเนินงานด้วยน้ำหนึ่งใจเดียวกันจนเกิดเป็นความสามัคคี สร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชน ที่สำคัญผู้นำทั้ง 2 หมู่บ้านล้วนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน จนทำให้ธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ดำเนินไปอย่างราบรื่นและก้าวสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด

3. สร้างข้อตกลง

การดำเนินธุรกิจชุมชนเป็นการทำงานร่วมกันของคนหมู่มาก มีการแบ่งงานกันทำ มีกิจกรรมร่วมกัน และมีการร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการควบคุมผ่านระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่ถือเป็นข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งทุกคนยึดถือ เคารพ และปฏิบัติตาม

ทั้งนี้ รวมไปถึงกฎเกณฑ์ที่บุคคลภายนอกหรือผู้ใช้บริการต้องปฏิบัติตามเช่น อัตราการให้บริการต่างๆ กฎระเบียบข้อบังคับ ผู้เข้าพักโฮมสเตย์ต้องจองล่วงหน้า 1 สัปดาห์ โดยติดต่อทางคณะกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จ่ายค่ามัดจำล่วงหน้า จำนวน 30% ของค่าใช้จ่าย ถ้าเข้าพักเป็นหมู่คณะจะจัดให้พักแยกชาย-หญิง ผู้เข้าพักสามารถฝากทรัพย์สินของมีค่าไว้กับเจ้าของบ้านได้โดยจะมีตู้เก็บให้อย่างปลอดภัย ห้ามผู้เข้าพักทะเลาะวิวาทหรือก่อความรำคาญให้แก่ผู้อื่น การจ่ายเงินค่าเข้าพักทั้งหมดให้จ่ายในวันแรกของการเข้าพัก ห้ามฆ่าสัตว์ในวันพระหรือวันต้องห้ามตามประเพณี ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ ห้ามยิงปืนหรือจุดประทัด ห้ามทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกาย ห้ามขับรถเสียดังในหมู่บ้าน ห้ามยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด

“...กลุ่มต้องมีระเบียบของกลุ่ม ต้องลงมติกันเห็ดแบบใด มีการประชุมสมาชิกให้เข้าใจ เวลาบั้นผลกำไรจะเห็ดแบบใด ผู้ที่มาทำงานต้องลงทะเบียนไว้ เขาจะเว้ากันไว้ก่อน หมู่บ้านนี้ก็ต้องมีกฎระเบียบของหมู่บ้านไว้ มีกติกากันไว้ก่อน เจ้าอมรับก็คือเข้ามา กฎของหมู่บ้านก็มีปรับ ปรับจริงนะ ทำแล้วต้องปรับ ถ้ามีการทะเลาะไม่ ต้องบอก ทะเลาะวิวาทตีกันนี่เอาเลยคนละ 1,000 บาท ถ้าปรับมันก็จะบ่ขลัง

กฎหมู่บ้านตั้งแต่ปี 2544 トラบเท่าปัจจุบันนี้ กฎคือ วันพระไม่ให้มาสัตว์ ขยะอย่าไปทิ้งในที่ของผู้อื่น กินเหล้าทะเลาะวิวาท ขับมอเตอร์ไซด์รับกวน มีอาวุธ ปืน ยาเสพติด ผมจะดูแลเฉพาะในหมู่บ้านของผม ปรับแล้วไปได้เอาไปดอกเงิน เอา มาไว้ส่วนกลางแล้วก็จะเอาไปจัดภูมิทัศน์ในหมู่บ้านหรือศาลาคุ่มหรือป้ายคำขวัญ มั่นช่ารุด ก็เอาเงินส่วนนี้ไปปรับปรุง

เมื่อมีกลุ่มทัวร์เข้ามาในหมู่บ้าน มีการกำหนดค่าใช้จ่ายคือ ค่าอาหาร ค่า พวงมาลัย ค่าพานบายศรี ค่าตอบแทนนักแสดงวัฒนธรรม ค่าที่พัก รวมทั้งสิ้น 350 บาท มาจากการประชุมกัน”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...ให้เคารพคนส่วนมาก มีกฎมีกติกา เอ็ดผิดตักเตือนกัน มันก็มีหลายข้อ รายได้เขาก็ต้องหักไว้ไป 10% เขากระจายรายได้ในตรงนั้นคือ 350 ไปค่าอาหาร 100 ค่านอน 100 ค่าวัฒนธรรม ค่าบายศรีสู่ขวัญ และค่าอื่นๆ”

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...กฎระเบียบหมู่บ้าน เด็กน้อยวัยรุ่นบ่ให้ขี่รถเปิดๆ ปิดๆ ตีกันก็ปรับใหม่ผู้ละ 1,000 บาทสองฝ่าย พ่อกับลูกตีกันก็ผู้ละ 1,000 ปรับแล้วเขาก็เอาเงินเข้าไปเป็น กองทุนเอ็ดบุญ บ้านเขาจะฮ้องบุญเดือน 6 เพ็ญ บุญเหี่ยวพ่อธรรมอยู่กลางบ้าน เงินส่วนนี้เขาก็เอาไปบำรุงบูรณะ ซื่อผิ้งซื่อเทียน”

แซม หินวันต์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เป็นกฎระเบียบ กฎเข้าพักคือแจ้งล่วงหน้าก่อน 3 วัน และก็ชำระเงิน นอกนั้นก็ เป็นกฎระเบียบหมู่บ้าน ห้ามใช้เสียงเกินสี่ทุ่ม ห้ามเอะอะโวยวายรบกวนผู้อื่น หมิ่น ประมาท ใช้อาวุธปืน ซี่รถมอเตอร์ไซด์เสียงดัง ทั้งชาวบ้านทั้งนักท่องเที่ยวจะใช้ กฎระเบียบเดียวกัน บ่ได้แตกต่างกันในเมื่อเข้ามาอยู่แล้วเจ้าก็เป็นคนในหมู่บ้าน เขา อันนี้คือกฎระเบียบของเขา

เขามีข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติในการเที่ยว นักท่องเที่ยวจะต้องเคารพใน สิทธิของเจ้าของพื้นที่ จะต้องปลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในหมู่บ้านที่เขาเคารพนับถือ บ่ ตัดไม้ทำลายป่า บ่เอาของป่าออกมา และเอ็ดตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน อันนี้คือ ข้อควรปฏิบัติ ข้อห้ามก็ห้ามเก็บของป่า ห้ามล่าสัตว์ ห้ามเอาของที่เป็นเอกลักษณ์ ของหมู่บ้านไป อย่างเช่น ต้นไม้ พันธุ์ไม้”

ดิณฑนภพ สุพันธ์, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ก็มีการหมู่บ้านเขาอยู่แล้ว เพื่อความเป็นระเบียบบีให้ซึ่งรถเสียงดัง บีให้เล่นการพนัน บีให้เสียงดัง และต้องยอมรับว่ามาบ้านเขาต้องกินอาหารบ้านเขาได้”

สมเพชร รอดสุข, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ได้ตั้งกฎระเบียบเอาไว้แล้ว ไม่ยากต่อการปฏิบัติ ถ้าขับรถเสียงดังก็จะปรับ 1,000 บาท และด้วยความที่เป็นหมู่บ้านเข้มแข็งก็เลยไม่มีใครที่จะเข้ามาหาเรื่องหรือทะเลาะวิวาทภายในหมู่บ้าน และกรรมการของหมู่บ้านก็มีความพร้อมเพียงสามัคคีกันดี ในส่วนของ อปพร. ชุด ชรบ. ในหมู่บ้านมีนายอำเภอเป็นผู้รับรองและออกบัตรให้ มีสิทธิในการตรวจค้นอาวุธ และก็สามารถจับยาเสพติดได้เท่าเทียมกับตำรวจ แต่ในการตรวจค้นก็จะให้อยู่ในกฎระเบียบและข้อบังคับ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 9 ณ บ้านพ่อนบุญโฮม จิตมาลย์ บ้านจอมแจ้ง

ข้อมูลจากป้ายบริเวณสามแยกหน้าวัดธรรมรัตนาร บ้านจอมแจ้ง ได้แสดงข้อบัญญัติหมู่บ้านจอมแจ้งเอาไว้ ซึ่งข้อบัญญัตินี้ได้จัดตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการของหมู่บ้าน พ.ศ.2543 โดยมีกฎระเบียบ 6 ข้อ ดังนี้

- ข้อ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ในวันพระหรือวันต้องห้ามตามประเพณีหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 100 บาท
- ข้อ 2 ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะหรือที่ผู้อื่น ฝ่าฝืนปรับ 100 บาท
- ข้อ 3 ห้ามยิงปืนหรือจุดประทัดในหมู่บ้านโดยไม่มีเหตุอันควร ฝ่าฝืนปรับ 100 บาท
- ข้อ 4 ห้ามทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 1,000 บาท
- ข้อ 5 ห้ามขับรถเสียงดังในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 100 บาท
- ข้อ 6 ห้ามยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิดผู้ใดฝ่าฝืน คณะกรรมการจะแจ้งเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายทันที

รวมถึงข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนาร ซึ่งที่ประชุมได้สรุปข้อตกลงในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ ไว้ดังนี้

- 1) เปิดเวทีประชาคมหมู่บ้าน
 - 2) คริวเรือนที่เข้าร่วมโฮมสเตย์จะต้องมีการลงทะเบียน
 - 3) จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความพร้อมทุกอย่าง
 - 4) กลุ่มโฮมสเตย์จะต้องมาตรงกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้
 - 5) อนุรักษ์วัฒนธรรมหมู่บ้านโดยการใส่ผ้าถุงต้อนรับแขกที่มาเยือน
- กฎระเบียบข้อบังคับผู้เข้าพักโฮมสเตย์ มีดังนี้
- 1) ผู้เข้าพักโฮมสเตย์ต้องจองล่วงหน้า 1 สัปดาห์

- 2) จ่ายค่ามัดจำล่วงหน้า จำนวน 30% ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- 3) ถ้าเข้าพักเป็นหมู่คณะจะจัดให้พักแยกชาย-หญิง
- 4) ผู้เข้าพักสามารถฝากทรัพย์สินของมีค่าไว้กับเจ้าของบ้านได้ โดยจะมีตู้เก็บให้อย่างปลอดภัย

5) ห้ามผู้เข้าพักทะเลาะวิวาทหรือก่อความรำคาญให้แก่ผู้อื่น

6) การจ่ายเงินค่าที่พักและค่าบริการทั้งหมด ให้จ่ายในวันแรกของการเข้าพัก

ส่วนโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอกนั้น จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก โฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอกมีกฎระเบียบและข้อตกลง ดังนี้

- 1) ห้ามส่งเสียงดังหรือใช้เครื่องเสียงเกิน 4 ทุ่ม
- 2) ห้ามเล่นการพนัน
- 3) ห้ามคนนอกพื้นที่นำของป่าออกจากหมู่บ้าน เช่น กล้วยไม้ สัตว์ป่า หน่อไม้ ฯลฯ
- 4) ห้ามยิงปืนในหมู่บ้าน
- 5) ต้องเคารพคนในหมู่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้าน
- 6) ห้ามทิ้งขยะเคลื่อนที่สาธารณะ
- 7) ห้ามบุกรุกบ้านผู้อื่นในยามวิกาล

นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวและวัฒนธรรมป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนบ้านวังน้ำมอก ยังได้วางข้อตกลงหรือสิ่งที่ควรทราบสำหรับนักท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1) การท่องเที่ยว “กินข้าวเช้าเฮือน” ป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน บ้านวังน้ำมอก คือการพักอาศัยกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนตามยุคสมัย ควรฝึกตนให้เป็นคนอยู่ง่ายรับประทานง่าย ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านเคารพในสิทธิของเจ้าของพื้นที่ และไม่ทำในสิ่งที่ขัดแย้งกับข้อปฏิบัติของชุมชนไม่ลบหลู่ความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่น

2) อาหารของบางท้องถิ่นอาจไม่เหมือนที่เราคุ้นเคย ขอให้เข้าใจว่าเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างหนึ่ง อย่าพยายามฝืนให้เจ้าของสถานที่ปรุงแต่งเปลี่ยนรูปแบบเป็นสากล เพราะจะไม่หลงเหลือความเป็นเอกลักษณ์

3) การเข้าเยี่ยมชมในแหล่งงานหัตถกรรมครัวเรือนที่ผลิตงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ควรสนใจที่จะเรียนรู้ขั้นตอนการทำงานฝีมือแต่ละชิ้นกว่าจะสำเร็จต้องใช้ความเพียรพยายามเพียงใด เพื่อความภาคภูมิใจที่ได้เป็นเจ้าของชิ้นงานสักชิ้นหนึ่ง

4) ศึกษาและเรียนรู้เรื่องราวที่พบเห็น เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภาษาถิ่น การแต่งกาย ซึ่งเป็นความแตกต่างของผู้คนและชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวของเราจะได้มีคุณค่ามากขึ้น

5) สิ่งของอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่ควรนำมาครอบครองเป็นสมบัติส่วนตัว ควรเก็บไว้ในที่เดิม เพื่อให้เป็นสมบัติของส่วนร่วมต่อไป

6) ช่วยกันรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของคนในชนบท อย่าส่งเสริมให้มีการยึดถือวัตถุมากกว่าน้ำใจ เพื่อให้ความมีน้ำใจและความเอื้ออาทรยังคงอยู่เป็นเสน่ห์ของสังคมไทยตลอดไป

เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนไป ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันจัดทำข้อตกลงประจำหมู่บ้าน ถือเป็นกฎระเบียบข้อบัญญัติของหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างความมีวินัยและการควบคุมทางสังคมให้กับคนในหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านทุกคนยอมรับและปฏิบัติตาม โดยกรรมการหมู่บ้านและกรรมการคุ้มถือเป็นเจ้าพนักงานของหมู่บ้านที่จะต้องช่วยกันสอดส่องดูแลการละเมิดกฎของหมู่บ้าน (วิชัชชัยเพ็งพิณีจ, 2551, หน้า 69 - 70)

ในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ทั้ง 2 หมู่บ้าน จะมีการสร้างกฎระเบียบเอาไว้ในหมู่บ้าน เพื่อที่จะให้ชาวบ้านและแขกที่เข้ามาพักได้รู้และปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อสร้างความเป็นระเบียบและวินัยให้แก่แขกที่เข้ามาพักและชาวบ้านในชุมชน สำหรับบ้านวังน้ำมอกก็จะมีกฎของการเข้าพักโฮมสเตย์ คือ แจ้งล่วงหน้า 3 วัน ชำระเงินก่อน ห้ามเล่นการพนัน ห้ามส่งเสียงดังรับประทานอาหารพื้นบ้านได้ เป็นต้น โดยจะแจ้งให้ทราบก่อน ส่วนกฎระเบียบอื่นๆ ก็จะเป็นกฎที่ใช้กันไม่ว่าจะเป็นทั้งแขกและชาวบ้านในหมู่บ้านก็คือ ห้ามส่งเสียงดังหรือใช้เครื่องเสียงเกิน 4 ทุ่ม ห้ามเล่นการพนัน ห้ามคนนอกพื้นที่นำของป่าออกจากหมู่บ้าน ห้ามยิงปืน ต้องเคารพคนในหมู่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้าน ห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะ และห้ามบุกรุกบ้านผู้อื่นในยามวิกาล

สำหรับบ้านจอมแจ้ง จะมีกฎระเบียบข้อตกลง คือ จะลงมือทำการอะไรต้องมีการประชุมกันในกลุ่มเพื่อให้สมาชิกลงความคิดเห็น การป็นผลต้องให้รับรู้ด้วยกัน สำหรับกฎระเบียบของหมู่บ้านก็จะมี ไม่ให้ฆ่าสัตว์ ห้ามทิ้งขยะในพื้นที่ของผู้อื่น ห้ามทะเลาะวิวาท ห้ามใช้มอเตอร์ไซด์เสียงดัง ห้ามใช้อาวุธปืน และห้ามมั่วสุมกับยาเสพติด

จะเห็นว่า การดำเนินธุรกิจชุมชนนั้น ชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างข้อตกลงขึ้นมา เพื่อใช้เป็นบทบัญญัติร่วมกันในการประพฤติ ปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกันของคนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเป็นระเบียบ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในหมู่บ้าน ซึ่งกฎระเบียบที่สร้างขึ้นคนในชุมชนล้วนยอมรับและปฏิบัติตาม ทั้งในด้านภาพรวมของหมู่บ้าน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการกระจายผลประโยชน์ในหมู่บ้าน จนสามารถทำให้ชุมชนดำรงอยู่อย่างสงบ คนในหมู่บ้านมีความสุข และธุรกิจชุมชนสามารถดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จในที่สุด

4. โปร่งใส

ธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ล้วนมีความเชื่อมโยงกับรายได้และผลกำไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมกระตุ้นกิเลสความอยากของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี เมื่อการดำเนินธุรกิจชุมชนครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายหรือมีสมาชิกมากขึ้น ความโปร่งใสความชอบธรรมจึงจำเป็นต้องชัดเจน เป็นที่ยอมรับได้ของคนหมู่มาก ตรวจสอบได้ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการเงินการบัญชี รายรับ-รายจ่าย

หากไม่ชัดเจนก็จะกลายเป็นดาบหันมาทิ่มแทงกันเองของสมาชิกกลุ่ม ความโปร่งใสจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจชุมชนดำรงอยู่ได้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกมีความรู้สึกพึงพอใจยอมรับได้ มีส่วนร่วม ซึ่งธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ใช้วิธีการจัดบันทึกรายงานผลให้สมาชิกทราบ และตั้งกฎระเบียบในการจัดสรรผลประโยชน์เอาไว้ รวมทั้งจัดทำเป็นเอกสารให้สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ทุกเวลา มีการลงเวลาปฏิบัติงานเพื่อจ่ายค่าตอบแทนตามที่ตกลงไว้ ซึ่งสมาชิกเห็นสมควร ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ยุติธรรม ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นของสมาชิกและของคนในชุมชนทุกคน จนนำมาซึ่งความสำเร็จในปัจจุบัน

“...การทำโฮมสเตย์จะต้องมีความเสียสละ ความสามัคคี ร่วมมือกัน การบริหารการใช้จ่ายก็โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ตรวจสอบได้ มีคณะกรรมการทำงาน 5 ฝ่าย คือ ประธาน รองประธาน เลขา เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ โฮมสเตย์ต้องให้สมาชิกก่อนเหลือจากสมาชิกแล้วคณะกรรมการค่อยเอา บ่เอาเปรียบ เขาต้องให้สมาชิกก่อน ต้องโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ รับรู้ได้ทุกคนในกลุ่ม

ผู้ใดทำงาน เขาก็จะให้ลงรายวันคือมีการลงเวลา เอ็ดเป็นระบบ หากว่าเขาเอ็ดบโปร่งใส บ่เป็นระบบ คืออยู่น่ากันบ่ได้ มันเป็นกลุ่มใหญ่เอ็ดหยั่งต้องปรึกษากัน เรื่องรายรับ รายจ่ายต้องโปร่งใส แม่ป้องเป็นเฮอร์ญญิก ส่วนแม่ยุ่นกับแม่กุหลาบจะเป็นผู้ตรวจสอบ

ประชุมกันทุกเดือน บางเดือนก็หลายครั้งชี้แจงทำความเข้าใจกัน ทัวร์มาแต่ครั้งก็จะประชุมแบ่งงานกันไป รายได้ของกลุ่มก็ชี้แจงไป รับเท่าไร ค่าใช้จ่ายเท่าไร โปร่งใส ตรวจสอบได้ โฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งมันจึงสำเร็จได้เป็นระดับประเทศ”

ยุ่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...สำหรับผู้ที่จะเป็นบัญชี ต้องเป็นคนที่ซื่อสัตย์ เป็นคนที่โปร่งใส ก่อนที่จะไปจัดซื้อจัดจ้างต้องเรียกสมาชิกเข้าไปประชุม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอันใดดีอันใดบ่ดี”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...ต้องมีความโปร่งใส มีคุณธรรมต่อกัน คือเขารับคณะศึกษาดูงานมากินข้าวเที่ยง บ่ว่านอนพักโฮมสเตย์ ซึ่งแม่เป็นผู้เขียนบิลออกเงิน ก็มอบให้ต่อไปอีกกับเฮอร์ญญิก ก็บอกว่าค่าใช้จ่ายมีอนั้น (วันนั้น) มีท่อนี่ท่อนั้น ถ้าบ่โปร่งใสก็จะไปโปรด หลายกลุ่มแล้วที่ล้ม บัญชีนี้จะเห็นหมดทุกคน ข้อมูลบัญชีแม่เป็นผู้เก็บ เดือนหนึ่งได้ท่อใดเฉลี่ยได้ท่อใด สถิติท่อใด ปีหนึ่งได้จักล้านเป็นแบบนี้ คือแม่จะรวบรวมโตนั้นเอ็ด

เป็นสถิติไว้ ทุกหน่วยงานเผื่อนก็จะมาเอาในตรงนั้น เงินที่เอาได้มาทอใด ก็บอกให้สมาชิกบิลนั้นอยู่นำผู้หนึ่งบิลนี้อยู่นำผู้หนึ่ง โทเงินก็อยู่นางปองเผื่อนเป็นเหรียญกึ่งเผื่อนจะจับแล้วเงินค่าใช้จ่ายผู้นี้ก็เขียนมาค่าใช้จ่าย อาหาร นอน พักเบรก กาแฟ เขาต้องไปรงใส่ทุกเรื่อง”

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เขาต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน บัญชีเขาก็ต้องไปรงใส่ให้สมาชิกผู้นำกันหมด ถ้าบ่เข้าใจกันบ่เข้าใจกันมันก็อยู่ไปปรอด ก้อต้องให้ได้ยินได้เห็นกันทุกคน รายรับ รายจ่ายเขาก็ไล่ให้กันว่าผู้หนึ่งจ่ายค่านั้นทอนี่เหลือยอดทอนี่ เขียนไปตามที่เขารู้เขา เห็นตามในกลุ่มนี้แหละ รู้กันหมดเขาบ่ได้มายุบ ๆ ยิบ ๆ กัน”

ปอง สุริษา, เหรียญกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เวลาไปซื้อของถ้ามันหลาย แม่ก็จดไว้ให้กรรมการ อันใดขาดเขาก็เอาของลง ลง แล้วเขาก็เก็บบิลไว้ให้เขา อันนั้นมืทอนั้น อันนี้มีทอนี่ เขาเชื่อใจเขา เขาก็มาลงบัญชีรายรับรายจ่าย แต่ถ้าซื้อใหญ่หมดเป็นสามหมื่นสี่หมื่น เขาก็มีบัญชีเขามา มีสมุด กรรมการจัดการเองเลย”

มัน ลีเพ็ญ, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เวลาเผื่อนมาจ่ายค่ากินค่าหยิ่งนี้ พี่เพชรจะเป็นผู้เฝ้ากับพี่สองคน พี่จะเป็นผู้เขียนรายการเขียนราคาและรับเงินมาเท่าใดจะยื่นให้พี่เพชรอีกทีหนึ่ง พอพี่เพชรทำเงินไว้ เวลาจะส่งเงินเข้าบัญชีนี้พี่เพชรก็ต้องไปเฝ้าบัญชีเขียนรายการว่ารับเงินวันที่เท่าใดยื่นให้พี่น้อยอีกทีหนึ่ง เอาไปเข้าธนาคารก่อนจะเอามาใช้จ่ายให้สมาชิกเงิน เขาจะต้องเอาเข้าธนาคารก่อนจึงถอนออกมาจ่ายสมาชิก คือเงินต้องเอาไปใส่ธนาคารก่อนเป็นหลักฐานก่อน เขาก็เฝ้าบัญชี พี่ก็จะเขียนรายการ พี่น้อยจะเฝ้าคอมพิวเตอร์ออกมา บัญชีสามารถตรวจสอบได้ บ่มีกรรมการตรวจสอบดอกก็ไต่บ้านเขา สมาชิกที่เขาเฝ้าหนักก็สามารไปเบ็งได้เปิดเบ็งได้”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...พี่ก็เก็บของพี่ คือจ้งมีคนมาเบิกเงินค่าใช้จ่ายพี่ก็เขียนของพี่คือกัน รายรับ รายจ่าย เขียนไว้คือกันว่ามีอี่ขายของขายอี่หยิ่งแน่ ลืมบ่ได้”

สมเพชร รอดสุข, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เปิดบัญชี 3 บัญชี มีบัญชีวัฒนธรรม บัญชีพื้นบ้าน และทุนการศึกษาเด็กน้อย เขาก็จะจัดสรรเข้ามันจะมีแผนกเฝ้าบัญชี รับรู้เฉย ๆ ว่าเงินเข้าออกเป็นจ้งจ้งจ้ง”

เผ่นก็จะเขียนบัญชีแจ้งมาเข้าออกจั่งใดเหลือจั่งใด แล้วเวลาสิ้นไปสรุปยอด แล้วก็บอกว่าเป็นี่มีรายรับท่อใด รายจ่ายท่อใด”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ามอก

“...ในการบริหารของกลุ่มนั้นจะมีประธาน รองประธาน เลขาคู เற்றுญิก เพราะเงินทุกบาทที่เข้ามาจะต้องให้กลุ่มรับผิดชอบ จะต้องรู้ว่านำเงินไปทำอะไร ทำแล้วจะมีผลกำไรกลับคืนมาหรือเปล่า ดังนั้น ในกลุ่มจะต้องช่วยกัน มีส่วนร่วมด้วยกัน ถ้าทำงานไม่โปร่งใส ไม่มีส่วนร่วมแล้วมันจะทำให้เกิดความแตกแยกกันในกลุ่ม ในการทำงานจะต้องมีการประชุมกันก่อน กลุ่มจะต้องมีระเบียบ มีเงินเตรียมไว้เป็นเงินกองกลางสำหรับกลุ่ม”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 18 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) บ้านจอมแจ้ง

“...สำหรับรายรับรายจ่ายเรามีบัญชี ชื่อพริก 5 บาทก็ต้องเขียนไว้ รับรู้ด้วยกันหมด พอสิ้นปีมาเราจึงมาสรุปให้สมาชิกฟังว่าค่าใช้จ่ายต่อปีเท่าไร รายได้เท่าไร เรามีกรรมการกัน 5 คน”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 23 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ามอก

ความโปร่งใส มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วม รับรู้ รับทราบ ตรวจสอบได้ ภายใต้ข้อตกลงที่กลุ่มตั้งขึ้น มีการลงเวลาปฏิบัติงานเพื่อจ่ายค่าตอบแทนตามที่ตกลงไว้ ตามที่สมาชิกเห็นสมควร ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ยุติธรรม (ธวัชชัย เพ็งพิณิจ, 2551, หน้า 5) สำหรับข้อตกลงด้านการบัญชีและการเงินของบ้านวังน้ามอกนั้นมุ่งเน้นความโปร่งใสในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็น ทุกครั้งที่น่าสินค้าออกจำหน่ายสมาชิกผู้นำสินค้าไปจำหน่ายจะต้องนำส่งเงินตามจำนวนสินค้าที่จำหน่ายโดยเร็ว และฝ่ายการเงินต้องจัดทำบัญชีรับ-จ่ายทุกครั้ง จัดให้มีการแบ่งผลกำไรตามสัดส่วน โดยแบ่งเป็น 2 ทางคือ จากผลงานและยอดขายโดยคิดเป็นอัตรา/ชิ้น (ทั้งนี้ต้องจัดสรรงบรายได้ส่วนหนึ่งจากสินค้าเพื่อบำรุงกลุ่มหรือเพิ่มเติมวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ชำรุดหรือเงินสำรองจ่ายในกลุ่มอีกส่วนหนึ่งด้วย) รายได้ของสมาชิกจะแบ่งจากรายได้สุทธิในแต่ละเดือนหรือจำนวนที่สมาชิกทำได้ และจัดให้มีการทำรายงานการเงิน เอกสารรายงานการเงินของกลุ่ม รายงานการขาย บันทึกการประชุมที่ระบุถึงผลการดำเนินงานหรือผลงานของกลุ่ม

การบริหารจัดการของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ จะมีประธาน รองประธาน เลขาคู และற்றுญิก คอยดูแลเรื่องบัญชีรายรับรายจ่ายในรูปของคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อสร้างความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น จะเห็นว่าความโปร่งใสเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจ

ชุมชนดำรงอยู่ได้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกมีความรู้สึกพึงพอใจ ยอมรับได้ มีส่วนร่วม ซึ่งธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ใช้วิธีการจัดบันทึกรายงานผลให้สมาชิกทราบ และตั้งกฎระเบียบในการจัดสรรผลประโยชน์เอาไว้ รวมทั้งจัดทำเป็นเอกสารให้สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ทุกเวลา มีการลงเวลาปฏิบัติงานเพื่อจ่ายค่าตอบแทนตามที่ตกลงไว้ ซึ่งสมาชิกเห็นสมควร ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ยุติธรรม ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นของสมาชิกและของคนในชุมชนทุกคน จนนำมาซึ่งความสำเร็จในปัจจุบัน

5. กระจายรายได้

การดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ จนประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบโฮมสเตย์ได้นั้น เนื่องจากการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกกลุ่มอายุ คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีหน่วยงานภายนอกใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ และที่สำคัญคือ ทุกคนในหมู่บ้านมีรายได้เป็นที่พึงพอใจร่วมกัน

การกระจายรายได้ จากการดำเนินธุรกิจชุมชนสู่กลุ่มคนในชุมชนที่หลากหลาย เป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนธุรกิจชุมชนสู่เป้าหมายความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะการดำเนินธุรกิจชุมชนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย มิใช่จะดำเนินการเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ซึ่งธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์นั้น ในการดำเนินกิจกรรมจะมีการกระจายกิจกรรมไปสู่กลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น เพื่อกระจายรายได้ไปสู่กลุ่มคนอื่นๆ

“...พัฒนาดีขึ้นกว่าเก่า เพราะโฮมสเตย์คือรายได้เสริม และก็ช่วยลดการใช้จ่ายในครัวเรือนเอา ใครมีอะไรก็เอาไปขายให้กับแม่บ้านทำอาหาร ปลูกกันเองขายให้กันเอง ปลูกมันแกว มันเทศ กระเทียม หัวหอม ผักกาด ข้าวก็ซื้อกับชาวบ้านเราเอง รายได้กระจายกันทั่วหมู่บ้าน เด็กก็ได้เงิน คนแก่ก็ได้เงิน ได้เป็นค่าใช้จ่าย ค่าน้ำค่าไฟ”

ยุ่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...แนวทางการกระจายรายได้สู่ชาวบ้าน เมื่อมีรายรับแล้วก็กระจายรายได้สู่ชาวบ้านส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเก็บไว้เป็นทุนต่อไป การกระจายรายได้ อย่างเยาวชนนักแสดงวัฒนธรรมได้คนละ 100 บาทต่อครั้ง ทำให้เยาวชนสนใจในส่วนนี้มาก และเยาวชนไม่ไปยุ่งกับยาเสพติด คนเฒ่าคนแก่ทำพานบายศรีได้คนละ 20-50 บาทต่อครั้ง สินค้า OTOP ของหมู่บ้านยังได้ขายเป็นของฝากอีกด้วย รายจ่ายในครัวเรือนก็ผ่อนลงครึ่งหนึ่งหรือ 50% โฮมสเตย์นี้ได้เข้าไปอุดหนุนครัวเรือนเดือนละ 2,000 - 4,000 บาท คือลูกหลานเยาวชนนี้มาแสดงวัฒนธรรมก็ได้ ปีได้เดือนร้อนกับพ่อกับแม่ รู้สึกว่าดีขึ้น ไปต่างจังหวัดน้อยลงไม่ถึง 10% สิ่งสำคัญของ

การธุรกิจชุมชนนี้ เป็นการสร้างโอกาสให้กับทุกคนในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสพิสูจน์
 พัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะคนจนคนรวยก็ได้มีโอกาสเหมือนกัน เชื่อว่าคนจนก็มีความคิดที่
 จะพัฒนาตนเอง ครอบครัวให้มีชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อชาวบ้านมีโอกาส มีอาชีพ มีเงินแล้ว
 ยังแนะนำให้มีการออมทรัพย์ และให้อยู่อย่างเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเก็บไว้ใช้ใน
 เวลาที่จำเป็น”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...ดีขึ้นมีรายได้เสริม ผู้ที่เคยมีรายได้ก็มีรายได้ เฮ็ดโฮมสเตย์ เขาจะแบ่งกระจายให้
 ได้หมดทุกคน บ่แต่โฮมสเตย์”

กุลลาบ พวงสาละ, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...โฮมสเตย์นี้ก็ได้ คือ มีรายได้ในครอบครัว ประชากรเขาสามัคคีกัน พอก็ตั้งใจใน
 จุดนี้คือสามัคคี ผู้เฒ่าได้เข้าโฮมสเตย์แต่ว่าถือหุ่นเกือบทุกคน มีหุ่นหมดไปลงทุน
 นำกันบ่ว่าเด็กน้อยผู้ใหญ่”

แซม หินวันต์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ได้หมดบ่ว่าผู้น้อย ผู้ทุกข์ ผู้ยาก ผู้มี ได้นำกันหมด โฮมสเตย์นี้มันบ่แมนโฮมส
 เตย์โดดๆ มันมีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเฮ็ดกับข้าว กลุ่มเฮ็ดผลิตภัณฑ์ กลุ่มผู้เฒ่าเฮ็ด
 ผ้าขาวม้า มันเลยมาเสริมกัน มันอยู่ในนี้หมด”

กุดำ วิพบุตร, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ตั้งแต่มีโฮมสเตย์มาดีมาก เพราะทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีกัน เศรษฐกิจ
 ก็ดีขึ้น มีอาชีพทำนา ทำสวน ปลูกผัก เพราะว่าโฮมสเตย์ทำให้มีรายได้กระจายได้
 ทั่วทุกคน โฮมสเตย์นี้แหละที่ทำให้หมู่บ้านเกิดรายได้ มีคนมากินข้าวเขาก็จะต้อง
 สั่งอาหาร ชาวบ้านก็ได้ขายอาหาร ผักที่นี้ก็เป็นผักปลอดสารพิษ และชาวบ้านก็
 สามารถขายมันเทศ มันแกวได้รายได้ นักท่องเที่ยวก็อยากได้ของฝากกลับบ้านก็
 ซื้อกันทีละเยอะๆ”

สมาน จิตมาน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...กระจายรายได้ก็คือเฮ็ดขนมเวลาแขกมา คือเฒ่าเฒ่าขนมมาส่ง เขาก็มีการซื้อ
 ของกัน หน้า(ฤดู)หน่อไม้ซื้อหน่อไม้เอามาขาย สมาชิกสามารถเอาของไปขายได้
 น้ำผึ้งเฒ่าจะรับแต่เดือนห้า คนบ่มาเฮ็ดงานก็มีหุ่น พอสิ้นปีเฒ่าก็ปันผลแต่ว่าผู้มา
 เฮ็ดงานคือได้ค่าตอบแทนเป็นการเฮ็ดงาน ผู้เฒ่ามารับแขกมีบ้านพักเฒ่าก็ได้ค่า

บ้านพักไป คือนอกเหนือจากหุ่น ก็คือได้ค่าตอบแทนบ้านพัก แม่ครัวเขาเวลาแขกมาเขาก็จะให้มาเอ็ดแล้วแต่ผู้ใดจะสมัครใจมาเอ็ด ก็ได้ค่าตอบแทนไป”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ก็จะมีรายได้ตอนมีแขกมา เราก็จะนำผักที่เราปลูกเอาไปขายให้ทางคณะกรรมการโฮมสเตย์ก็จะทำให้มีรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง ตอนแขกมาเราก็จะมานั่งขายหรือมีขายเราก็มานั่งขายกับเค้า ก็เหมือนตอนนั้นที่มีมะเขือเทศเยอะเราก็นำมะเขือเทศมาเชื่อมไปขาย กล้วยทอด กล้วยฉาบ วางขายกับทางโฮมสเตย์เขา หมู่บ้านก็เจริญขึ้นกว่าเดิม”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ณ บ้านแม่ยูน สุริษา บ้านจอมแจ้ง

“...จากที่เราเปิดเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ มันก็ดีนะ ดีขึ้นตรงที่ไปไหนมาไหนก็มีคนมาพักมาถาม เราเองก็ภูมิใจในบ้านของเราที่ไปไหนก็มีแต่คนรู้จัก ส่วนในตัวเราเองก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้พัฒนาบ้านของเราอยู่เรื่อยๆ จากเดิมที่ว่าเราก็ทำแต่ไร่ทำนา พอมีโฮมสเตย์ขึ้นมาเราก็มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นมา ถ้าวันไหนที่มีแขกเข้ามาเรามีอะไรที่ปลูกไว้ที่สวนเราก็สามารถนำมาขายได้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 16 ณ ที่ทำการสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ไม่ใช่จะมีเพียงแคโฮมสเตย์ที่สามารถเป็นรายได้เท่านั้น เรายังสามารถกระจายรายได้ออกไปในแต่ละกลุ่มในแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย หมายความว่าตำบลลี้กายมีอยู่ 8 หมู่บ้านทุกหมู่บ้านก็จะมีอาชีพเป็นของตนเองทุกหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 จะมีไข่เค็ม ไข่พอก ถั่วตัด ถั่วอบสมุนไพร ในส่วนของหมู่ที่ 2 จะมีกล้วยอบสมุนไพร และกล้วยแห้ง หมู่ที่ 3 จะมีหมอนสมุนไพร หมู่ที่ 4 น้ำดื่มโพลาลิส หมู่ที่ 5 ขนมจีน หมู่ที่ 6 ทำมะพร้าวแก้ว หมู่ที่ 7 ทำกระเช้า ตะกร้า เพื่อที่จะนำไปใส่ของไปจ่ายตลาดหรือเป็นของที่ใส่ไปนาไปสวนได้ และในส่วนของหมู่ที่ 8 จะเป็นงานจักสานเราสามารถนำเอาก้านมะพร้าวมาจักสานให้เป็นกระเช้าของขวัญเอาไว้ใช้ในงานต่างๆ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 18 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) บ้านจอมแจ้ง

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมได้สรุปร่วมกันว่าการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอกทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัว ชุมชน สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป จากคนที่ต้องไปทำงานต่างถิ่นก็ไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่นแล้ว เนื่องจากในหมู่บ้านมีงานรองรับจากการดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ ซึ่งสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ใน

หมู่บ้าน ทั้งนี้กลุ่มได้มีการกำหนดผลตอบแทนไว้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย สมาชิกทอผ้า กิโลกรัมละ 100 บาท สมาชิกรักษาความปลอดภัยเดินป่าศึกษาธรรมชาติ 120 บาท/วัน สมาชิกผู้นำเที่ยวท้องถิ่น 120 บาท/วัน สมาชิกจัดสถานที่ 120 บาท/วัน สมาชิกอาหารและงานบ้าน 120 บาท/วัน สมาชิกตัดเย็บ 3-150 บาท/ชิ้น สมาชิกทำไม้กวาด 20 บาท/ชิ้น สมาชิกนวดแผนไทยร้อยละ 80 ของรายได้ สมาชิกนักแสดง 120 บาท/วัน รวมถึงสมาชิกทุกคนจะได้รับของรางวัลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ (เฉพาะสมาชิกที่มาร่วมงาน)

การกระจายรายได้ เป็นการกระจายผลประโยชน์ไปสู่กลุ่มคนต่างๆ ในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง ทุกคนมีงานทำ มีรายได้ มีความพึงพอใจ โดยไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งรายได้ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นของสมาชิกและของคนในชุมชนทุกคน (ธวัชชัย เฟ็งพิณิจ, 2551, หน้า 5) การกระจายรายได้ มีบทบาทในการดำเนินธุรกิจชุมชน เพราะรายได้จะกระตุ้นกระบวนการผลิตและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งรายได้ที่เกิดขึ้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานความพึงพอใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งสมาชิกเห็นว่าสมควรแก่การดำเนินกิจกรรมนั้นๆ รวมถึงรายได้บางส่วนจะต้องกระจายไปสู่กลุ่มคนในชุมชนในรูปแบบอื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การสนับสนุนด้านการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากรายได้มีผลต่อการดำรงชีวิตในยุคสมัยปัจจุบัน

การดำเนินธุรกิจชุมชนแบบโฮมสเตย์ ไม่ได้ดำเนินการอย่างโดดเดี่ยว หากแต่ยังมีการเชื่อมโยงเข้ากับกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งภายในหมู่บ้านได้มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อให้คนในหมู่บ้านมีงานทำ โดยไม่ต้องเดินทางออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ล้วนมีบทบาทในการทำธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ทั้งสิ้น ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลายวัย เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แลกเปลี่ยนความรู้ มีความสัมพันธ์อันดี มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง นำไปสู่แรงผลักดันอีกประการของความสำเสร็จ

6. มีกิจกรรมต่อเนื่อง

จากการที่มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานและใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มโฮมสเตย์มีกิจกรรมทำร่วมกันโดยตลอด สมาชิกเข้ามามีกิจกรรมทำทุกวัน มีบทบาท และมีรายได้สม่ำเสมอ ทำให้โฮมสเตย์มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนในหมู่บ้าน ซึ่งความต่อเนื่องนี้ส่งผลให้ธุรกิจชุมชนไม่หยุดนิ่ง มีการรวมกลุ่มเหนียวแน่นขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีการพัฒนาต่อเนื่อง

ในตัวของธุรกิจชุมชนเองก็มีความต่อเนื่อง ไม่ดำเนินการเพียงช่วงเทศกาลสำคัญๆ หรือช่วงฤดูการท่องเที่ยวเท่านั้น รวมถึงในขณะที่เข้าพักหรือใช้บริการอยู่ในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวก็ยังสามารภมีกิจกรรมทำโดยตลอด มีการศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้าน ชมการสาธิตและร่วมลงมือทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูปอาหาร ปั่นจักรยานสัมผัสวิถีชีวิต เดินออกกำลังกาย บายศรีสู่ขวัญ

และรับประทานอาหารพื้นบ้าน (พาแลง) ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงรำพื้นเมือง การแสดงดนตรีพื้นเมืองของกลุ่มเยาวชน ทำบุญ ตักบาตร การล่องเรือ การสาธิตการทำนาเกี่ยวข้าวนาดข้าว ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน ลดความเบื่อหน่ายในขณะที่อยู่ในหมู่บ้าน ให้ผู้ใช้บริการรู้สึกถึงความอยากเรียนรู้วิถีชาวบ้านอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ชาวบ้านเองก็มีกิจกรรมทำตลอดเช่นกัน ดังนั้น นอกจากกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำตามวิถีชีวิตของชาวบ้านแล้ว กลุ่มโฮมสเตย์เองก็ยังมีโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อสร้างความต่อเนื่องให้การดำเนินธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

“...ลงรถมาเขาก็จะมีแม่บ้านรับรอง ให้พวงมาลัย เขาก็จะบอกว่ามาพักจอมแจ้แห่งนี้ เอ็ดจั่งใจ พักแล้วจะไปเที่ยวใส อาหารการกินอยู่นี่มันปลอดภัยดี ตกแลงมา 5 โมง ก็จะเข้ามาบายศรีสู่ขวัญให้ เรียบร้อยแล้วก็จะมีพาแลง มีขันโตก มีแต่อาหารพื้นบ้าน 3-4 อย่าง กินแลงเสร็จจะมีนักเรียนมาแสดงวัฒนธรรม วันต่อมาก็ดูทอผ้า แปรรูปอาหาร พืชผักสวนครัวเศรษฐกิจพอเพียง ปุ๋ยหมักชีวภาพ ดูบ้านโฮมสเตย์ เขา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าของบ้าน ต่อมาก็เรียนเอ็ดไข่เค็ม ไข่พอก ถั่วตัด ถั่วอบสมุนไพร”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...สาเหตุที่คนเข้ามาพักที่บ้านจอมแจ้เยอะ เพราะว่าบ้านจอมแจ้เข้มแข็ง มีสถานที่ให้ได้มาศึกษาดูงาน มีที่ให้พัก มีผลิตภัณฑ์ถั่วตัด ไข่เค็ม ปุ๋ยชีวภาพ มีการสาธิต การเรียนรู้งาน และได้ฝึกปฏิบัติจริง ได้กินและได้กลับบ้านไปด้วย แยกที่เคยมาแล้วกลับมาอีกก็มี พักตลอดทั้งเดือนก็มี”

คำ จิตมาลย์, สมาชิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้

“...เขาต้องสร้างกิจกรรม เขาต้องพัฒนาขึ้น โปรแกรมการท่องเที่ยวเขาจะเอาหิ้งเข้ามาแทรกใส่ในแต่ละปีแต่ละปี บ่ได้เปลี่ยนแต่เขาเสริมเข้าไป อันใดที่ติดอยู่แล้วเขาก็เปลี่ยนอันใดที่ควรที่จะเสริมเขาก็เสริมเข้าไป เพราะเป้าหมายของเขาคืออนุรักษ์วัฒนธรรม เพราะฉะนั้นแล้ววัฒนธรรมของคนอีสานเขาก็พยายามที่จะเอาออกมาให้ได้หลายที่สุด ก็หมายถึงกิจกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องผ่านวัฒนธรรมไป นี่แหละเขาค่อยจะได้อนุรักษ์วัฒนธรรมของเขา โปรแกรมการท่องเที่ยวมีหิ้งเข้คเข้าไปทุกปีและทุกเดือน เข้ามาได้ทุกเดือน ฮั่นก็มาได้ ฝนก็มาได้ เขาต้องหาความรู้ในเรื่องระบบนิเวศของป่าชุมชนว่าป่าบ้านเขาเป็นแบบใด มันมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูฝน ฤดูฮั่น ฤดูหนาว เป็นแบบใดเขาเรียนรู้กัน”

ดิณฑภพ สุพันธ์, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ก็เชื่อมโยงวัฒนธรรม เชื่อมโยงในเรื่องของความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญาที่จะมาช่วยในเรื่องของกิจกรรม แต่ว่าเราต้องดูรากฐานเราก่อน เราต้องดูรากฐานของเรา ก่อนว่าอันไหนเราควรจะเสริมเข้ามาได้ ถ้าสายสัมพันธ์มันเข้ากันไม่ได้การพัฒนาก็ไม่สามารถดำเนินไปได้เหมือนกัน และการปฏิบัติงานมันก็ขาดตอน เราต้องมีกระบวนการสร้างกิจกรรมบ้าง ต้องมีการเติมเข้าไปเรื่อยๆ โปรแกรมการท่องเที่ยว”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 28 ณ ศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมบ้านวังน้ำมอก

ความต่อเนื่องที่ว่าเป็น เป็นความต่อเนื่องทั้งในรูปของกิจกรรมที่นำเสนอต่อผู้เข้าพัก กระตุ้นให้ผู้เข้าพักรู้สึกอยากเรียนรู้ตลอดเวลา ตื่นเต้น น่าสัมผัส ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย รวมไปถึงความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมที่ไม่กระจุกอยู่เพียงในระยะเวลาใดช่วงระยะเวลาหนึ่ง หากแต่มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องตลอดทั้งปี (ธวัชชัย เฟ็งพิณิจ, 2551, หน้า 5) ซึ่งธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ใช้กระบวนการนำเสนอกิจกรรมแก่ผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการอยู่ในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการต้อนรับแบบชาวบ้าน การกินพาแลง การแสดงศิลปวัฒนธรรม การตัดบาตร การชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน การดูการผลิตของกลุ่ม การเดินป่า เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้ใช้บริการไม่รู้สึกเบื่อหน่ายหากแต่รู้สึกประทับใจจนอยากจะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

ดังนั้น ในการดำเนินธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้น กิจกรรมที่เกิดขึ้นจะต้องมีความต่อเนื่อง หรือครบรอบตามวัฏจักรของการผลิต ด้วยการพัฒนาหรือปรับปรุงในกิจกรรมหรือหาสิ่งที่มาดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งในความต่อเนื่องนี้เองที่เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การกระจายรายได้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

7. หน่วยงานภายนอกสนับสนุน

การดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ จะประสบความสำเร็จได้ยากยิ่งหากขาดการกระตุ้นและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เพราะธุรกิจชุมชนแบบโฮมสเตย์นั้น เป็นธุรกิจเชิงบริการซึ่งต้องอาศัยแรงสนับสนุนจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน มูลนิธิ กลุ่มบุคคล เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนนั้นอาจจะเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น สนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ ความรู้ การบริหารจัดการ การให้บริการ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

หมู่บ้านโฮมสเตย์ ล้วนได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือในด้านต่างๆ การประชาสัมพันธ์ การให้บริการ ศึกษาดูงาน และการส่งเสริมความรู้ให้แก่ชาวบ้าน เช่น การทำอาหาร การรับแขก การจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ เป็นต้น ทั้งนี้รวมไปถึงการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานและเงินทุน

“...พัฒนาชุมชนก็ให้ความรู้ ให้เอกสาร ให้กลุ่มของโฮมสเตย์ไปเขียนการทำอาหาร ที่ทำพิธีเปิด ให้งบประมาณมาสร้างบ้าน เปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว กศน. ก็ให้ความรู้

อบต. ให้เงินหมุนเวียนแสนบาท ชกส. ให้เก้าอี้ ให้โต๊ะ ให้คอมพิวเตอร์ ให้เงินกู้เก้าแสนบาทส่งคืนแล้วห้าแสนบาท หน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ให้อุปกรณ์การทำปลาร้า ให้เงินแสนบาท ให้กล่องไข่ ให้สติ๊กเกอร์ ศูนย์วัฒนธรรมให้เงิน อบจ. ให้เงินมาปรับปรุงวิวกวักศน์ริมโขงปีละสองสามหมื่นบาท ธนาคารออมสินให้เก้าอี้ โต๊ะกินข้าว ให้เงินสนับสนุนแสนสองพันบาท สหกรณ์บัญชีให้เงินกลุ่มสหภาพค้าขาย สรรค์กัณฑ์ให้เครื่องพลังแสงอาทิตย์ ผู้ว่าฯ อีสว่างห้องให้อุตสาหกรรมให้ถุง ฉลากสติ๊กเกอร์ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ส่วนมากจะเป็นอุปกรณ์ เป็นเงินทุน”

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ถ้าบ่มีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือก็ไปโปรด เพราะว่าเขาเป็นแรง เป็นผู้เอ็ดผู้ทำ เป็นทุนเป็นหัวคิดคือหน่วยงานของภาครัฐเขา มันก็ต้องมีพี่เลี้ยง มีผู้มาชี้แนะ ถ้าบ่มีพี่เลี้ยงจะเอ็ดไปตามเรื่องมันก็จะยากลำบาก มีหน่วยงานมาช่วยสนับสนุนอุปกรณ์ เงินทุน มาเรื่อยๆ เทศกาลต่างๆ ทางหน่วยงานเฝ้ามาสนับสนุนเขาออกงานเทศกาล แล้วอีกหนึ่งก็คือมีคณะศึกษาดูงานมาประจำ”

ยุ่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ผู้ว่าฯ นายอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ จัดเจ้าหน้าที่มาลงมานอน สาธารณสุขก็มาตรวจความพร้อมผู้ที่รับแขก พอเปิดบับ ทางปักษ์ใต้ได้ยืมข่าวหลายจังหวัด พังงา กระบี่ นครศรีธรรมราช จองมาก่อนเป็นหมู่คณะ ปัจจุบันนี้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม ผู้ว่าฯ ท่านเป็นผู้นำประชาสัมพันธ์ทางอินเตอร์เน็ตและออกรูปแบบโบว์ชัวร์ให้ โปรโมทประชาสัมพันธ์ มี พช. มีอุตสาหกรรมเกษตร สาธารณสุขเข้ามาอบรมให้กลุ่มอาชีพต่างๆ และพัฒนาชุมชนมีเงินมาสนับสนุนให้กลุ่มออมทรัพย์ นายก อบต. มาเป็นที่ปรึกษา สาธารณสุขมาตรวจคุณภาพให้ก่อนเขาจะให้ อย. ก่อนเขาจะได้สี่ดาวห้าดาว เลยมีมาตรฐานขึ้นมา เมื่อก่อนเขาก็หาตลาดขายยาก เดียวนี้เอ็ดส่งบ่ทัน ตลาดอินโดจีนบ้านเฮานี้ก็เอ็ดส่งบ่ทัน ปัจจุบันนี้ขนมถั่วตัดนี้ส่งไปขายฮอดประเทศสวีเดน มีวิทยากรมาอบรมให้เอ็ดไข่เค็ม ปัจจุบันมันเค็มบ่ทันก็เลยเอ็ดไข่พอกเค็มเอาดินจอมปลวกมาพอก ปัจจุบันมีทุกหน่วยงาน

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...มีสินค้า OTOP เป็นตัวดึงนักท่องเที่ยว ภาครัฐก็เข้ามาโปรโมทช่วย ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชน

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ให้การสนับสนุนตั้งแต่เริ่มจัดกลุ่ม สนับสนุนทั้ง ค่าใช้จ่าย การเข้ามาอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ประชาสัมพันธ์หมู่บ้านให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป”

จิก พลศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...หลายหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนเท่าที่ทำได้ก็มี องค์การบริหารส่วนตำบล ทางจังหวัดที่เขาให้ข้อมูลการทำโฮมสเตย์ว่าเฮ็ดจั่งใดถึงจะประสบความสำเร็จ แล้วก็มีการสนับสนุนทางการเงินให้กับโครงการนี้ ได้มาจากทางรัฐก็เลยเฮ็ดให้โครงการเจริญขึ้นหลายอยู่”

วิกิจ ตันนารัตน์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...โฮมสเตย์ก็ได้รับการสนับสนุนจากทางหน่วยงานราชการ เช่น มีเงินมาอุดหนุนในกลุ่ม สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ ถ้าบ่มีหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เข้ามาดูแลให้ความช่วยเหลือก็จะยากลำบากกว่านี้”

คำ จิตมาลย์, สมาชิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...นายอำเภอ ผู้ว่าฯ เฝื่อนมีเงินงบมาให้มาหนุนให้โฮมสเตย์เฮ็ดห้องน้ำ ห้องส้วม”

สมพาน อ่อนนาไซ, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ออมสินก็มา ธกส. ก็มาเสนอให้เงินกู้เฮา เริ่มแรกก็พัฒนาชุมชนเฝื่อนมาตั้งให้ ได้เงินมาสี่หมื่น ปีต่อมาก็ห้าหกหมื่น พอเฮาขายได้กำไรหลายแล้วเฮาก็ฝากคืนให้ เฝื่อนบ่เรียกร้องคืน เป็นต้นทุนไว้ ลงทุนทั้งกำไรได้เป็นแสนแล้ว”

มัน ลีเพ็ญ, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...อบต. เฝื่อนก็ช่วยแม่บ้าน ทางจังหวัดก็มีพัฒนาชุมชน เกษตรก็มาช่วยคือกัน ว่าแล้วก็แทบทุกหน่วยงาน ธ.ก.ส. ก็มาคือกันมาสนับสนุน จัดมาอบรมหลายเทื่อ ซื่อ นั้นซื่อนี้ให้”

กุดำ วิพบุตร, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ตชด. มาช่วยทำรั้วและช่วยพัฒนาและจัดระเบียบหมู่บ้าน พัฒนาชุมชนมาช่วย ผูกอบรมให้ ตรงไหนขาด ตรงไหนไม่พร้อมก็มาช่วยจัด ช่วยเสริมให้ ตชด. นี้จะช่วยเยอะที่สุด ต่อมาก็มีตำรวจเข้ามาอบรมให้เรื่อยๆ”

สมาน จิตมาน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...พัฒนาชุมชนอยู่จังหวัดผื่นมาช่วย นายยกอุดมผื่นก็มาช่วยสร้างศูนย์สามหมื่น ทางวัฒนธรรมก็มาช่วยสร้างศูนย์วัฒนธรรม นายอำเภอกับผู้ว่าผื่นก็มาช่วยสื่อสารให้ การท่องเที่ยวก็เอาคอมพิวเตอร์มาให้ สื่อสารให้ลงอินเทอร์เน็ตให้คนมาเที่ยว ประชาสัมพันธ์ให้ เขาไปได้เองหรือก็มีแต่คนเอ็ดให้”

สมบัติ นามเคน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...อบจ. ผื่นก็ช่วยมาสีหมื่นผื่นก็ไปเอาคืน วัฒนธรรมผื่นก็ช่วย วัฒนธรรมอยู่หนองคาย”

สมเพชร รอดสุข, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...พัฒนาชุมชนเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง”

สาคร สายศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...การท่องเที่ยวจังหวัด เข้ามาที่แรกเลยในจังหวัดหนองคาย มาถอดเอาคอมพิวเตอร์มาให้ เอาโทรทัศน์ตัวใหญ่มาให้”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ก็มีส่วนสนับสนุนเมื่อเราออกไปไม่ว่าอยากจะได้กระเบื้อง หรืออยากให้เราปรับปรุงห้องน้ำ เค้าก็จะมาทำอะไรแบบนี้ ทาง อบต. ก็จะให้งบมา”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...อบต. เข้ามาให้การสนับสนุน มีสาธารณสุขเข้ามา มี ธกส. เข้ามานำถุงบรรจุภัณฑ์มาได้เลือกดูว่าชอบแบบไหน และก็มาสนับสนุนในเรื่องของอุปกรณ์ อุตสาหกรรมการเกษตรเข้ามาทำการอบรมให้กับกลุ่มแม่บ้าน ปัจจุบันนี้ก็มีทุกหน่วยงาน”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 17 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนากร ที่ประชุมได้ระดมความคิดในประเด็นหน่วยงานที่สนับสนุนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) สำนักงานเกษตรจังหวัด ให้ความรู้การทำถั่วตัด ไข่เค็ม
- 2) กรมการพัฒนาชุมชน ให้ความรู้และอุปกรณ์การผลิต

- 3) การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิต
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้เงินมาหมุนเวียนภายในกลุ่ม
- 5) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ให้ความรู้และอุปกรณ์ โตะ แก้ว ฯลฯ
- 6) หน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ 25 ให้เครื่องทำปลาร้า
- 7) ธนาคารออมสิน ให้โตะ แก้ว ใช้สำหรับไว้วางอาหาร
- 8) องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย (อบจ.) ให้วัตถุดิบและทุนสำหรับการผลิต

9) ผู้ว่าฯ CEO (นายวงศ์ศักดิ์ สวัสดิ์พาณิชย์) ได้สร้างหอประชุมอเนกประสงค์ให้ไว้เพื่อในการต้อนรับแขกที่มาเยือน

10) สหกรณ์จังหวัดหนองคาย ได้ช่วยสอนการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายภายในแต่ละกลุ่มให้

11) กองกำกับค่ายสุรศักดิ์มนตรี ช่วยต่อเติม ซ่อมแซมอาคาร

12) กระทรวงอุตสาหกรรมได้ให้มาตรฐาน อย. ฉลากและบรรจุภัณฑ์ เพื่อใช้บรรจุผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นถั่วตัด ถั่วอบสมุนไพร และไข่เค็ม

รวมถึง ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมได้ร่วมกันสรุปจำนวนหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมโฮมสเตย์ไว้ ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ช่วยประชาสัมพันธ์ และงบประมาณ
- 2) ศูนย์วัฒนธรรม ช่วยงบประมาณ
- 3) กรมการพัฒนาชุมชน อบรมให้ความรู้
- 4) หน่วยงานราชการอื่นๆ สร้างบ้านพักโฮมสเตย์ให้ 1 หลัง ช่วยงบประมาณ และสร้างทางเดินในป่าชุมชนบ้านวังน้ำมอกและศาลาพักร้อน

หมู่บ้านโฮมสเตย์ ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภายในและนอกชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กร กลุ่มบุคคล เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการแนะนำ ให้คำปรึกษา ประชาสัมพันธ์ ใช้บริการ การกระตุ้นพลังชุมชน และการส่งเสริมความรู้ให้แก่ชาวบ้าน เช่น การทำอาหาร การรับแขก การจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ทั้งนี้รวมไปถึงการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์ และเงินทุน โดยเฉพาะการเข้ามาใช้บริการของหน่วยงานภายนอกต่างๆ ที่กระตุ้นให้กิจกรรมโฮมสเตย์ ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง

ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์หมู่บ้านจอมแจ้ง จะมีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ที่มาให้คำปรึกษา ประชาสัมพันธ์ ใช้บริการ การกระตุ้นพลังชุมชน และการส่งเสริมความรู้ให้แก่ชาวบ้าน เช่น การทำอาหาร การรับแขก การจดทะเบียน

ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ เป็นต้น กรมการพัฒนาชุมชน (พช.) ให้เงินมาสนับสนุนกลุ่ม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ก็เข้ามาอบรมให้กับกลุ่มอาชีพต่างๆ และก็มีของหน่วยงานอุตสาหกรรมและการเกษตรมามอบถุงบรรจุภัณฑ์ และฉลากมาให้

ตารางที่ 5.1 จำนวนการเข้ามาใช้บริการธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งของหน่วยงานภายนอกประจำปี พ.ศ.2554

ลำดับที่	เดือน	จำนวนหน่วยงาน
1	มกราคม	32
2	กุมภาพันธ์	32
3	มีนาคม	8
4	เมษายน	44
5	พฤษภาคม	12
6	มิถุนายน	22
7	กรกฎาคม	22
8	สิงหาคม	15
9	กันยายน	12
10	ตุลาคม	23
11	พฤศจิกายน	7
12	ธันวาคม	11
รวม		240

ที่มา: สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 31 ธันวาคม 2554.

ส่วนบ้านวังน้ำมอก จะมีหน่วยงานด้านวัฒนธรรมที่เข้ามาช่วยในเรื่องของงบประมาณการท่องเที่ยวก็เข้ามาช่วยในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ พัฒนาชุมชนก็เข้ามาช่วยให้ความรู้ สำนักงานป่าไม้จังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ก็เข้ามาช่วยเติมเต็มสนับสนุนในการดำเนินธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้างในบางส่วน

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	ดูงาน ไทย (ไม่พัก)	ดูงาน ไทย (พัก)	ท่องเที่ยว ไทย (ไม่พัก)	ท่องเที่ยว ไทย (พัก)	ดูงาน ต่างชาติ (ไม่พัก)	ดูงาน ต่างชาติ (พัก)	ท่องเที่ยว ต่างชาติ (ไม่พัก)	ท่องเที่ยว ต่างชาติ (พัก)	รวม
20	คณะบุคคลทั่วไป	500								500
21	มหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก)		35							35
22	คุณศิริพร จันทร์ศิลา (ปู)				4					4
23	สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดหนองคาย	60	10							70
24	บริษัทยา	12								12
25	องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหมี่	60								60
26	องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง	80								80
27	สถาบันรวมจิตร (วิจัยวัฒนธรรม ไทย – ลาว)		60							60
28	สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานเขต 2 นครราชสีมา				30					30
29	สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานเขต 3 มหาสารคาม				30					30
30	นักท่องเที่ยวทั่วไป			500						500
31	ตะลอนทั่ว (จ.ปัตตานี)			300						300
32	โตโยต้า หนองคาย			10						10
33	โครงการวิจัยไขหัตถ์นกอาเซียน 7 ประเทศ Nich (PPCs Project)							30		30
34	สำนักงานเขตสายไหม กทม.	300								300
	รวม	1,756	281	928	112	0	20	0	53	3,150

ที่มา: ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก, 31 ธันวาคม 2554.

จากตารางที่ 5.1 และ 5.2 จะเห็นได้ว่า หมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งและหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก ล้วนมีหน่วยงานภายนอกมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบ้านจอมแจ้งนั้นมีหน่วยงานภายนอกมาใช้บริการโดยเฉลี่ยเดือนละ 20 หน่วยงาน ส่วนบ้านวังน้ำมอกมีหน่วยงานภายนอกมาใช้บริการโดยเฉลี่ยเดือนละ 2.8 หน่วยงาน แต่เมื่อพิจารณาถึงจำนวนผู้มาใช้บริการโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอกโดยเฉลี่ยจะมีมากถึงเดือนละ 262.5 คน

จะเห็นว่า หน่วยงานภายนอกมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการกระตุ้นให้กิจกรรมของชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นำมาซึ่งความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนจะมองเห็นความสำคัญและคุณค่าของกิจกรรมที่ชุมชนมีขึ้นร่วมกัน ดังนั้นการเข้าเยี่ยมชมศึกษาดูงานหรือการใช้บริการจากหน่วยงานภายนอก จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำพาธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม การคงอยู่ของธุรกิจชุมชนหน่วยงานภายนอกจำเป็นจะต้องเติมเต็มศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าแนวคิดการพัฒนาจะมุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน แต่จากสภาพของความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ชุมชนยังคงต้องพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐในส่วนที่เกินขีดความสามารถของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนด้านเงินทุนหมุนเวียน การประสานงาน และการกระตุ้นพลังร่วม (empowerment) ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วยหมู่บ้านโฮมสเตย์ทั้ง 2 หมู่บ้านล้วนมีพื้นฐานจากการเกษตรกรรม ซึ่งมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นหากมองในแง่ของธุรกิจชุมชน ย่อมทำให้ชุมชนเกษตรกรรมมีขีดความสามารถและมีศักยภาพที่จำกัด ซึ่งผู้ที่จะเติมเต็มจุดอ่อนเหล่านี้ให้กับธุรกิจชุมชน คือ หน่วยงานจากภายนอกหมู่บ้าน ในฐานะพี่เลี้ยงที่คอยสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนนั่นเอง

8. เชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยว

เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการโฮมสเตย์ และเพื่อให้การพักผ่อนโฮมสเตย์มีเสน่ห์เข้ายวนใจมากขึ้น นอกจากบรรยากาศ วิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานในหมู่บ้านเองแล้ว หมู่บ้านโฮมสเตย์ยังดึงเอาสถานที่ท่องเที่ยวใกล้หมู่บ้านเข้ามาเชื่อมโยงสู่ทางเลือกในการท่องเที่ยวแก่ผู้มาใช้บริการเพิ่มเติม

“...จะไปเที่ยวที่ไหนบ้างของอำเภอเมืองหนองคาย ก็มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ 4 แห่ง คือ ศาลาแก้วกู่ วัดโพธิ์ชัยหลวงพ่อบุระสี ตลาดท่าเสด็จ และสะพานไทยลาว”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...ก็มีหลวงพ่อบุระสี และก็ไปทางลาวทางเวียง”

บัณฑิตษฐ์ ศรีใบเฮียว, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...มีวัดหินหมากเป้ง มีถ้ำเพียงดิน ผาตากเสื้อ น้ำตกธารทอง ธารทิพย์ ศรี เชียงใหม่เขาก็ไป ไปริมโขงไปเบิ่งที่มาที่ไปของอำเภอศรีเชียงใหม่ว่าเป็นจ้งใด มันมีที่มาที่ไปที่มาเชื่อมโยงกับวังน้ำมอกได้จ้งใด ผังลาวเขาไปบางครั้งถ้ำแขกอยากไปจริงๆ เขาจ้งจะพาไป”

ดิณฑภพ สุพันธ์, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ถ้าต้องการจะไปเที่ยวน้ำตกธารทองก็ออกไปประมาณสี่สิบกิโลจากหมู่บ้านเขา และก็เป็นถ้ำเพียงดินอยู่ตรงน้ำตกจะแยกไป เขาก็จะแนะนำเผิ่นก่อนจะมา ถ้าเผิ่นมาจากอุดรจ้งขึ้นจะแนะนำไปท่าเสด็จ ศาลาแก้วกู่ และวัดโพธิ์ชัย ถ้าสนใจสินค้าอยากไปซื้อก็บอกไปตลาดอินโดจีนไปท่าเสด็จ พอมาออกเขตทางหนองสองห้องก็จะมีพระธาตุบังพวน ถ้าสนใจอยากเบิ่งทิวทัศน์ริมน้ำโขงเขาก็แนะนำให้เผิ่นเลาะมาทางริมโขง ใกล้เคียง บ้านเขาก็จะมีวัดหินหมากเป้งที่จะไปได้ ที่เด่นๆ ก็จะมีน้ำตกธารทองและถ้ำเพียงดิน”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เขาก็สามารถนำไปได้คือกัน ถ้าเวลาแขกติดต่อมาบอกว่าเขามีกิจกรรมเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ เรียนรู้หัตถกรรมในหมู่บ้าน ไปวัด ไปเที่ยวป่า ถ้าแขกเผิ่นมาอยู่หลายมือต้องการให้พาเที่ยวเผิ่นก็จะมีคนพาไป ถ้าเพียงดิน อยู่ที่แขกต้องการ แขกเป็นครอบครัวเผิ่นก็มีเวลาไปหลาย ให้พาไปลาวเผิ่นก็พาไปได้”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...แนะนำไปวัด ก่อนอื่นให้ไปวัดก่อน ไปวัดเทสรังสี ไปไหว้พระเจ้าล้านทองก่อน เผิ่นเฮ็ดขันคู้ปีให้ปู่ต่ออายุให้ ให้เป็นสิริมงคล ไปเที่ยวน้ำตกชั้นภูผีปอบ ไปวัดหินหมากเป้งอยู่ในเขตบ้านเขาเขตตำบลบ้านเขา ออกไปทางจังหวัดก็ไปทางหลวงพ่อพระใส แม่น้ำโขงสะพานไทยลาว วัดองค์ตั้ง”

สุทัตตา สีหาวงศ์, ประธานกลุ่ม อสม. บ้านวังน้ำมอก

“...โฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง ตำบลสีกาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ยินดีต้อนรับ “ทานพาแลง แสดงศิลปะพื้นบ้าน ทานตะวันบานริมโขง พักผ่อนโฮมสเตย์ ชมพระอาทิตย์ยามเย็น มากล้นสินค้า OTOP ซ้อปโป่งตลาดอินโดจีน”

ข้อมูลจากป้ายต้อนรับที่อาคารอเนกประสงค์ หมู่บ้านจอมแจ้ง

“...เราก็แนะนำเหมือนกัน เราจะไม่แนะนำให้แขกไปคนเดียว ก็อาจจะชวนเด็กบ้านเราไปด้วยก็ได้บ้านเราก็มีที่เที่ยว คือ วัดเทสรังสี น้ำตกวังน้ำมอก ภูผีปอบและกัหอปู่ ศาลเจ้าปู่ย่าที่เรานับถือ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 23 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก

แหล่งท่องเที่ยวมีทุ่งทานตะวันยาว 10 กิโลเมตร ริมฝั่งโขงเป็นจุดชมวิวิวทิวทัศน์ สลับกับแปลงผักสวนครัวของชาวบ้าน โดยเฉพาะ “ผักโขมเกลือ” มีสะพานมิตรภาพไทยลาว ข้ามไปทำนาแล้งของประเทศลาว ซึ่งห่างจากเวียงจันทน์ 20 กิโลเมตร หรือจะไปตลาดอินโดจีนท่าเสด็จ หรือพระธาตุกลางน้ำ มีอาหารหลากหลายให้เลือกจำนวนมาก อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ หลวงพ่อพระใส เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยทองสีสุกงดงามมาก เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองจังหวัดหนองคาย มีกิจกรรมท่องเที่ยวระดับประเทศที่ไม่ควรพลาด คือ เทศกาลบั้งไฟพญานาค ในช่วงเทศกาลออกพรรษา เทศกาลแข่งเรือยาว เดือนตุลาคม ฯลฯ ศาลาแก้วกู่ ศิลปะฝีมือมนุษย์ (องค์การบริหารส่วนตำบลสีกาย, ม.ป.ป.)

แหล่งท่องเที่ยวจากจอมแจ้งไปได้ถึงลาว มีทุ่งทานตะวันยาว 10 กิโลเมตร ริมฝั่งโขงเป็นจุดชมวิวิวทิวทัศน์ สลับกับแปลงผักสวนครัวของชาวบ้าน ริมโขงหน้าบ้านจอมแจ้งมีผักซึ่งขึ้นตามธรรมชาติชื่อ “ผักโขมเกลือ” รสมัน เค็มเล็กน้อย อร่อยมาก เก็บยอดอ่อนได้ฟรี ชิมแล้วจะติดใจ ผักนี้เมื่อน้ำจะหายไป แล้วจะขึ้นใหม่เมื่อน้ำแล้งน้ำแห้ง มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ข้ามไปทำนาแล้งของประเทศลาว ซึ่งห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ 20 กิโลเมตร หรือจะไปตลาดอินโดจีนท่าเสด็จ หรือพระธาตุบังพวน ร้านอาหารอร่อยหลากหลาย มีให้เลือกจำนวนมาก อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ ที่ศาลากลางจังหวัดอำนาจเจริญ มีหลวงพ่พระใส เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยทองสีสุกงดงามมาก เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองจังหวัดหนองคาย กิจกรรมท่องเที่ยวระดับประเทศที่ไม่ควรพลาดคือ เทศกาลบั้งไฟพญานาค ในช่วงเทศกาลออกพรรษา มีเทศกาลแข่งเรือยาวเดือนตุลาคม กับเทศกาลกินปลาน้ำโขงโดยเฉพาะปลาบึก (ปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในโลก) เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ไปเที่ยวกันแล้วอย่าลืมไปพักที่บ้านจอมแจ้ง (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.)

จากข้อมูลของศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ซึ่งได้นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง ไว้ดังนี้

1) วัดหินหมากเป้ง เป็นสถานปฏิบัติธรรมของหลวงปู่เทศก์ เกจิชื่อดังรูปหนึ่งของภาคอีสาน บริเวณวัดโดยรอบสะอาดเรียบร้อย และเงียบสงบ ร่มรื่นด้วยไม้หนานาพันธุ์ มีพื้นที่ด้านหนึ่งติดกับลำน้ำโขง ทศนียภาพสวยงาม ได้รับการยกย่องให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เมื่อปี พ.ศ.2523

2) ดึกแก่ริมน้ำโขง ขับรถย้อนไปที่ตัวอำเภอศรีเชียงใหม่ วิ่งตรงไปจนสุดถนน มีถนนเส้นเล็กๆ วิ่งขนานไปกับแม่น้ำโขง นักท่องเที่ยวจะได้เห็นอดีตของเมืองศรีเชียงใหม่ ถนนเลียบบกับลำน้ำโขงเส้นนี้มีดึกแก่สวยๆ หลายหลัง

3) วัดพระธาตุบังพวน อยู่อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เมืองศรีธาตุที่มีอายุเก่าแก่ร่วมยุคสมัยกับพระธาตุพนม ตัวองค์พระธาตุในปัจจุบันผ่านการบูรณะมาแล้ว ภายในวัดสวยงามร่มรื่น นักท่องเที่ยวสามารถแวะไปกราบนมัสการเพื่อความเป็นสิริมงคลชีวิต

นอกจากนี้ รัชชชัย เฟ็งพิณีจ (2549, หน้า 15) ยังได้นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายเอาไว้ ดังนี้

1) ศาสนาสถานและโบราณสถาน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองก็ไม่ควรพลาดที่จะแวะกราบนมัสการหลวงพ่อบุญพระใสวัดโพธิ์ชัยพระคูบ้านคูเมืองหนองคาย นอกจากนี้ยังมีอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ ศาลาแก้วกู่ พระธาตุบังพวน พระธาตุหนองคายหรือพระธาตุกลางน้ำ หลวงพ่อบุญเจ้าองค์คือ วัดหินหมากเป้ง วัดถ้ำศรีมงคล (ถ้ำดินเพียง) วัดสว่างอารมณ์ (วัดถ้ำศรีชน) วัดเป่งจานเหนือ วัดอาฮง เป็นต้น ซึ่งแต่ละสถานที่ต่างก็เป็นศูนย์รวมด้านจิตใจของชาวหนองคายทุกคน

2) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตกธารทอง น้ำตกธารทิพย์ ภูทอก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ไม้ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อ่างปลาบึกบ้านผาตั้ง เวินพระสุก เป็นต้น

3) แหล่งธุรกิจชุมชน เช่น หมู่บ้านประมงน้ำจืดท่าบ่อ หมู่บ้านโฮมสเตย์ หมู่บ้านทำยาสูบ หมู่บ้านทำแผ่นกระยอ เป็นต้น

4) แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ตลาดอินโดจีน (ท่าเสด็จ) สะพานมิตรภาพไทย-ลาว เป็นต้น

5) จังหวัดหนองคาย ยังเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสามารถเดินทางข้ามไปเมืองหลวงเวียงจันทน์ ผ่านทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาใช้บริการหมู่บ้านโฮมสเตย์ ซึ่งทั้ง 2 หมู่บ้านล้วนมีการเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวทั้งสิ้น สำหรับหมู่บ้านจอมแจ้ง จะมีวัดโพธิ์ชัยไปนมัสการไหว้หลวงพ่อบุญพระใส เป็นวัดคูบ้านคูเมืองของจังหวัดหนองคาย มีอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ ศาลาแก้วกู่ พระธาตุบังพวน พระธาตุหนองคายหรือพระธาตุกลางน้ำ เป็นต้น สำหรับแขกที่มาต้องการจับจ่ายซื้อสินค้าก็จะไปตลาดอินโดจีนหรือตลาดท่าเสด็จ รวมถึงถ้าต้องการที่จะไปเที่ยวยังสปป.ลาว ก็สามารถข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เดินทางสู่นครหลวงเวียงจันทน์ได้ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย เช่น เทศกาลบั้งไฟพญานาคช่วงออกพรรษา เทศกาลบุญบั้งไฟเดือน 6-7 เทศกาลแข่งเรือยาวเดือนตุลาคม ในส่วนของบ้านวังน้ำมอกก็จะมีวัดหินหมากเป้ง น้ำตกธารทอง น้ำตกธารทิพย์ ผาตากเสื้อ ถ้ำพิงดิน เป็นต้น

การเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวจากภายนอกหมู่บ้านเข้ากับการทำธุรกิจชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้มีผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมีจุดสนใจเพิ่มเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับการเข้าใช้บริการหมู่บ้านโฮมสเตย์เช่นนี้ ยังเป็นการกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการให้ครอบคลุมรอบปี โดยไม่ให้เกิดกระจุกตัวเฉพาะในช่วงของการเข้ามาดูบั้งไฟพญานาค หรือในช่วงเทศกาลสำคัญของจังหวัดเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดกิจกรรมและสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องแก่ธุรกิจชุมชนเช่นกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวปฏิบัติการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย สร้างการมีส่วนร่วม ใช้ทุนชุมชน สร้างข้อตกลง โปร่งใส กระจายรายได้ มีกิจกรรมต่อเนื่อง หน่วยงานภายนอกสนับสนุน และเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย

การพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย เกิดจากกระบวนการศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนาากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ หมู่บ้านต้นแบบธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย จำนวน 2 หมู่บ้าน มีสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์รวมทั้งสิ้น 69 ครัวเรือน ซึ่งในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็นแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ตัวชี้วัดทางสายกลางของหมู่บ้านโฮมสเตย์
2. ตัวชี้วัดตามคุณลักษณะความพอเพียงของหมู่บ้านโฮมสเตย์
 - 2.1 ตัวชี้วัดความพอประมาณของหมู่บ้านโฮมสเตย์
 - 2.2 ตัวชี้วัดความมีเหตุผลของหมู่บ้านโฮมสเตย์
 - 2.3 ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีของหมู่บ้านโฮมสเตย์
3. ตัวชี้วัดการดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขของหมู่บ้านโฮมสเตย์
 - 3.1 ตัวชี้วัดเงื่อนไขความรู้ของหมู่บ้านโฮมสเตย์
 - 3.2 ตัวชี้วัดเงื่อนไขคุณธรรมของหมู่บ้านโฮมสเตย์
4. ตัวชี้วัดความสมดุล มั่นคง ยั่งยืนของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ระเบียบวิธีในการพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย คณะผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเรียนรู้บริบท (context) ของหมู่บ้าน จากนั้นก็วิจัยตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม

และเอกสารหลักฐานที่เชื่อถือได้ในชุมชน เช่น สมุดเยี่ยม แผ่นป้าย ตัวบุคคล สถานที่ แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลซึ่งกันและกัน จากนั้น คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้ว มาสังเคราะห์ตัวชี้วัดออกในแต่ละองค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งให้ทางที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

ในกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย คณะผู้วิจัยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญกลุ่มเป้าหมายในแต่ละหมู่บ้านมาร่วมกันพัฒนาตัวชี้วัดที่ได้ทำการศึกษาไว้แล้วก่อนหน้านั้น ซึ่งที่ประชุมจะร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง เพิ่มเติม ปรับเปลี่ยน เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดให้สมบูรณ์ที่สุด พร้อมกับให้คำแนะนำหรือคำแนะนำของตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ

ทั้งนี้ การให้ค่าคะแนนหรือค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายนั้น คณะผู้วิจัยจะนำเสนอตัวชี้วัดที่ผ่านการพัฒนาโดยที่ประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วทั้ง 7 องค์ประกอบ คือ ทางสายกลาง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนทราบ จากนั้นจะนำตัวชี้วัดทุกตัวเขียนไว้บนกระดาษ โดยกระดาษ 1 แผ่น จะมีเพียงองค์ประกอบเดียว แล้วนำกระดาษทุกแผ่นไปติดไว้ในที่เห็นได้ชัดเจนห่างกันเล็กน้อย จากนั้นคณะผู้วิจัยจะแจกเครื่องหมายเป็นสติ๊กเกอร์ (Sticker) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้อธิบายวิธีการใช้เครื่องหมายไปติดเพื่อจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด คือ ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนจะได้รับสติ๊กเกอร์คนละ 7 ชุดๆ ละ 3 ชิ้น รวมทั้งหมดคนละ 21 ชิ้น แต่ละชุดมีหมายเลขกำกับ 1-7 อย่างละ 3 ชิ้น เท่ากันกับ 7 องค์ประกอบ จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนนำสติ๊กเกอร์ในแต่ละชุดทั้ง 3 ชิ้น เลือกติดตามตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบที่เห็นว่าสำคัญที่สุด 3 ลำดับแรก (1 องค์ประกอบจะติดได้ 3 ชิ้น เท่ากับ 1 คนเลือกได้ 3 ตัวชี้วัด ต่อ 1 องค์ประกอบ อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดหนึ่งสามารถติดสติ๊กเกอร์ได้มากกว่า 1 ชิ้น หากเห็นว่าตัวชี้วัดนั้นสำคัญมากที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของบุคคลนั้น) จนครบทั้ง 7 องค์ประกอบ (ผู้เข้าร่วมสามารถเลือกติดที่องค์ประกอบใดก่อนก็ได้) เมื่อติดครบทุกคนแล้ว คณะผู้วิจัยก็นับค่าคะแนนตัวชี้วัดแต่ละตัว โดยให้สติ๊กเกอร์ 1 ชิ้น มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน เพื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญ ตัวชี้วัดที่มีค่าคะแนนสูงสุดจะมีความสำคัญมากที่สุดในองค์ประกอบนั้นๆ หากตัวชี้วัดใดมีค่าคะแนนเท่ากัน จะถูกเรียงตามลำดับที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอไว้ก่อนหน้านั้น

ในการนำเครื่องหมายไปติดที่ตัวชี้วัดตามรายชื่อนั้น คณะผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนมีอิสระในการเลือกตัวชี้วัดโดยเสรี ดังนั้นจำนวนค่าคะแนนในแต่ละองค์ประกอบจึงอาจจะไม่เท่ากัน เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมประชุมบางคนเลือกที่จะไม่ติดสติ๊กเกอร์ หรือเลือกที่จะติดสติ๊กเกอร์ที่ตัวชี้วัดตัวใดตัวหนึ่งมากกว่า 1 ชิ้น

ทั้งนี้ ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย เพื่อเป็นการยืนยันผลการวิจัยที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบ

คณะผู้วิจัยจะนำเสนอตัวชี้วัดที่ได้พัฒนาแล้วในรูปของตาราง ตามลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อย จากนั้นจะนำข้อมูลมาสนับสนุนผลการวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลอื่นๆ จากแหล่งข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว พร้อมสรุปผลตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย แยกตามองค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

1. ตัวชี้วัดทางสายกลางของหมู่บ้านโฮมสเตย์

คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการดำเนินชีวิตบนทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา คือ การนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยไม่เร่งรัดหรือเขื่องช้าจนเกินไป มีความพอดี อยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่หลงกระแสนวัตกรรม มีอิสรภาพ สร้างพื้นฐานความมั่นคงให้กับชีวิต ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองและมีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย บนทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.3 ตัวชี้วัดทางสายกลางของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ที่	ตัวชี้วัดทางสายกลาง	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
1	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	87	21.27
2	ผู้นำเข้มแข็ง	54	13.20
3	ยึดคำสอนบรรพบุรุษ	39	9.54
4	ซื่อสัตย์สุจริต	36	8.80
5	ประหยัดอดออม	34	8.31
6	สามัคคี	31	7.58
7	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	31	7.58
8	รักษาสິงที่มี	28	6.85
9	ถนอมน้ำใจ	26	6.36
10	มีเหตุผล	22	5.38
11	ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย	21	5.13
รวม		409	100.00

จากตารางที่ 5.3 พบว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชน หมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนทางสายกลาง มีทั้งหมดจำนวน 11 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี ผู้นำเข้มแข็ง และยึดคำสอนบรรพบุรุษ

“...เฮ็ดโฮมสเตย์ต้องมีเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามา ปลุกผักทุกบ้าน มื้อนี้ผู้เฒ่าเอาไปกำหนึ่ง มื้อนี้ผู้เฒ่าเอาไปขายให้กลุ่มคณะศึกษามาดูงาน กินข้าวเที่ยง พักโฮมสเตย์ บ่ต้องไปซื้อผักอยู่ตลาดซื้ออยู่ในกลุ่มนั้น มีท่อใดก็ใช้ไปท่อนั้นก่อน

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ประหยัดในรายจ่ายของเขา เป็นหอมเป็นผักบ่ต้องซื้อปลุกกินเองก็คุ้มกันไป เขา ก็ต้องอดออมไว้ก่อน มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน ใช้ทรัพยากรในหมู่บ้านให้เป็น ประโยชน์ เขาต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน บัญชีเขาก็โปร่งใสให้สมาชิกดูกัน ถ้าบ่เข้าใจกันบ่เชื่อใจกันมันก็อยู่ไปบ่รอด”

ป๋อง สุริษา, เภรญญิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ต้องใช้ของที่อยู่ในชุมชนเขา แปรรูปถั่วอบสมุนไพร ก็ใช้พวกตะไคร้ ใบขี้เหล็ก ข่านี่ก็อยู่ในชุมชนเขาเนี่ย ถั่วลิสงนี่คือกัน เขาก็ปลุกนำริมโขงนำไร่นาสวน

ผู้นำดีมีความสามารถ โฮมสเตย์ต้องมีผู้นำ คนที่จะเข้ามาเป็นบ้านโฮมสเตย์ จะต้องมีความพร้อมทั้งครอบครัว สมาชิกในบ้านจะต้องยินยอมพร้อมใจกันถึงจะ เข้าเป็นสมาชิกได้ จุดหนึ่งคือเขามีน้ำโขง แล้วจุดที่สองอยู่น่าบุคลิกของแม่บ้านยิ้ม แยมแจ่มใสเป็นพี่เป็นน้องเป็นพ่อเป็นแม่คือเป็นกันเอง”

ย่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ส่วนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จได้เพราะเรามีผู้นำที่ดี คือจ้งมีผู้นำก่อนหมู่ เกิดจาก กำหนดเป็นแบบ เป็นผู้เอางาน มันเริ่มมาจากมีบั้งไฟพญานาค แล้วก็มี กำหนดช่วย ผลักดัน”

กุคำ วิพบุตร, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...การประหยัดนี้ บ่ฟุ่มเฟือย ก็คืออยู่บ้านเขามีน้ำปู่น้ำปลาข้าวอยู่แล้วก็หาแค่นั้น ได้บอกเด็กน้อยมารามาต้อนรับแสดงวัฒนธรรมว่าพากันเก็บไว้แทนเงิน อย่าพากัน ซื้อหลายขนม เพราะว่ากรร่าเรียนของเจ้านี่สมุด ดินสอก็ต้องได้ซื้อ ค่างรถค่างราไปก็ ต้องได้จ้าง สายกลางก็เอาแค่อะไรจะไปปรับเร่งใส่บ่ได้ เฮ็ดเป็นขึ้นเป็นอันไปเฮ็ดเป็น แบบอย่างไป ค่อยเฮ็ดค่อยไป อยากมีหลายมันฮ้าย อยากได้หลายมันตาย”

สุเมธ พวงสาเก, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...อยู่แบบบ่ฟุ่มเฟือย เงินจะบ่ให้รั่วไหล มีความโอบอ้อมอารีละความโกรธออกไป มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อັกกัน มีความเมตตา เดินทางสายกลาง ต้องอยู่ทางสายกลาง ถ้าบ่มีความสามัคคีก็จะไปกันบ่ได้ อยู่ได้มาจนปานนี้มีความสามัคคีกันคือต้องรับฟัง ทางนั้นต้องรับฟังทางนี้”

มาลัย สีหาสุทธิ, เพื่อนบ้านบ้านจอมแจ้ง

“...พีชผักหรือว่าทรัพยากรในหมู่บ้านเอามาใช้ เป็นข้าว ผักสวนครัวที่จะเอาไปประกอบอาหาร จะมองของในหมู่บ้านก่อนจะไปมองตลาด เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน สนับสนุนกันไป ส่วนหนึ่งประหยัด สองก็คือแสดงออกในสิ่งที่ดี สอนให้รู้ว่าเงินหายาก เวลาใช้ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ ปลูกฝังให้ไปไฮ้ไปนา ปลูกผักให้รู้ว่าเขาปลูกแล้วเขามากินเอง ประหยัดได้เยอะ”

เพ็ญภัก พลศรี, ประธานกลุ่มเยาวชนบ้านจอมแจ้ง

“...บ่เน้นความหรูหรา เรื่องแรกที่เขา มองวัตถุต่าง ๆ แม้กระทั่งเรื่องกินเรื่องอยู่ เขาต้องเลือกของที่มีอยู่ในชุมชนก่อน บ่มีอีหลีจำเป็นอีหลีเขาค่อยไปเอาข้างนอกเขาต้องมองของในชุมชนเขาก่อน คือทางสายกลางแล้ว เขาพยายามที่จะบ่ไปเร็วเกินไปค่อย ๆ ไปเท่าที่เขาเอ็ดได้ก่อน เขาบ่ต้องรีบบ่ต้องเร่ง บ่ต้องฟ้าวเอ็ดเท่าที่มีก่อน”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ทำที่ตนทำได้ กินที่ตนกินได้ เห็นเขากินก็จะกินคือเขาบ่มีก็ไปเซ็นเอายังงั้นมันบ่แมน เวลาเขาหาได้ก็หาได้ต้องแบ่งไว้สะสมไป จุดเด่นคือเขามีป่าธรรมชาติให้เขาเที่ยว มีแม่น้ำ อยากรู้ขึ้นปากก็มีเยาวชนพาไป”

สมบัติ นามเคน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เสน่ห์มันอยู่ที่ธรรมชาติของบ้านวังน้ำมอก เขาตั้งธรรมชาติออกมาดึงดูดคนเข้ามา มีสิ่งทีให้เขาติดใจคือสิ่งแวดล้อมกับวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติดึงดูดคนเข้ามา และใส่วัฒนธรรมดึงเขาไว้อันนี้เป็นเสน่ห์ วัฒนธรรมหมายถึงทุกคนทั้งธรรมชาติทั้งสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ขยายความเป็นท้องถิ่น ความคิดความสามารถของคนในชุมชน สามารถเอ็ดอีหยังได้ก็เอ็ดอันนั้น ขยายความเป็นชุมชน”

ดิณณภพ สุพันธ์, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...พาดึกน้อยขึ้นสำรวจป่าภูผีปอบก่อน คือข้างบนภูนั้นยังมีสมุนไพรมะพร้าวและมีพืชพันธุ์ที่อุดมสมบูรณ์พอที่จะดึงแขกเข้ามาได้ เขาขายอากาศขายโอโซน ที่แรกก็ปลุกผีกับเด็กน้อยก่อน พาดึกน้อยขึ้นป่าและบอกกับเด็กน้อยว่าจะมีเตาผิงเตาใหญ่ๆ ที่พ่อแม่เขาสมัยก่อนเคยฮิตไว้”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...จุดแข็งของเขาคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พอหน่วยงานเข้ามาหล่อหลอมหล่อหลอมกันไปมาก็รู้จักกฎกติกา เมื่อรู้จักกฎกติกาการมีส่วนร่วมในสังคมมันก็เลยอยู่ได้ พออยู่ได้หลายคนต่างเข้ามาช่วยกัน ก็เกิดความสามัคคีขึ้นในตรงนั้น”

สุภรณ์ พังตุ้ย, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหาดคำ

“...กำหนดมีความรู้ สามารถพาลูกบ้านเดินไปได้ไกลหอดเมืองนอก กลุ่มแม่บ้านมีความสามารถ ความสามัคคี รวมกลุ่มกันได้ดี น้อยมากๆ เลยที่ได้แบบนี้”

แม่นิด, นักท่องเที่ยว

“...คือในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันอยู่แล้ว แต่ว่าก่อนที่มันจะมาเข้มแข็งได้ ก่อนจะมาเป็นโฮมสเตย์ได้มันมาบวกกับผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างขวาง มองเห็นว่า ถ้าชุมชนเขาสามัคคีกันดีอยู่แล้ว เอ็ดหยั่งก็ได้ที่มันเป็นสินค้าในตัวของมัน คือเห็นปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคเอามาเป็นจุดขาย แต่ลึกๆ ไปกว่าธรรมชาติก็คือความสามัคคีกันในหมู่บ้านมีวันที่เสื่อมคลายได้ โฮมสเตย์มันมีจุดเด่นอยู่ที่ผู้นำเข้มแข็ง ส่วนแม่บ้านก็มีความสามัคคีกัน มีเครือข่ายต่อกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีผู้นำรู้จักเอาโอกาสอันนี้มาเอ็ด

วังน้ำมอกพึ่งธรรมชาติ พึ่งชุมชนเขา พึ่งน้ำหมอก พึ่งความเป็นวิถีชีวิต พึ่งความห่างไกลที่อยู่ห่างออกจากสังคม แต่เขาก็อยู่อย่างมีชีวิตชีวา คือมีธรรมชาติ อากาศดี เด็กน้อยก็สนใจเรื่องป่า มีผืนป่า มีตำนาน

เรื่องทอผ้า พาขวัญ มันเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรม คือเอาธรรมชาติเอาวัฒนธรรมออกมาเอามาเป็นจุดขาย วังน้ำมอกก็จะเป็นการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติ ยกเอาธรรมชาติมาเป็นจุดขาย เอาคนมาพักผ่อนโดยเอาวิถีชีวิตเป็นการท่องเที่ยวชุมชน เบิ่งวิถีชีวิตชุมชน ก็คือเบิ่งวัฒนธรรมนั้นละ อันนี้คือความเหมือนของสองชุมชน คือเอาธรรมชาติและวัฒนธรรมออกมาเป็นจุดขายของท้องถิ่น”

สำราน บุญยะสาน, นักท่องเที่ยว

“...เป็นแนวคิดที่สร้างสรรค์ ที่นำเอาผักผลไม้ ผักพื้นบ้านธรรมดา อย่างขิง ข่า ตะไคร้ มาทำให้เป็นสมุนไพร สามารถส่งออกในรูปแบบของอาหาร เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปได้ เป็นความคิดที่ดีมาก ถือว่าเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน”

นริสา ภู่อารณ, นักท่องเที่ยว

“...ได้มาเยี่ยมหมู่บ้านจอมแจ้ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง ได้เห็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนมีความพร้อมเพียง มีความสมัครสมานสามัคคี พร้อมทั้งมีความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะเรื่องของกลุ่มอาชีพต่างๆ มีความประทับใจในการต้อนรับของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นอย่างมาก”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 4 มีนาคม 2554

“...วันนี้ได้เดินทางมาทัศนศึกษาดูงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจอมแจ้ง เพื่อศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นประโยชน์ในการที่จะนำไปขับเคลื่อนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามนโยบายของรัฐบาลและกรมการปกครองในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนของตนเองต่อไป ขอชื่นชมในความรัก ความสามัคคี และมิตรไมตรีที่มีให้กับคณะผู้เดินทางมาศึกษาดูงานในครั้งนี้”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 17 กันยายน 2554

“...ชาวบ้านมีความร่วมมือกันทำงาน ช่วยกันทำงาน มีความสามัคคีกัน และอีกอย่างผู้นำก็มีส่วนด้วย เพราะว่าถ้าไม่มีกรรมการทั้ง 3 คนมาคอยประสานงานที่โฮมสเตย์ก็จะมีผู้นำ พาลูกทีมทำงานได้ จุดเด่นของบ้านจอมแจ้ง ก็คือ มีแม่น้ำโขงนี้ละ ถ้าไม่มีแม่น้ำโขงก็อาจจะไม่น่าดูก็ได้ เพราะมีแม่น้ำโขงจึงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมบ้านเราได้ ทางบ้านวังน้ำมอกมีภูเขา ทิวทัศน์ดี บรรยากาศก็ดี”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ณ บ้านแม่ยูน สุริษา บ้านจอมแจ้ง

“...วัตถุประสงค์เราต้องเอาในชุมชนของเรา ก่อน นอกจากว่าสิ่งไหนที่ในชุมชนของเราไม่มีเราถึงต้องไปเอาที่ตลาดมา ไม่ว่าจะเป็นมะนาว มะเขือเทศที่เราปลูก ถ้าแขกมา 20 - 30 คนเราก็สามารถที่จะเอาที่ชุมชนเราได้ก่อน แต่ถ้าแขกมาเป็น 100 - 200 คนเราก็ต้องไปหาซื้ออยู่ที่ตลาด ถ้าเป็นปลาเราก็เอาอยู่ที่สระบ้านพอกำนั้น”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 6 ณ บ้านแม่สมัย ชนชนะกุล บ้านจอมแจ้ง

“...อีกอย่างคือในเรื่องภายในกลุ่มเราเป็นผู้นำ ถ้าผู้นำไม่มีความโปร่งใส ไม่มีความซื่อสัตย์ ไม่มีความเสียสละ เราก็ไม่สามารถที่จะมาพัฒนาของกลุ่มของเราได้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 18 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) บ้านจอมแจ้ง
 “...ก็มีผู้นำที่เข้มแข็ง แนะนำให้เรารู้จักการใช้ชีวิตบนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 ปลูกผักกินเอง ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ และมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน รู้จักนำ
 ทรัพยากรในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผัก ผลไม้ ที่เราปลูกไว้ตามบ้าน
 ของเรา สิ่งไหนที่เราไม่ควรที่จะซื้อเราก็ไม่ต้องซื้อ เบ็ด ไข่ ปลาเราก็เลี้ยงเอาไว้กิน
 ไว้ขายบ้าง”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 19 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

“...เราต้องอยู่ในทางสายกลาง ถ้าไม่มีความสามัคคีเราก็จะไปไม่ได้ ที่โสมสเดย์อยู่
 ได้มาจนปานนี้ก็เพราะว่ามีความสามัคคีกัน รับประทานอาหารด้วยกัน การกินการอยู่มี
 อะไรเราก็ต้องกินอย่างนั้นกินเท่าที่เรามี”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 21 ณ บ้านแม่กุหลาบ พวงสาเก บ้านจอมแจ้ง

หมู่บ้านจอมแจ้งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
 เนื่องจากได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยมีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้
 มีเงินเก็บออม มีกิจกรรมการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กองทุนหมู่บ้าน กองทุน
 หมู่บ้าน อสม. เป็นต้น มีความเอื้ออาทร แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชุมชนมีความรู้รัก
 สามัคคีไม่มีความแตกแยก ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด (ช.ก.ส., 2554, หน้า 15-19)

ในขณะที่หมู่บ้านโสมสเดย์บ้านวังน้ำมอก มีการนำเอาทรัพยากรหรือสิ่งที่มีในหมู่บ้าน
 มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น หน่อไม้ นำมาใส่ถุง (หน่อไม้ถุง) เหย็ด นำมาขายและเก็บเอาไว้กินเอง
 ข้าวขายและเก็บไว้กิน ผลไม้ขายและเก็บไว้กิน ปลา แจก กินและขาย ป่าชุมชน ศึกษาหา
 ความรู้และเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว คนใช้ความคิดภูมิปัญญาและความสามารถในแต่ละคน
 และนำห้วยใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ในการดำเนินธุรกิจโสมสเดย์บนทางสายกลางของทั้ง 2 หมู่บ้าน ซึ่งนำเอา
 ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ดึงดูดนักท่องเที่ยว นำเอาพืชผัก
 หรือวัตถุดิบในหมู่บ้านมาใช้ ผู้นำมีความซื่อสัตย์สุจริตเสียสละ ดังนั้น สรุปได้ว่าตัวชี้วัดการ
 ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโสมสเดย์จังหวัดหนองคายบนทางสาย
 กลาง มีทั้งหมดจำนวน 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี ผู้นำเข้มแข็ง ยึดคำสอน
 บรรพบุรุษ ซื่อสัตย์สุจริต ประหยัดอดออม สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษาสิ่งที่มี ถนอมน้ำใจ มี
 เหตุผล และใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย

2. ตัวชี้วัดตามคุณลักษณะความพอเพียงของหมู่บ้านโฮมสเตย์

คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอเพียง อันประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะความพอเพียง มีดังนี้

2.1 ตัวชี้วัดความพอประมาณของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ซึ่งตัวชี้วัดความพอประมาณ และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะความพอประมาณ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.4 ตัวชี้วัดความพอประมาณของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ที่	ตัวชี้วัดความพอประมาณ	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
1	กินอาหารพื้นบ้าน	138	33.41
2	สร้างรายได้	99	23.98
3	ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ	55	13.32
4	ปลูกผักสวนครัว	44	10.65
5	ปลูกข้าวกิน	39	9.44
6	ลดรายจ่าย	38	9.20
รวม		413	100.00

จากตารางที่ 5.4 พบว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะความพอประมาณ มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุด 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย กินอาหารพื้นบ้าน สร้างรายได้ และใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ

“...ข้าวก็ต้องปลูกกิน ผักสวนครัวก็ต้องปลูกกิน ปลาก็ต้องเลี้ยงกิน ให้มันมีรายได้บ้าง แม่่นว่ามีแต่รายจ่าย เหลือกินเฮาจึงค่อยขาย คุ่มกันไว้เผื่อภาวะเศรษฐกิจบีบตี บ่ทะเลอะทะยานหลาย”

กุลหาลาบ พวงสาทะ, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“..สำหรับอาหารของเขาก็เป็นอาหารพื้นบ้าน มีน้ำพริก มีผักลวก มีลาบ มีต้มยำ มี
 ชูบหน่อไม้ มีอั่ว เป็นอาหารพื้นบ้าน กลุ่มแม่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบ ปลูกผักสวนครัว
 และก็นำมาทำสวนกินเอง ลดรายจ่ายในครัวเรือนเหล่านี้แหละ คือปลูกผักนี้โฮมสเตย์
 ก็เอาผักสวนนี้มาใช้ในอาหาร ที่ปลูกผักคือเอามาขายให้ในกลุ่มนี้แหละ เขาก็มีอยู่มี
 กินปลูกผักสวนครัวไว้กินเองบ้าง และปลูกผลไม้ไว้หลังบ้านสองสามต้นพอที่จะมีไว้
 กินเองในครอบครัว”

ย่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เรื่องผักเขาปลูกกินเอง เรื่องปุ๋ยเขาไปได้ซื้อเอามูลสัตว์ของเขา เรื่องเปิด ไร่ เขา
 เลี้ยงไว้หลังบ้านเขา อันนี้คือการลดรายจ่ายในครัวเรือน ผักหน้าบ้านนี้ทุกครัวเรือน
 เอ็ดเองได้กินเอง ต้องรับผิดชอบเอาเองกินหมดแล้วก็ปลูกใหม่ ไม่ต้องไปซื้อเขา
 เราปลูกกินเองไม่มีสารพิษ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยธรรมชาติของเรา เมื่อมีรายได้แล้วทำ
 อย่างไรจะมีวิธีลดค่าใช้จ่าย ก็ทำตามพระราชดำริของในหลวงโดยการปลูกผักสวน
 ครัว ปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกกินเองเป็นการลดค่าใช้จ่ายและไม่เป็นการ
 สิ้นเปลือง เราทำปุ๋ยหมักชีวภาพใส่ลงไป”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...ปลูกผักกินเองผักสวนครัวรั้วกินได้ ใช้ทรัพยากรในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์ ใช้
 วัตถุดิบในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์ เช่น หอม ผัก เวลาที่มีแขกเข้ามาพักโฮมสเตย์
 เขาก็ใช้ของในหมู่บ้านเพราะว่าเขาทำสวนครัวเอ็ดกินเอง ผักก็ปลอดสารพิษริม
 โขงเขาก็ปลูกกันเอง เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา สัตว์เขาก็เลี้ยงเอามีบ่อปลาก็เลี้ยง เลี้ยงไว้
 กินกินเหลือแล้วก็ขาย ผักสวนครัวรั้วกินได้ต้องมีทุกบ้านทุกครัวเรือน มีน้อยก็ปลูก
 น้อย มีหลายก็ปลูกหลาย พื้นที่หน้าบ้านเขา หลังบ้าน ทางท่า ที่ใดพอปลูกไว้ปลูก
 สิ่งใดที่จำเป็นซื้อเขาก็ไม่ต้องซื้อ”

ป้อง สุริษา, เภรณูญิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เขาก็เอามูลสัตว์มาผสมเข้ากันใส่กระสอบ เขาบ่เอาออกขาย เขาใช้แต่ในสมาชิก
 ในหมู่บ้านเขา ก็คือแม่บ้านขอเอาไปใส่ผักสวนครัวรั้วกินได้ บางคนขอให้นำหมักเผ่นบ่
 รู้จักเอาไปหมักก็ตาย ผมบอกให้เอาไปผสมน้ำก่อนรด บ่ได้ใส่สารเคมี”

ประเสริฐ หาบุญมี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เขาปลูกไว้แล้วเขาก็ไปเอาถ้ามีแขกมา ประหยัดกันไป แล้วก็กินเหลือกินก็ขาย
 เพราะว่ามันเป็นผักที่มีสารพิษ บ้านเขาบ่ได้ใช้ยาฉีด แมงก็บ่หลาย บ่ใช้ปุ๋ยเคมี ใช้

ป่วยชีวภาพ ส่วนมากก็เห็ดพอได้ใช้ หมักไว้ เล็กๆ หน่อยๆ พอได้ใช้รดผัก เขาไปได้ซื้อกิน”

สมบัติ มาตวงศ์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...หลังบ้านปลูกผักหลายๆ แม่บ้านก็ต้องการว่ายายมีผักบ่ เขาก็เอามาขายให้ แต่ก็ได้ขายแพง เศรษฐกิจพอเพียงก็คือ เขาเห็ดพออยู่พอกินบ่ได้เห็ดกินโต บ่เป็นคนงก เห็ดพอได้ เห็ดคือจั่งอยู่บ้านนี้ละเห็ดให้มันมีอยู่มีกิน บ่ได้ซื้อได้หา นาเขาก็เห็ดเอาแต่พออยู่พอกิน พอเพียง ให้มันมีพออยู่พอกิน”

สมพาน อ่อนนาไซ, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เศรษฐกิจพอเพียงกับโฮมสเตย์ เกี่ยวกันเพราะว่าเขามีปลา แบบว่าเผิ่นก็ต้องการปลา เผิ่นก็สั่งไปร่วม บ่ได้ซื้อจากที่อื่น ซื้อจากสมาชิกเอง ราคาที่บ่แพง”

หนูพิน ศิริเวช, สมาชิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...คือข้าวนี้เขาก็เห็ดนาอยู่แล้ว ปลูกข้าวกินไม่ต้องซื้อ พวกผักที่เขาปลูกได้เขาก็ปลูกกินบ่จำเป็นต้องซื้อประหยัดไป ตะไคร้ พืชผักตามฤดูกาล เขาก็บ่ต้องซื้อหลาย มีบ่อเลี้ยงปลาน้ำ น้ำในบ่อปลาเขาก็ตัดมารดพวกพริก ตะไคร้รอบๆ สระน้ำได้ บ่ต้องออกไปซื้อพวกข่า ตะไคร้ ขิง บักฮุ่ง(มะละกอ)เขาก็ปลูกตามสภาพพื้นดิน แต่ก็มีปลูกอีกก็คือ ผักตามฤดู ถ้าน้ำลตก็คือเลาะริมโขงและทุกที่ที่เห็ดให้มันเกิดประโยชน์ บ่อยากให้ว่างคือหมุนเวียนกันไป”

เพ็ญภัก พลศรี, ประธานกลุ่มเยาวชนบ้านจอมแจ้ง

“...เรื่องอาหารการกินก็มีแต่อาหารพื้นบ้านเขา เป็นแกงหน่อไม้ อาหารอ้วปลาเขาก็จะแนะนำให้เผิ่นฟัง ถ้าอยากกินอ้อหยิ่งที่มันดีกว่าอาหารพื้นบ้าน เขาก็จะเสนอให้ไปพักในเมือง”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เขาจะเน้นในเรื่องของอาหารพื้นบ้านของเขา เขาจะมีเมนูให้เลยว่าเขามีอ้อหยิ่งบ้าง ถ้าจะกินอย่างอื่นก็ต้องเอามาเอง แต่ของเขามันจะมีเมนูยังงี้จะรับได้บ่ เขาต้องแจ้งแขกเลย แขกติดต่องานมาเขาต้องแจ้งเมนูอาหารเลย แต่ว่าอาหารเมนูของเขาก็คือของที่มีในหมู่บ้านเขาอยู่แล้วและเป็นอาหารที่ชาวบ้านของเขาเห็ดได้”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ก็จะเด็ดกินเองทำเองนะ มีบ่อปลา มีสระ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลูกผักกินแต่ละบ้าน ก็จะเป็นแบบเดียวกันหมด”

สมเกียรติ สุทธิสาร, ผู้ใหญ่บ้านบ้านวังน้ำมอก

“...ปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เอาไว้กิน ไว้ขายในศูนย์นี้ละ เห็ดหน่อไม้ คือกันก็เป็นอันหนึ่งภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง”

สาคร สายศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...อีกอันหนึ่งที่เขาได้เห็นในแต่ละเดือนครัว เข้าไปในบ้านเขาจะมีการปลูกพืชผักที่กินได้อยู่ที่หน้าบ้านของแต่ละคน ปลูกผักปลูกหอมนี่คือความพอเพียงของเขา ทั้งๆ ที่ว่าเบ็ญจรายรับแล้วบ่จำเป็นต้องปลูกให้มันเมื่อยไปตลาดก็ได้ แต่เขาหันหน้าเข้าหน้าบ้านหลังบ้านมันมีแต่ของกินนี่คือความพอเพียง เรื่องอาหารการกิน เรื่องปัจจัยสี่ อันนั้นมันก็สะท้อนให้เห็นถึงความพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ครอบครัวพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมันก็เข้มแข็ง”

สำราน บุญยะสาน, นักท่องเที่ยว

“...ทุกวันนี้ก็อยู่กับแบบพอเพียงอยู่แล้ว ก็หารายได้มาเสริมทางครอบครัว เพื่อที่จะลดรายจ่ายก็ประหยัดกันไปได้อีกทางหนึ่ง เมื่อเรามีรายได้จากข้างนอกมาเราก็จะมีรายได้ในส่วนตรงนี้เพิ่มเข้ามาอีกก็พออยู่พอกินกันไป ตอนทำไร่ ทำนา ก็ออกไปทำไร่ ทำนา ในส่วนของรายได้จากทางโฮมสเตย์ก็เป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้น เพราะว่าการทำโฮมสเตย์ไม่ใช่อาชีพหลักของเรา แต่ก็สามารถเข้ากับเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะว่าเราเสร็จจากการทำนาเราก็มีรายได้ส่วนนี้เสริมกันไปเสริมกันมา โฮมสเตย์นี้ไม่ได้มีตลอดเราก็สามารถอยู่แบบพอเพียงได้ โดยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินได้เอาไว้ก็พอได้เสริมกันไป ก็ปลูกอยู่ที่บ้านด้วย ปลูกตามริมโขงบ้าง ก็มีพอเอาไว้กินไว้ขายให้ทางโฮมสเตย์บ้าง บางครั้งวันไหนที่มีแขกมาเยอะ ทางกรรมการก็จะมาบอกว่าบ้านคนไหนมีหอม มีมะเขือเทศที่ปลูกเยอะๆ ก็เอามาขายให้ทางโฮมสเตย์ ก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ณ บ้านแม่ยุ้น สุริษา บ้านจอมแจ้ง

“...เราก็อยู่แบบพอเพียงก็ปลูกไว้กินบ้าง หาปลาหาอะไรอย่างนี้ไปเรื่อยๆ เรื่องรายรับก็พอดีพอควร เพราะว่าชีวิตเรามันมีความพอดีอยู่แล้ว ในส่วนของโฮมสเตย์เราก็เตรียมความพร้อมทุกสิ่งทุกอย่างเอาไว้ เวลาที่แขกมาเราก็ต้องทำหน้าที่เรา ปกติมีนาเราก็ไปทำนาของเราปกติ มีสวนเราก็ไปสวนของเรา เวลาแขกเข้ามา

ศึกษาดูงานเยอะๆ เรามีอะไรเราก็สามารถนำมาขายให้ทางโฮมสเตย์ได้ ทางคณะกรรมการจะเป็นคนที่มาสั่งว่าใครที่มีอะไรก็นำมาขายให้ทางโฮมสเตย์เลย เราก็สามารถมีรายได้เพิ่มจากทางนี้อีกด้วย”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 3 ณ บ้านแม่วิกิจ ตันนารัตน์ บ้านจอมแจ้ง

“...อาชีพหลักของเราคือทำนา ทำสวน เวลาที่เรามีอะไรอยู่สวนเราก็สามารถนำมาขายให้ทางโฮมสเตย์ได้ เพราะว่าผักของบ้านเรามันปลอดสารพิษ ไม่ว่าจะเป็นพวกปลาเราก็หามาจากน้ำโขงบ้านเรา แขกมาเห็นบางครั้งก็พากันขอซื้อกลับไปก็มี ทางเราก็มีรายได้เข้ามาเพิ่ม เพราะว่าโฮมสเตย์เป็นเพียงแค่อำนาจได้เสริมเท่านั้น”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

“...ความพอเพียงของเราคือ เราไม่ต้องได้ไปซื้อผักกินอยู่ที่ตลาด เพราะว่าเราสามารถปลูกในกระถางไว้ภายในบ้านเราได้ บ้านหลังไหนมีอะไรเราก็สามารถนำผักที่เรามีมาแลกเปลี่ยนกันกินได้ แต่ก่อนบ้านเราจะมีรถพ่วงเข้ามาขายผัก ขายผลไม้ แต่เดี๋ยวนี้ตั้งแต่เราเริ่มปลูกผักให้ตัวเองรู้จักความพอเพียงรถพ่วงก็ไม่มีเข้ามาในหมู่บ้านเราอีกเลย เพราะมาแล้วก็ไม่ได้ขาย เพราะทางบ้านเราพากันปลูกผักที่ปลอดสารพิษกินเองกันหมดแล้ว”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 12 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

“...ก็พออยู่พอกินของเราไป ไม่ขาดไม่เกิน ไม่อดไม่ยาก คือเรามีอะไรเราก็กินอันนั้น เราปลูกอะไรไว้เราก็เอามาทำกิน ใครที่ไม่มีอะไรก็สามารถมาขอแบ่งปันกันได้ ไร่เท่าที่เราจะใช้ เหลือกินเราก็นำมาขาย มาแจกกันไป”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 20 ณ บ้านแม่เพ็ญ กุลสอน บ้านจอมแจ้ง

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนาร ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกันสรุปว่า ความพอประมาณของหมู่บ้านนั้น ประกอบด้วย ปลูกผักสวนครัวกินเอง ทำนากินเองส่วนที่เหลือก็นำไปขาย ลดรายจ่ายในครัวเรือน ใช้จ่ายคอก ปุ๋ยชีวภาพ ลดต้นทุนการผลิต ไม่ใช้ยาฆ่าแมลง ใช้น้ำหมักไล่แมลง เลี้ยงไก่ไข่ เป็ดไข่ เลี้ยงปลาในบ่อ ในขณะที่ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมเห็นว่า ความพอประมาณของหมู่บ้านนั้น ประกอบด้วย กินอาหารพื้นบ้านที่หาได้ภายในหมู่บ้าน เช่น ผัก ปลา ไก่ เป็ด มีผลิตผลภายในหมู่บ้าน นำมาขายในโฮมสเตย์เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน ทำโคมไฟ ทอผ้า และถักไม้กวาดซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ขาย

หมู่บ้านจอมแจ้ง มีกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง คือ ลดรายจ่าย โดยการปลูกผักสวนครัว เป็นหมู่บ้านปลอดอบายมุข เพิ่มรายได้จากกลุ่มโฮมสเตย์ เพิ่มรายได้โดยการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมทำปุ๋ยชีวภาพ ผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ทำเอง มีโรงสีชุมชนดูแลผลผลิตข้าวจากนา (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.)

หมู่บ้านจอมแจ้ง ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็เนื่องจากได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ ชาวบ้านมีอาชีพหลักทำนา ทำสวน ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ เพื่อการบริโภค มีการปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด ทำเกษตรผสมผสาน ทุกครัวเรือนมีการใช้ปุ๋ยชีวภาพในการทำเกษตรกรรม ลดการใช้ปุ๋ยเคมีให้น้อยลงใช้ปุ๋ยจากธรรมชาติ เช่น มูลสัตว์ เศษวัสดุที่เหลือใช้ เป็นต้น ในครัวเรือนมีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย การเที่ยวเตร่ การจัดมหรสพที่มีราคาแพง (ช.ก.ส., 2554, หน้า 15-19)

ในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ ไม่ว่าจะเป็นบ้านจอมแจ้งหรือบ้านวังน้ำมอก ล้วนยึดหลักความพอประมาณในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งสมาชิกแต่ละคนภายในหมู่บ้านจะปลูกผักสวนครัวเอาไว้กินเหลือกินก็นำไปขายให้ทางกลุ่มโฮมสเตย์ สร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ข้าวที่ปลูกไว้กินเหลือกินก็นำมาขาย เพราะสมาชิกจะนำข้าวที่มีมาขายให้ทางกลุ่มโฮมสเตย์ ในส่วนประเภทอาหารที่เวลาที่แขกเข้ามาพักหรือเข้ามาศึกษาดูงานจะเน้นในอาหารพื้นบ้าน แม้กระทั่งวัตถุดิบที่นำมาปรุงแต่งก็จะเน้นวัตถุดิบภายในหมู่บ้าน ดังนั้น สรุปได้ว่าตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะความพอประมาณ มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย กินอาหารพื้นบ้าน สร้างรายได้ ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกิน และลดรายจ่าย

2.2 ตัวชี้วัดความมีเหตุผลของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะความมีเหตุผล และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.5 ตัวชี้วัดความมีเหตุผลของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ที่	ตัวชี้วัดความมีเหตุผล	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
1	สามัคคี	77	17.30

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

ที่	ตัวชี้วัดความมีเหตุผล	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
2	เอื้อเพื่อพ่อแม่	72	16.18
3	สืบสานประเพณี	72	16.18
4	สร้างรายได้	63	14.16
5	ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	38	8.54
6	ลดรายจ่าย	27	6.07
7	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	27	6.07
8	เรียนรู้	22	4.94
9	ทำบัญชีครัวเรือน	19	4.27
10	ประหยัดอดออม	15	3.37
11	เป็นแบบอย่างที่ดี	13	2.92
รวม		445	100.00

จากตารางที่ 5.5 พบว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุด 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเพื่อพ่อแม่ และสืบสานประเพณี

“...เพื่อให้สตรีในหมู่บ้านมีรายได้เสริม มีอาชีพเสริม มีความร่วมมือกัน มีความสามัคคีกัน ลดการว่างงานของคนในชุมชน เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน ใช้วัตถุดิบในหมู่บ้านหาให้ได้ประโยชน์สูงสุดและก็เกิดความสามัคคีกัน ใครมีอะไรก็เอาไปขายให้กับแม่บ้านทำอาหาร ปลูกกันเองขายให้กันเอง ข้าวก็ซื้อกับชาวบ้าน เรารายได้กระจายกันทั่วหมู่บ้าน เด็กก็ได้เงิน คนแก่ก็ได้เงิน ช่วยเหลือตนเองไปก่อน เขาก็เฮ็ดกินเอาเอง บ่ต้องยุ่งยากกับคนอื่น”

ยูน สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เหตุผลของแม่คือแม่เฮ็ดจั่งใดจั่งจะราบรื่นขึ้นมาในครอบครัวนี้ ต้องมีความโอบอ้อมอารีกับลูก บัดนี้ออมทรัพย์ ในกลุ่มออมทรัพย์นี้สืบบาท ผากของ อบต. สืบบาท ผากเงินผู้สูงอายุสามสืบบาท ผากทุกเดือน เพื่ออนาคต”

มาลัย สีหาสุทธิ์, เพื่อนบ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ประหยัดในรายจ่ายของเขา เป็นหอมเป็นผักเขาบต้องซื้อปลุกกินเอง ประหยัดรายจ่ายของเขา ตั้งแต่เฮ็ดโฮมสเตย์มาเขาก็มีรายได้เพิ่ม เขาก็ต้องอดออมไว้ก่อน”

ป๋อง สุริษา, เกร็ดญาติกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...กฎระเบียบของหมู่บ้าน สามีกรรยาทะเลาะกันก็ให้ปรับ ขับรถเสียงดังก็จับปรับ คันละ 1,000 บาท กลุ่มวัยรุ่นตีกันก็ปรับคนละ 1,000 บาท ทำให้หมู่บ้านมีความสงบเป็นแบบอย่างให้หมู่บ้านอื่นปฏิบัติตาม”

สมาน จิตมาน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...มีการทำสมุดออมทรัพย์ และสมุดรายรับ รายจ่าย เพื่อที่จะทำให้รู้ว่ามีการรับรายจ่ายเท่าไรของแต่ละวัน แต่ละเดือน”

เทา พลศรี, เพื่อนบ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เริ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของเขาเอาไว้ ต้องหากิจกรรมในการเฮ็ดเพื่อที่จะรักษาพวกนี้ไว้ เชื่อมโยงความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญาที่จะมาช่วยในกิจกรรม ต้องเบิ่งรักเหง้าเฮา”

ดิณฑภพ สุพันธ์ะ, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ความเป็นชาวบ้านเขาจะอยู่จั้งซี่ และจะรักษาไว้ให้ลูกให้หลานเขาได้เบิ่งตลอดไปว่าเขาคือชาวบ้านจั้งซี่”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ก็ความสามัคคีของเขานี้ละ ถ้าบมีความสามัคคีคือบสำเร็จได้ ถ้าเขาบเฮ็ดเขาบเขาก็จะมีแนวดีขึ้นหรอก”

สุทัตตา สีหาวงศ์, ประธานกลุ่ม อสม. บ้านวังน้ำมอก

“...บว่าการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เขาก็ไปช่วยกันหมด ผู้เฒ่าเขาก็สงเคราะห์วันสงกรานต์ไว้บลอบขวัญผู้เฒ่า เกิดมาเขาก็มีของขวัญ เวลาตายเขาก็มีของไปช่วยในงาน บว่าจะบเป็นข้าวสารอาหารแห้ง และก็ช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสคือคนที่จะไปหาหมอบมีเงินก็ช่วยทั้งค่ารถค่าเรือ คือพวกแม่ก็ต้องปรึกษากันวันศีลวันพระจะต้องไปต้องเฮ็ดจะเป็นแกนน้า เขาต้องเฮ็ดไว้ ผู้ใหญ่ก็ถือว่าเป็นผู้นำให้คอยบอกสอนลูกหลาน เขาจะเฮ็ดไว้ให้คนรุ่นหลังดู เขาต้องเฮ็ดให้ได้ต้องประพฤติดีให้เป็นแบบอย่างก่อน ฮอดลูกฮอดเต้าฮอดพี่ฮอดน้อง สิบฮอดลูกหลานเฮา บ่แมนว่า

จะเด็ดท่อนี้ ถ้าเขาตายไปก็ให้คนรุ่นหลังคือว่าลูกหลานให้มันสืบทอดไปได้ แม่สอนลูกให้รู้จักพี่รู้จักน้องรู้จักประพฤติตนรู้จักใช้เงินรู้จักเก็บรู้จักออมใช้ให้มันเป็นประโยชน์ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เขาก็สอนลูกให้ประพฤติตนเป็นตัวอย่างให้ผืนเบ็งบว่าลูกแม่เป็นจิ้งจกจิ้งชี่”

สาคร สายศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...มาศึกษาเรียนรู้หัตถกรรมในหมู่บ้าน มาเรียนรู้การเห็ดโคนไฟเขาก็สอนให้ อยากจะอนุรักษ์ของเก่าของเขาเอาไว้อยู่ ย่านคนลืมนี่คือเด็กน้อยนี่เขาจะพยายามให้ร่างกาย ให้เด็กน้อยได้ร่วมกิจกรรมกับเขาเพราะว่าย่านเด็กน้อยพากันลืมน เวลาแขกมาก็ไปรับแขกพากันไปยืนรับแขกเลย พยายามให้ลูกหลานเขาไปวัดนำ เพราะให้เรียนรู้ไว้”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...วัฒนธรรมของเขาก็คือให้ใส่ผ้าถุงเวลาอยู่พาลง ถ้าไปบ่มผ้าถุงจะบ่ได้มาร่วมกับหมู่จะใส่กางเกงเข้ามาก็บ่ได้ แต่ขนาดแขกมายังต้องซื้อผ้าถุงเขาใส่เลย เวลาบายศรี ตอนไปวัด ถ้าบ่มีผ้าถุงก็ไปบ่ได้ หมู่เผื่อนใส่เขาบ่ใส่มันก็บ่คือหมู่ มันอยากอายุคน”

สมพร สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มทอผ้าและแม่ครัวบ้านวังน้ำมอก

“...การให้ประชาชนเขามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวังน้ำมอก แล้วเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งคือการอนุรักษ์ อนุรักษ์วัฒนธรรมและชาวบ้านก็พร้อมที่จะอนุรักษ์เอาตัวนี้มาเป็นจุดรวม แต่จอมแจ้งก็คือมีกิจกรรมที่เน้นในเรื่องค่อนข้างว่าให้มีรายได้ วังน้ำมอกเอาวัฒนธรรม จอมแจ้งเอารายได้เสริมมาเป็นตัวล่อให้คนเข้ามารวมกลุ่มกันในยามว่างจากเฮ็ดไฮ่เฮ็ดนาเข้ามาเฮ็ดโฮมสเตย์ เฮ็ดถั่วตัด เฮ็ดไขพอก เป็นรายได้เสริม เอาตัวนี้มารวมกลุ่ม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

บ่ได้บ่มเสื้อผ้าทันสมัย เป็นเสื้อผ้าที่ทออยู่ในหมู่บ้านเอง การมาแสดงศิลปวัฒนธรรมเป็นความรับผิดชอบของคนในชุมชนเอง ใส่เสื้อผ้าที่ตัวเองทอได้นอกจากผลิตได้แล้วยังมีวางจำหน่ายขาย เห็นจากประตูหน้าบ้าน ที่ทางเข้าบ้านครอบครัว ฮอดซุ่มซุน ฮอดจิตใจ ถ้าบ่มีมันจะหลงไหลไปกับวัฒนธรรมที่เจริญ บ่มานุ่งดอกเสื้อผ้าพื้นเมืองแบบนั้น แต่ละคนก็มีวิถีชีวิตภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของตนเอง”

สำราน บุญยะสาน, นักท่องเที่ยว

“...ก็หารายได้มาเสริมทางครอบครัว ในส่วนของรายได้จากทางโฮมสเตย์ก็เป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้น หลังจากที่เราเก็บเกี่ยวจากการทำไร่ ทำนาแล้วเราก็มีรายได้จากส่วนนี้มาเสริมก็พอที่จะได้จ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ เราก็มีรายได้ส่วนนี้เสริมกันไป”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ณ บ้านแม่ยุ้น สุริษา บ้านจอมแจ้ง

“...พอได้เข้ามาร่วมกลุ่มโฮมสเตย์ เราก็มีรายได้เพิ่มขึ้นเอามาช่วยในเรื่องของค่าน้ำ ค่าไฟบ้าง และเราก็ได้รู้จักผู้คนมากมายที่เข้ามาพักที่บ้านเราด้วย”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...สิ่งที่ดีของการที่มีโฮมสเตย์ก็คือเราได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ถึงความเป็นอยู่ของแขกที่มาจากที่อื่น ในเรื่องของกฎระเบียบของบ้านนี้ห้ามขับรถเสียงดัง รบกวนคนในหมู่บ้าน พอเราทำได้บ้านอื่นเข้ามาก็พากันเกรงใจหมู่บ้านเราที่พากันเข้มแข็ง กรรมการของหมู่บ้านก็พากันมีความสามัคคีกันดี เดียวนี้บ้านอื่นก็เอาเราเป็นแบบอย่างในการพัฒนา”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 9 ณ บ้านพ่อบุญโฮม จิตมาลย์ บ้านจอมแจ้ง

“...หมู่บ้านของเราได้ขึ้นชื่อว่าเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง แขกที่เข้ามาส่วนมากก็เข้ามาศึกษาเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์สินค้าของกลุ่มแม่บ้าน และมาเรียนรู้การทำโฮมสเตย์ว่าทำกันแบบไหน”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 10 ณ บ้านแม่ต้อย จิตมาน บ้านจอมแจ้ง

“...ไม่ต้องไปดิ้นรนอะไรมากมาย เราก็สามารถลดรายจ่ายของเราได้ และเราต้องรู้จักที่จะออมไว้ด้วย ทางหมู่บ้านเราก็จะมีโครงการออมเพื่อพ่อ คือว่าออมอยู่ที่บ้านเรานี้ล่ะอยากจะออมเท่าไรเราก็ไปออม พอถึงวันพ่อมาเราออมได้เท่าไรเราก็นำไปเข้าบัญชีออมเพื่อพ่อเขาก็จะหักไปช่วยเมื่อถึงวันพ่อ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 14 ณ ที่ทำการสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ปัจจุบันนี้ประชาชนในหมู่บ้านของเราจะไม่มีใครที่ว่างงานเลย ในเรื่องของรายจ่ายที่เคยใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยก็ลดลงไป เพราะในเรื่องผักเราก็ปลูกกินเอง เป็นการลดรายจ่ายในครอบครัวของเรา ที่เรามาทำโฮมสเตย์เราก็ได้เงินในส่วนนี้มาไว้อุดหนุนในครอบครัวของเรา มีรายได้เสริม มีอาชีพเสริม แล้วทำให้เกิดความสามัคคีกัน เพื่อลดการว่างงานมาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 18 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) บ้านจอมแจ้ง

“...ต้องมีความสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน ในเรื่องของบัญชีเราก็ต้องมีความโปร่งใสสมาชิกเราสามารถตรวจสอบได้ทุกคน ถ้าไม่มีความเชื่อใจกันไม่เข้าใจกัน การทำงานก็ไปไม่รอด ในการลงบัญชีทุกครั้งเราต้องลงให้ทุกคนเห็นทุกคนรับทราบ ว่าใครมีหน้าที่อย่างไร ใครทำงานอย่างไรบ้าง ใครได้เท่าไรเราต้องชี้แจงให้ทุกคนทราบ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 19 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนาร ที่ประชุมได้ร่วมกันระดมความคิดถึงประเด็นความมีเหตุผล เอาไว้ว่า เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีรายได้เสริม เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย ใช้ทรัพยากรในหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์ เกิดความสามัคคี พัฒนาตนเอง/ศึกษาเรียนรู้ มีการทำบัญชีครัวเรือน ประหยัด และเป็นต้นแบบให้เยาวชน

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมได้ร่วมกันมองในประเด็นความมีเหตุผล ซึ่งได้สรุปเอาไว้ว่า ให้มีความสามัคคีมีเหตุมีผลต่อคนในชุมชน สร้างความรักใคร่และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักช่วยซึ่งกันและกัน ให้ทุกคนรู้จักความพอดีของตัวเอง สร้างความค้ำกันที่ดีให้ทุกคนรอบครัวในชุมชน สอดส่องดูแลทุกคนในชุมชน บอกกล่าวด้วยความมีน้ำใจ ทุกคนมีรายได้เสริม รู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน เสริมสร้างวัฒนธรรมสืบสานประเพณี และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน

หมู่บ้านจอมแจ้งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ดังนี้ ชุมชนมีความรู้รักสามัคคีไม่มีความแตกแยก ชาวบ้านอยู่อย่างพอเพียงไม่ก่อหนี้สิน มีการวางแผนการใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเก็บออม มีกิจกรรมการออม การใช้จ่ายในแต่ละครอบครัวมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายกันทุกครัวเรือน มีกิจกรรมที่สืบทอดประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของคนในชุมชน มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม สมาชิกครัวเรือนสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น บุญแข่งเรือ บุญบั้งไฟ บวชภาค บุญมหาชาติ บุญปู้ตา เป็นต้น (ช.ก.ส., 2554, หน้า 15-19)

ชาวบ้านวังน้ำมอก พวกเขาล้วนมีความชัดเจนในเรื่องความคิดความเชื่ออันพร้อมจะส่งทอดถึงลูกหลาน วันที่ผมได้ร่วมกินข้าวเขาเอนกกับบรรดาลุงป้า “ซุ่มข้าวพาล้าง” นั้นน่าจะจดจำการ “ซุ่ม” หรือกินข้าวร่วมกัน “พาล้าง” คือภาชนะจากธรรมชาติที่ สักท้อนความมั่งมีในอาหารจากป่าเขาไว้ท่ามกลางบรรยากาศของญาติพี่น้อง (ฐาตุร โกมารกุล ณ นคร, 2554, หน้า 92)

ความมีเหตุมีผลสำหรับการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ในของทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ ซึ่งผู้นำทางหมู่บ้านจอมแจ้งได้มองเห็นว่าทางชาวบ้านจอมแจ้งมีความสามัคคีกันดีอยู่แล้ว จึงนำเอาความสามัคคีกันในกลุ่มมาดำเนินงานธุรกิจโฮมสเตย์ ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม มีรายได้เสริม ลดการว่างงานของชาวบ้าน ชาวบ้านใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครัวเรือน ในส่วนของหมู่บ้านวังน้ำมอก มีความรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำเอาความร่วมมือจากคนในชุมชนมาเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมที่ทางหมู่บ้านยึดถือปฏิบัติกันมา เพื่อรักษาเอาไว้ให้คงอยู่คงความเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิต การอยู่กิน การแต่งกาย เพื่อทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สืบสานประเพณี สร้างรายได้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดรายจ่าย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี เรียนรู้ ทำบัญชีครัวเรือน ประหยัดอดออม และเป็นแบบอย่างที่ดี

2.3 ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีของหมู่บ้านโฮมสเตย์

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.6 ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ที่	ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
1	สามัคคี	87	20.81
2	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	58	13.88
3	ปลูกผักสวนครัว	56	13.40
4	ปลูกข้าวกิน	55	13.16
5	ทำบัญชีครัวเรือน	31	7.42
6	กินอาหารพื้นบ้าน	22	5.26
7	ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ	21	5.02
8	บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่	21	5.02
9	ครอบครัวอบอุ่น	20	4.78

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ที่	ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
10	สุขภาพแข็งแรง	17	4.07
11	ชุมชนเข้มแข็ง	16	3.83
12	สิ่งแวดล้อมดี	14	3.35
รวม		418	100.00

จากตารางที่ 5.6 พบว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และปลูกผักสวนครัว

“...ตั้งแต่มีโฮมสเตย์มานี้ดีมาก เพราะทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีกัน เศรษฐกิจก็ดีขึ้น มีอาชีพทำนา ทำสวน ปลูกผัก เพราะที่บ้านเรานี้ดินมันดี มีคลองน้ำ”

สมาน จิตมาน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...บ้านต้องดูแลต้องสะอาด ห้องน้ำ ห้องนอน ผ้าห่มอย่าห่มเกิน 2 มื้อก็เอาไปซัก ผ้าปูที่นอนนี่ก็ให้เปลี่ยนใหม่ แต่หลังจะต้องมีไว้ 2 ชุด มายามฮ้อนก็จะมีผ้าห่มบางให้ มายามหนาวก็จะมีผ้าห่มหนาให้ บ้านหลังโตบพร้อมบสะอาดก็บต้องรับแขก เราเอาความสมัครใจของคนในชุมชนของเรา ครัวเรือนโตที่บแม่โฮมสเตย์ถ้าอยากมาเฮ็ดอาหารผู้ใดว่างผู้ใดถนัดเรื่องเฮ็ดหยั่งก็ไปทำไปเฮ็ดช่วยกัน

คือคณะศึกษาดูงานเห็นว่า ประทับใจในเรื่องความสะอาด ความเป็นระเบียบ มีกฎ แยกเผินก็เลยประทับใจ บ้านเป็นหยั่งคือขอกันกินได้ เขามีหยั่งเขาก็แบ่งกันกินได้ในหมู่บ้าน และก็ความเป็นระเบียบ สะอาด”

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เปลี่ยนไปหลาย บ้านเรือนก็สะอาดสะอาด ปรับปรุงครัวเรือนให้น่าอยู่ เอาข้าวที่เขาทำนาคันนี้แหละไปต้อนรับแขก เขาปลูกข้าวเพื่อไว้กินและเพื่อไว้ขายในกลุ่มเฮา นี้แหละ มีโฮมสเตย์ ครัวก็อบอุ่น มีครอบครัวน่าอยู่ มีสุขภาพแข็งแรง มีสิ่งแวดล้อมที่ดีมันก็อยู่ได้”

ย่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...จุดประสงค์ของการทำหมู่บ้านโฮมสเตย์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและเป็นการพัฒนาชาวบ้านและชุมชนของตน ให้เกิดความรักและความสามัคคีกันในหมู่คณะ”

ลมูล น้อยเมืองคุณ, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...จุดเด่นก็คือบ้านสะอาดน่าอยู่และก็มีถึงขยะทิ้งที่เป็นที่เป็นทาง มีการแยกขยะ และมีการปลูกต้นไม้หน้าบ้านเพื่อให้สิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านของเขาดีขึ้น และมีกฎของหมู่บ้าน จึงทำให้หมู่บ้านโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบัน”

จันทะรี คำแพงดาว, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...สาเหตุที่คนเข้ามาพักที่บ้านจอมแจ้งเยอะก็เพราะว่าบ้านจอมแจ้งนั้นเข้มแข็ง อยู่กันด้วยความสงบเรียบร้อย มีสถานที่ให้คนได้มาศึกษาดูงานแล้วก็ให้พัก มีการต้อนรับที่ดี หมู่บ้านเรามีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันดีมาก คนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกก็ให้ความร่วมมือกันดีเสมอมา ก็เลยทำให้ชุมชนของเราเข้มแข็ง”

คำ จิตมาลย์, สมาชิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ปลูกไว้กิน เหลือกินก็ขาย แม่บ้านเขาก็ซื้อมาต้อนรับแขกนั้นล่ะ เพราะว่ามันเป็นผักที่มีสารพิษ บ้านเขาปลูกได้ใช้ยาฉีด แมงก็บ่หลาย บ่ใช้ปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยชีวภาพ”

สมบัติ มาตวงค์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เศรษฐกิจพอเพียงของแม่ หาปลากินเอง ปลูกผักกินเอง บ่ค่อยซื้อกิน หากินได้ เพราะว่ายูอยู่กับหนอง มีปลาน้อยกินปลาน้อยนี้ละเอิ้นว่าภูมิคุ้มกัน”

บัน ภูตะมาตย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ก็คือกินอิมมูนอ่อน คืออยู่แบบบ่เดือดร้อน บ่ใช้จ่ายกินโต ต้องพึ่งพาตนเองก่อน เอ็ดรายรับรายจ่าย สิ่งบ่จำเป็นเขาก็พยายามลด ละ เลิก บ่เห็นแก่โต เอื้อเพื่อเอื้อเผื่อซึ่งกันและกัน อภัยให้กันรู้จักอภัย พยายามบ่โกรธบ่ชิงกัน ก็มีการรวมโตกัน มีความสามัคคีกัน รู้จักเสียสละ หนักนิดเบาหนอยก็ให้อภัยกัน ถ้าบ่มีคุณธรรมอยู่กันบ่ได้

จุดขายของหมู่บ้านก็คือความพอเพียง เข้มแข็ง หมู่บ้านเข้มแข็ง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ ใช้ปุ๋ยชีวภาพ มีการรวมตัวกันบ่แตกแยกมีความสามัคคีมันจึงจะประสบความสำเร็จ มันก็ฮักกันดีมีความสุข”

เพ็ญภัก พลศรี, ประธานกลุ่มเยาวชนบ้านจอมแจ้ง

“...เข้มแข็งคือความสามัคคีของชุมชน ไทบ้านมันมีความร่วมมือกัน ประธานเขาคูมกันได้ อยู่กันได้ บริหารกันได้ฮั่นนะ ความสามัคคีของคนกลุ่มในชุมชน ถ้าบ่มีความสามัคคีชุมชนก็อยู่บ่ได้”

สอนรัก อ่อนพรหม, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลสีกาย

“...มีการแบ่งปัน บ่เอาแต่ฝ่ายเดียว บ่ต้องไปคิดบ่ต้องไปหวังผลตอบแทนคิดว่าแบ่งปัน เขาก็ทำความสะอาดจัดระเบียบบ้านให้มีระเบียบ ให้สะอาดกว่าเดิม แต่เขาก็เตรียมพร้อมไว้รับแขกอยู่แล้วละ แต่ว่าถ้าเวลามีแขกมาก็เตรียมอีกทีหนึ่ง เช่น ผ้าปูที่นอน ในส่วนของที่หลับที่นอนเขาก็ต้องเอาออกมาตาก เอาออกมาซัก”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ได้เงินปีนี้อย่าจะเขียนไว้ จะเขียนไว้เดือนนี้ได้เท่านั้นเดือนนี้ได้เท่านั้น อันพิเศษกว่าหมู่คือว่า สะอาด มันก็อยู่ได้เผิ่นมาเบิ่งเผิ่นก็พอใจ บ้านเก่าบ่อยากนอนบ่แม่นมีแต่หลังมานอนขอให้สะอาดอย่างเดียว ขอให้ดี เจ้าบ้านให้มีน้ำใจ”

สมบัติ นามเคน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...วังน้ำมอกบ่ได้วางเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งมองชุมชน มองความสามัคคี มองปัจจัยภายในความเป็นหนึ่งเดียวในชุมชนนี้ ชุมชนของวังน้ำมอกเข้มแข็ง เนื่องจากว่าเขา มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว เขาคำนึงถึงภูมิคุ้มกันในสังคมของเขาในหมู่บ้าน เขา สะท้อนให้เห็นว่าอันนี้คือความพอเพียง มองจากข้างในมองจากตนเองไปก่อน เขาจะให้ความสำคัญสำหรับวิถีชีวิต มีความสุขกับความเป็นเอกลักษณ์ คือเรียบง่ายสงบ บ่เรียบง่ายแบบลักษณะว่าบ่มีการพัฒนา มันเรียบง่ายแต่ให้การเรียนรู้ เรียนรู้เรื่องธรรมชาติ เห็นผืนป่าใหญ่ๆ ที่คนจำนวนบ่เท่าใดคนมักทำลายในท้องถิ่นอื่น แต่ชุมชนนี้ประชากรก็บ่หลาย แต่ว่าผืนป่าเขามีความสงบร่มรื่น เขาก็มีความสุข เขาก็ชุ่มเย็นเห็นธรรมชาติเห็นป่าดงพงไพร เห็นวิถีชีวิตของเขาต้อนรับจากน้ำใจจริง วังน้ำมอกประสบผลสำเร็จ อันสำคัญคือความสามัคคี ชุมชนเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของสังคม

อีกอันหนึ่งที่เขาได้เห็นในแต่ละเดือนคร้ว เข้าไปในบ้านของเขาจะมีการปลูกพืชผักที่กินได้อยู่ที่หน้าบ้านของแต่ละคน ชุมชนเข้มแข็งประเทศชาติก็เจริญ ถ้าเขาส่งเสริมวิถีชีวิตของชุมชนไปเรื่อยๆ ผมว่าบ้านจอมแจ้งเขาบริหารจัดการของเขาเอง ไข่เค็มเขาก็เฮ็ดเอง คือโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งเริ่มต้นจากวิธีการที่ต้องช่วยตนเองก่อน แต่ละครอบครัวให้มันเข้มแข็งก่อน บ่แม่นอยู่ๆ ก็เข้ามารวมตัวกัน”

สาราน บุญยะสาน, นักท่องเที่ยว

“...มาบ้านจอมแจ้ง บอกได้เลยว่าประทับใจมาก ในเรื่องของการต้อนรับ รวมถึงการ แสดง อาหาร ทุกอย่างก็ดีมาก ๆ ที่พักด้วย ชุมชนนี้ถือว่าเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมใน ชุมชนเข้มแข็งแล้วก็ดีมากในจุดนี้ การวางแผนหรือการทำอะไร ทำเป็นระบบดี”

ปาณิพร ทรเสน, นักท่องเที่ยว

“...วันไหนที่มีแขกเข้ามาเยอะ ๆ เราก็ต้องแบ่งให้สมาชิกของเราได้เท่า ๆ กัน ตั้งแต่ เปิดโฮมสเตย์มาก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ก็คือ บ้านเราก็สะอาด ดูเป็นระเบียบมากขึ้น กว่าเดิม มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมไปเรื่อย ๆ แขกที่เข้ามาพักบางครั้งก็เป็น ของหน่วยงานมาเราก็ได้มีความรู้เพิ่มเติมขึ้น ได้มีรายได้ ก็มีประสบการณ์มากขึ้นก็ รู้สึกเหมือนพี่เหมือนน้องเข้ามาพัก”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 12 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

“...เรามีกลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ ที่เราทำกันก็ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะที่ แขกเข้ามาเรียนรู้ก็มาเรียนรู้ในเรื่องของโฮมสเตย์และกลุ่มแม่บ้านเกษตร ก็คือ การ มาศึกษาดูเรื่องปุ๋ยธรรมชาตินี้แหละ เวลาที่แขกแจ้งเข้ามาว่าให้สาธิตกลุ่มปุ๋ยให้ดู ด้วยเราก็เตรียมอุปกรณ์ในการสาธิตโดยนำเอามูลสัตว์สัก 2-3 ชนิดเข้ามาผสมกัน แค่นี้เราก็ได้เป็นปุ๋ยเอาไว้ให้คนในชุมชนหรือแม่บ้านมาขอไปใส่ผักที่อยู่ตามหน้า บ้านก็ได้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 17 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

“...ที่ทำมาก็ถือว่าประสบความสำเร็จดี เพราะได้ประหยัดในรายจ่ายของเราไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นหมอม เป็นผักอะไรอีกเยอะที่เราไม่ต้องไปซื้อ เราก็ปลูกผักกินเอง ไข่เรา ก็เลี้ยงเอง ปลาเราก็ไม่ต้องซื้อ มันก็เป็น การประหยัดรายจ่ายของเราและครอบครัว ลงไปอีก พอเรามีเบ็ดมีไก่อเราก็สามารถที่จะนำมาขายให้โฮมสเตย์”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 19 ณ วัดธรรมรัตนารบ้านจอมแจ้ง

“...ถ้าคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ เพราะคนใน ชุมชนเราช่วยกัน คือเราเห็นมีแขกมาเราเองที่ไม่ใช่สมาชิกในกลุ่มเราก็ต้องทำความ สะอาดหน้าบ้านหรือภายในบ้านของเราเหมือนกัน และอีกอย่างก็เป็นเพราะความ สามัคคีของคนในชุมชนด้วย ถ้าคนในชุมชนไม่ไปช่วยเหลือทางกลุ่มจะไปกันรอด ไหม อย่างนี้ถึงต้องมีความสามัคคี ความพร้อมเพรียงของคนในชุมชนด้วย”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 21 ณ บ้านแม่กุหลาบ พวงสาเก บ้านจอมแจ้ง

“...มาตรฐานในการดูแลบ้านที่พร้อมจะเปิดรับนักท่องเที่ยว เราจะต้องดูแลความสะอาดไม่ว่าจะเป็นห้องนอน หมอน มุ้ง หรือห้องน้ำ ก็ต้องดูแลให้สะอาด ถึงแม้ว่าเราจะเป็นบ้านนอกก็ตาม”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 22 ณ บ้านยายลำตวน รักษาภักดี บ้านวังน้ำมอก

จากข้อมูลประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนากร ที่ประชุมได้ร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับประเด็นการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีของหมู่บ้าน ประกอบด้วย ปลูกข้าวกันเองเหลือกินขาย ปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษกินเองเหลือกินขาย เลี้ยงสัตว์กินเอง เช่น ปลา ไก่ เป็ด ทำปุ๋ยชีวภาพหมักเองใช้เอง ครัวเรือนสะอาดน่าอยู่ ครอบครัวยุ่ง มีสุขภาพที่แข็งแรง มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีชุมชนเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันที่แข็งแรง และทำบัญชีครัวเรือน รวบรวม รายจ่าย

หมู่บ้านจอมแจ้งประสบผลสำเร็จ ในการดำเนินงานเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็เนื่องจากได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ดังนี้ ชุมชนมีความรู้รักสามัคคีไม่มีความแตกแยก มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ใช้สารอินทรีย์และชีวภาพในการทำเกษตร มีกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน มีการจัดระเบียบชุมชนในการกำจัดขยะของเสียอย่างถูกวิธี เช่น การรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะ และสิ่งมลพิษที่ถูกต้อง เป็นต้น (ธ.ก.ส., 2554, หน้า 15-19)

รวมถึงข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมก็ได้ระดมความคิดเห็นการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการดำเนินงานของโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอกเอาไว้ว่า มีความสามัคคีในชุมชน ทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีการประชุมทุกครั้งก่อนดำเนินงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ช่วยดูแลคนในชุมชน แบ่งปันสิ่งต่างๆ ที่มี ปลูกผักสวนครัวกันเองโดยไม่ซื้อ ปลูกพืชในพื้นที่บ้านของตนเอง และทุกครัวเรือนทำบัญชีครัวเรือนเพื่อที่จะแสดงรายรับรายจ่ายของครอบครัว นอกจากนี้ ยังได้สรุปถึงประเด็นความสำเร็จของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ โดยมองว่าโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จ มาได้เพราะความสามัคคีพร้อมเพรียงของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมเอาใจใส่ในการบริการนักท่องเที่ยว ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจในการบริการ ความสะอาดบ้านพักและบริเวณใกล้เคียง ทุกคนช่วยกันดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว

ในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ ภายใต้หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ก็คือ การทำงานของกลุ่มโฮมสเตย์จะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากชาวบ้านเป็นสำคัญ จนก่อให้เกิดเป็นความสามัคคีในกลุ่ม รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ยังมีผลทำให้บ้านเรือนมีความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยน่าอยู่ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตาม

คุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกิน ทำบัญชีครัวเรือน กินอาหารพื้นบ้าน ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ ครอบครัวยอบอุ่น สุขภาพแข็งแรงชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดี

3. ตัวชี้วัดการดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขของหมู่บ้านโฮมสเตย์

การดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน มีความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้เพื่อการวางแผนการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งเงื่อนไขที่ใช้ประกอบการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น จะต้องประกอบขึ้นบนพื้นฐานเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนพื้นฐานเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ตัวชี้วัดเงื่อนไขความรู้ของหมู่บ้านโฮมสเตย์

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนพื้นฐานเงื่อนไขความรู้ และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.7 ตัวชี้วัดเงื่อนไขความรู้ของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ที่	ตัวชี้วัดเงื่อนไขความรู้	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
1	ประชุมอย่างต่อเนื่อง	128	30.99
2	ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย	87	21.07
3	แลกเปลี่ยนความรู้	63	15.25
4	ศึกษาดูงาน	33	7.99
5	ยึดคำสอนบรรพบุรุษ	30	7.26
6	เรียนรู้	27	6.54
7	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	24	5.81
8	สืบสานประเพณี	21	5.09
รวม		413	100.00

จากตารางที่ 5.7 พบว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนพื้นฐานเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก ประกอบด้วย ประชุมอย่างต่อเนื่อง ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย และแลกเปลี่ยนความรู้

“...ประธานกลุ่มก็ต้องฮ้องสมาชิกมาประชุมก่อน ทุกอย่างต้องมีการประชุม ต้องมีการออกความคิดเห็น”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...เงื่อนไขความรู้นี้ ก็แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด และก็มีการประชุมหมู่บ้านและเครือข่าย มีการอบรมการประชุมในกลุ่มแล้วเขาก็ขยายออกเป็นเครือข่าย การศึกษาดูงานต่างสถานที่ต่างๆ และก็ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นให้ลูกให้หลานสืบทอดต่อไป ผู้ใดบ่อยู่ก็สามารถเห็ดแทนกันได้

ประชุมกันทุกเดือน บางเดือนก็หลายครั้งชี้แจงทำความเข้าใจกัน ทัวร์มาแต่ละครั้งก็จะประชุมแบ่งงานกันไป ก็ต้องให้ความรู้กัน แบบว่าบ้านพักเขาก็ต้องไปอบรมก่อน ว่าการจัดบ้านเป็นแบบไหน ที่หลับที่นอนเป็นแบบไหน ห้องน้ำห้องในเป็นยังไง ต้องไปเบิ่งไปตรวจ”

ยุ่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...มีการประชุมกลุ่มกรรมการ ออกความคิดเห็นของแต่ละคนว่าทำอะไร ให้แขกผู้มาพักเกิดความพึงพอใจมากที่สุด มีการช่วยเหลือให้กับแขกที่มาพัก มีการแสดงดนตรี เป็นความสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นบ้านโฮมสเตย์ ใครคิดว่าบ้านตัวเองพร้อมก็ไปลงทะเบียนเป็นบ้านโฮมสเตย์”

ประเสริฐ หาบุญมี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...แนวคิดคือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน แลกเปลี่ยนหัวคิดกัน มาจากกรุงเทพ มาจากภาคกลาง มาแล้วเผิ่นจะป่นอนเลยได้ ก็ธรรมชาติชุมแซวกัน เป็นจิ้งไต่บ้านเฮาอยู่จิ้งไต่กินจิ้งไต่ การทำมาหากินจิ้งไต่ คือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทางกรุงเทพเป็นจิ้งไต่หน่อทางกรุงเทพอยู่จิ้งไต่หน่อ เขาก็ย้อนถามคืน”

แซม หินวันต์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ประชุมกันในทุกๆ ครั้ง จะทำการคัดเลือกและทดสอบความพร้อมของบ้านเพื่อที่จะทำบ้านของตนเองให้พัฒนาเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ให้ได้”

ลมุล น้อยเมืองคุณ, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ขยายความรู้ออกไป ใช้ทรัพยากรในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์ ใช้วัตถุดิบเป็นผัก เป็นเหียงในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์”

ป๋อง สุริษา, เภรัญญิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...บ้านจอมแจ้งมีสถานที่ให้คนได้มาศึกษาดูงานแล้วก็มีที่ให้พัก มีผลิตภัณฑ์ถั่วตัด ไข่เค็ม ปุ๋ยชีวภาพ และมาที่นี่ได้ข้อมูลพร้อมกว่า มีการสาธิตงาน การเรียนรู้งาน และได้ฝึกปฏิบัติจริง”

คำ จิตมาลย์, สมาชิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เขาได้เห็น พบปะ สังสรรค์กับพี่น้องบ้านไกล ดีใจอยู่ได้เห็นหลายคน เห็นหลายบ้าน ได้ความรู้แลกเปลี่ยน เผื่อนึกว่าเรื่องบ้านเผื่อน เขาก็ว่าเรื่องบ้านเขาให้ฟังแลกเปลี่ยน แลกเปลี่ยนความรู้กัน”

สมบัติ มาตวงศ์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...การบริการก็ให้บริการตามแนวทางที่เราพากันได้ประชุมอบรมกันมาว่าจะเอ็ดแบบใด พอตกลงมติกันเสร็จก็เอ็ดตามที่ได้ตกลงตามมตินั้น”

วิกิจ ตันนารัตน์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เขาได้แลกเปลี่ยนรู้กับคนข้างนอกที่เข้ามา บ่ว่าจะเป็นแขกนานาชาติที่เข้ามา มีการอบรมเรียนรู้กิริยามารยาทให้สำหรับผู้ที่อยากเรียนรู้ไปเรื่อยๆ ดีมากๆ เลยสำหรับเด็กน้อยผู้ใหญ่”

สาคร สายศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ช่วงนี้ประชุมกันเดือนละเทื่อ ให้สมาชิกมาประชุมกันอยู่ศูนย์ฯ เวลาประชุมเขาก็ไปเชิญบอกถึงบ้านนั้นละ”

สมเพ็ชร รอดสุข, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ต้องมีการประชุมกัน แม่ครัวก็มาประชุม นางรำก็ต้องเริ่มซ้อม คนเปิดเครื่องเสียง คิวเพลงจะต้องเปิดจั่งใจ

เรียนรู้ชีวิตที่ดี มันจะต้องเอ็ดได้ทุกอย่างในหมู่บ้าน ต้อนรับตี ยัมแย้มแจ่มใส มีกิจกรรม มีบายศรีสู่ขวัญกินเข้าพาแลง ไปไหว้พระ เอ็ดขันคุปี ทอผ้า เราขายความเป็นชุมชน และเขาต้องเชื่อมโยงในเรื่องของความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญา

ที่จะมาช่วยในกิจกรรม แต่ว่าเขาต้องเบี่ยงรกเหง้าเขาก่อนว่าอันใดเขาจะเสริมเข้ามาได้”

ดิฉันทภพ สุพันธ์ะ, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“..ก็เอื้คนมาประชุมกัน เขาต้องประชุมกันก่อนเว้ากันก่อน ผู้หนึ่งมีความรู้ทางการเรียน ผู้หนึ่งรู้ทางวัฒนธรรม ผู้หนึ่งรู้ทางแบบว่าเศรษฐกิจหม่องนั้นหม่องนี้ดี ผู้หนึ่งจะรู้แบบนั้น ระบุเจ้าฮูฮั้งละเอามาารวมกัน มันจะเป็นจั้งใดอันโฮมสเตย์เฮานั้น ผู้หนึ่งก็รู้มาแบบหนึ่ง เขารู้แบบพื้นฐานของแต่พ่อแต่แม่ความคิดของเขา ว่าอยู่เป็นตัวของเขาเองบ่ต้องไปพึ่งใผ่”

สมบัติ นามเคน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เขาก็จะพัฒนาไปเรื่อยๆ จะค้นหาดีดหรือวัฒนธรรมของเขาขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของเขา ยึดหลักที่รักษาความดั้งเดิมเอาไว้ เพื่อที่จะบ่ให้มันลบลื่อนไปอย่างเช่นผ้าซิ่นลายดอกแก้วที่แสดงถึงคุณงามความดีของเขา มันลบบไปแล้ว แต่เขาไปซื้อพื้นขึ้นมา คือเป็นซิ่นโบราณแต่เก่าแต่ก่อนแต่รุ่นแม่เขา เขาก็ยังดึงออกมาเพื่อที่จะเป็นเอกลักษณ์ของเขาไว้ มันก็เลยเป็นจุดเด่นตรงนี้ รกรากของเขามันเป็นจั้งซี้”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ประทับใจการต้อนรับจากที่นี่เป็นอย่างดี ซึ่งที่นี่สามารถรักษาประเพณี และวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี อยากให้รักษาประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีแบบนี้ไปนาน”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 22 มกราคม 2554

“...รู้สึกประทับใจในการต้อนรับของกลุ่มแม่บ้าน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีน้ำใจไมตรีต่อผู้มาเยี่ยม เป็นการแสดงให้เห็นว่าที่แห่งนี้ยังคงอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไว้อย่างดี เด็กๆ แสดงได้ยอดเยี่ยมมากสมควรที่เก็บรักษาใช้สืบต่อไป”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 30 มกราคม 2554

“...เวลาที่มีแขกเข้ามาพักเราก็ได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทางแขกที่มาก็ได้ความรู้จากเรา เราเองก็ได้ความรู้จากแขกที่เข้ามาพักเหมือนกัน ก็เป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพราะว่าการที่เราได้แลกเปลี่ยนความรู้กันก็สามารถทำให้หมู่บ้านเราพัฒนาขึ้นไปกว่าเดิมได้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ณ บ้านแม่ยูน สุริษา บ้านจอมแจ้ง

“...เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเรียนรู้การใช้ชีวิต เพราะว่าหมู่บ้านมีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเอาไว้ ซึ่งปกติแล้วการที่เราจะหาความรู้การใช้ชีวิตแบบนี้ยากลำบากมาก”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 7 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...บ้านเราเป็นบ้านเศรษฐกิจพอเพียง เขาก็อยากมาดู ว่าแม่บ้านทำอะไรบ้าง อยากมาเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของแม่บ้าน บ้านโฮมสเตย์เป็นแบบไหน อยากมาเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ อยากมาดูกลุ่มอาชีพ อยากได้สูตรเราก็ทำให้ดู”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 10 ณ บ้านแม่ต้อย จิตมาน บ้านจอมแจ้ง

“...จุดเด่นของหมู่บ้านเรา ก็มีถั่วตัด ถั่วอบสมุนไพร ไข่เค็ม แล้วที่มาส่วนมากก็จะมาดูการทำโฮมสเตย์ของหมู่บ้านเรา เรื่องขยายความรู้ออกไปไม่มีปัญหาอะไร ไม่ว่าจะมาศึกษาเรียนรู้ หรือในส่วนของตำบลเราก็มีสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านออกไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ ตามที่ทางโรงเรียนได้มาเชิญไป”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 12 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...ที่มานี้ก็มาดูในเรื่องของการทำโฮมสเตย์และวิถีชีวิตของชาวบ้าน แล้วก็มาดูกิจกรรมรอบๆ หมู่บ้านว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง ตอนที่มีนางสาวไทยมาเก็บตัว ตอนนั้นก็จะมีการแข่งของผักปลอดสารพิษ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 13 ณ บ้านแม่โสพิศ สีหาสุทธิ์ บ้านจอมแจ้ง

“...ก่อนที่เราจะเริ่มก่อตั้งเรามีการประชุมกันก่อน เรียกชาวบ้านมาปรึกษาหารือกันว่าใครที่จะเปิดโฮมสเตย์บ้าง การเปิดโฮมสเตย์เราจะต้องให้แขกที่มาเข้ามาพักกับเราอยู่ในบ้านของเรา และของทุกสิ่งทุกอย่างเจ้าของบ้านก็ต้องซื้อจัดหาเองอะไรที่สวยที่งาม ที่สะอาดก็ต้องหาเองไม่ว่าจะเป็นที่นอน หมอน มุ้ง ห้องน้ำ โต๊ะรับแขก กระติกน้ำร้อน เจ้าของบ้านก็ต้องหาเองเพราะว่าเราไม่มีทุนให้ นักท่องเที่ยวนิยมเพราะว่าทางจอมแจ้งมีศูนย์เรียนรู้สามารถให้มาศึกษาเรียนรู้จากที่นี่ได้ สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ของกันและกันได้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 18 ณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) บ้านจอมแจ้ง

“...เรามีเสน่ห์อยู่ที่ธรรมชาติของบ้านเรา เราสามารถเอาธรรมชาติที่มีมาดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้ เรายังมีวัฒนธรรมที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวติดอกติดใจ มีทั้งสิ่งแวดล้อมที่รวมเข้ากับวัฒนธรรมเอาไว้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาดูเสน่ห์ของ

บ้านเราได้ เพียงแค่เราใช้ทรัพยากรที่มีในหมู่บ้านมาใช้ตั้งนักท่องเที่ยวเข้ามาบ้านเรา เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนเรา จะต้องมาเรียนรู้การใช้ชีวิตของบ้านเราจริงๆ จะต้องเรียนรู้ว่าเรากินยังไง นอนยังไง”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 28 ณ ศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมบ้านวังน้ำมอก

เมื่อทุกอย่างเริ่มสอดคล้องกัน และเห็นว่าธุรกิจชุมชนกำลังจะไปได้ด้วยดี สมาชิกจึงประชุมขยับขยายไปสู่ด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ การประสานงานกับกลุ่ม อสม. การจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ การจัดตั้งครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบริการนักท่องเที่ยวลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยปัจจุบันนี้บ้านจอมแจ้งถือเป็นหมู่บ้านต้นแบบโฮมสเตย์ของจังหวัดหนองคาย เป็นแหล่งเรียนรู้ฐานของหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน สถานศึกษา และกลุ่มต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ (ธวัชชัย เพ็งพิณี, 2549, หน้า 34)

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนากร ที่ประชุมได้ร่วมกันสรุปประเด็นเงื่อนไขความรู้ที่สำคัญออกมา ดังนี้ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด มีการประชุมในหมู่บ้านและเครือข่าย การไปศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ การถ่ายทอดความรู้จากากรุ่นสู่รุ่น ความรู้จากแหล่งข่าว สิ่งพิมพ์ การแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ และการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านจอมแจ้ง ได้จัดทำศูนย์เพื่อการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้ดำเนินการเปิดศูนย์ให้บริการแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป และคณะศึกษาดูงาน ดังนี้ กลุ่มแปรรูปอาหารแม่บ้านเกษตร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นบ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผู้เลี้ยงโคกระบือ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.)

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมได้ระดมความคิดในประเด็นเงื่อนไขความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการดำเนินงานของโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก ซึ่งสรุปได้ ดังนี้ เริ่มมีการประชุมก่อนการก่อตั้งโฮมสเตย์ ศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้ระบบนิเวศในป่าพื้นบ้าน ทำอาหารพื้นบ้าน เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งยังมีข้อตกลงร่วมกัน เช่น จัดให้มีการประชุมสมาชิกอย่างน้อยเดือนละครั้ง ต้องช่วยกันพัฒนางานให้ดีขึ้น ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ช่วยกันดูแลรักษาป่าชุมชน รักษาความสะอาดบริเวณหมู่บ้าน สามารถให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนได้อย่างถูกต้อง เป็นต้น

การดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ ภายใต้เงื่อนไขความรู้ของทั้ง 2 หมู่บ้าน โดยในการดำเนินงานแต่ละครั้งจะต้องมีการประชุม ปรึกษากัน วางแผนการดำเนินงาน แบ่งหน้าที่

รับผิดชอบว่าใครมีหน้าที่อะไรบ้าง เพื่อทำการชี้แจงทำความเข้าใจระหว่างกันและกัน พร้อมให้ความรู้ด้านการต้อนรับ การจัดสถานที่ บุคลิกภาพ รวมถึงการเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อถ่ายทอดสู่แขกผู้มาเยือนได้ พร้อมกับการอนุรักษ์รักษาไว้ เมื่อความรู้เหล่านี้ถูกกลั่นออกมาจนตกผลึกแล้วก็จะสามารถนำมาสร้างเป็นสินค้าและถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นได้ จึงทำให้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาเพื่อศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนพื้นฐานเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประชุมอย่างต่อเนื่อง ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย แลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาดูงาน ยึดคำสอนบรรพบุรุษ เรียนรู้ ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี และสืบสานประเพณี

3.2 ตัวชี้วัดเงื่อนไขคุณธรรมของหมู่บ้านโฮมสเตย์

การดำเนินธุรกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนพื้นฐานเงื่อนไขคุณธรรม และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.8 ตัวชี้วัดเงื่อนไขคุณธรรมของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ที่	ตัวชี้วัดเงื่อนไขคุณธรรม	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
1	มาตรฐานบริการ	97	22.71
2	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	81	18.97
3	ถือศีล	69	16.16
4	ซื่อสัตย์สุจริต	40	9.37
5	จริงใจ	35	8.20
6	ทำกิจกรรมร่วมกัน	31	7.26
7	เคารพนับถือ	31	7.26
8	สามัคคี	22	5.15
9	สืบสานประเพณี	21	4.92
รวม		427	100.00

จากตารางที่ 5.8 พบว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนพื้นฐานเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก ประกอบด้วย มาตรฐานบริการ เอื้อเพื่อเอื้อแก่ และถือศีล

“...ชื่อสัตย์สุจริต ปเอาเปรียบลูกค้า การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนนี้แหละ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันนี้แหละ การถือศีลเข้าวัดฟังธรรม ก็ทำบุญใส่บาตรตักบาตรยามเช้า คือเขาต้องมีความเสียสละ มีความสามัคคีกัน รวมมือกันดี”

ยุ่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...บ้านต้องดูแลต้องสะอาด ห้องน้ำ ห้องนอนให้เบิ่ง ผ้าห่มอย่าเกิน 2 มื้อก็เอาไปซัก ผ้าปูที่นอนก็ให้เปลี่ยนใหม่ แต่ละหลังจะต้องมีไว้ 2 ชุด มายามฮ้อนก็จะมีผ้าห่มบางให้ มายามหนาวก็จะมีผ้าห่มหนาให้ ในครอบครัวต้องมีความพร้อมหมดทุกคน”

กุหลาบ พวงสาเก, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...ต้องมีชุดปลอกหมอน ผ้าปูที่นอนหลาย ๆ ชุด บางทีก็ซักแทบไม่ทันก็จะมีจะต้องดูแลทำความสะอาดบ้าน ห้องน้ำก็ต้องให้สะอาด เตรียมกาแฟไว้สำหรับต้อนรับแขก พอแขกมาก็จะพาแขกไปส่งที่บ้านบอกแขกให้พักผ่อนตามสบาย มีการสาธิต การเรียนรู้งานและได้ฝึกปฏิบัติจริง หมู่บ้านเรามีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันดีมาก คนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกก็ให้ความร่วมมือกันดีเสมอมา ก็เลยทำให้ชุมชนของเราเข้มแข็ง”

คำ จิตมาลย์, สมาชิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เป็นเพราะว่าชาวบ้านเขาเข้าฮ่วมแองกันหลาย บ่ว่าผู้น้อย ผู้ทุกข์ ผู้ยาก ผู้มี ใดก็ได้ นำกัน โฮมสเตย์นี้มันบ่แม่นโฮมสเตย์โดดๆ บ้านจอมแจ้งนี้มันมีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเฮ็ดกับข้าว กลุ่มเฮ็ดผลิตภัณฑ์ กลุ่มผู้เฒ่าเฮ็ดผ้ามันเลยมาเสริมกัน มันอยู่ในนี้หมด”

กุดำ วิพบุตร, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...เขาต้องมีสติ ต้องมีศีล ต้องมีปัญญา ต้องรักษาให้ดี ๆ อีกร้อยเขาบ่ล่วงล้ำคำเกินของคนอื่น ปัญญา มันก็อยู่ในโตเขาอยู่แล้ว มันอยู่ในหัวใจเขาอยู่แล้ว ต้องมีความสามัคคีความพร้อมเพรียงในหมู่บ้าน ถ้าในบ้านเขาบ่มีความสามัคคีแล้วพวกเจ้าก็ไปโปรด”

มาลัย สีหาสุทธิ์, เพื่อนบ้านบ้านจอมแจ้ง

“...วันศีลวันพระเขาก็ต้องรักษาไว้ วันศีลวันพระแปดคำสืบทอดคำผู้เฒ่าผู้แก่เดินไปวัด ทุกศีล แล้วจะมีคณะสวดสรภัญญะมันก็มีหลายๆ อย่าง อันนี้คือวัฒนธรรมเขาหมด นี่แหละเขาจะอนุรักษ์วัฒนธรรมของเขาไว้ ปีแรกๆ เขาณรงค์เรื่องของการใส่ซิ่นเด็กน้อยก็ใส่ อย่างตอนเวลากินข้าวพาลงต้องหาซิ่นมาใส่ จึงจะเข้ามาพร้อมกับกลุ่มได้ อันนี้ก็คือหนึ่งเขาก็จะปรับเปลี่ยนก็ยังคงไว้ และก็วัฒนธรรมอย่างอื่นที่เป็นของคนอีสานเขาก็จะเริ่มทยอยเอาออกมาแต่ละปี”

ดิฉันทภพ สุพันธ์ะ, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...มีเด็กมัธยมป่าพาขึ้นป่า พาแขกเที่ยวแขก มีผู้ใหญ่มีเด็กน้อยร่วมกิจกรรม เวลามีแขกมาก็จะไปร่วมกินข้าวกินน้ำกับแขก แต่ผู้เฒ่าผู้แก่ก็ร่วมเฒ่าเฒ่าก็ให้ความสนับสนุนเขาอยู่เบื้องหลัง อยู่รวมกันหมดคือทอผ้า เเฮ็ดไม้กวาด เเฮ็ดหยั่งก็จะอยู่ในกลุ่มในโฮมสเตย์ก็ได้กระจายไปใส่”

อรทัย ศรีทองทิพย์, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เขาเป็นตัวของตัวเอง แขกมาที่นี่เขาเเฮ็ดด้วยความจริงใจไม่ได้ตกแต่ง เขาอยู่แบบไตเขาเเฮ็ดให้เฒ่าเฒ่าเเฮ็ด เขาต้องบอกเฒ่าเฒ่านี่ละคือชีวิตความเป็นอยู่ของเขา บางคนก็ว่าบ่เคยเห็นก็มี ไปที่อื่นจะเห็นแต่สถานที่ที่ตกแต่งไว้แล้ว แต่งไว้งามเลย อาจจะน่าเที่ยว แต่มาที่นี่จะเป็นคนละแบบเลยละ แต่เขามีความจริงใจ เขาก็เป็นยังงี้จะอนุรักษ์ไว้ก็คือเขามีความจริงใจ

เขาเเฮ็ดหยั่งจะบ่ให้เดือนร้อนคนอื่น มีการแบ่งปัน คิดจั่งใดต้องคิดจากใจ บ่เอาแต่ฝ่ายเดียว อย่าเอาเปรียบเขาอย่าเอาเปรียบคนอื่น แม้กระทั่งแขกที่มาพักหรือลูกค้าเขาก็อย่าไปเอาเปรียบเขา คนอยู่หมู่บ้านเดียวกันกับเขาก็อย่าไปเอาเปรียบเขา ช่วยๆ กันได้น้อยได้หลายก็ช่าง การบริการก็ให้ท้อเก่า ฝรั่งเศสก็ท้อนี้คนไทยมากก็ท้อนี้ บ่ต้องไปคิดถึงผลประโยชน์มากมาย คิดแต่ว่าเเฮ็ดอี่หยั่งให้เค้าประทับใจ”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“..ให้ความยินดีต้อนรับเขา ให้ความอบอุ่นแก่แขก คือว่าเขายินดีพร้อมที่จะเปิดรับเขาเป็นญาติพี่น้องกัน ยิ้มไว้ก่อน บ้านนอกเขาบ่มีหยั่งมีแต่ความยินดีต้อนรับคือว่าเป็นญาติมิตรกัน มันก็อยู่กับน้ำใจเฮาณะ คนเขามันบ่เกินน้ำใจกันหรอก เขามีการรวมกลุ่มกันบ่ให้มันแตกร้าง สามัคคีกันไว้ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน”

สมบัติ นามเคน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ลักษณะการเฝ้าทีละกิจกรรมก็มาร่วมกัน ถ้าเป็นของส่วนรวมก็จะมาช่วยกัน มีความร่วมมือใช้เวลาประกอบกิจกรรม”

สมเกียรติ สุทธิสาร, ผู้ใหญ่บ้านบ้านวังน้ำมอก

“...ก็เป็นวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน บอกสอนลูกหลาน คือนุ่งผ้าสั้นเข้าวัด ประเพณีเฮาบ่มี ต้องช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันช่วยกัน การเป็นอยู่ของชนบทเฮามีการทอผ้า การเฝ้าบายศรี การต่อชะตาคน เฝ้าจ้งโตเฮาจะให้เขกมีความสุข

ทุกกลุ่มเลย กลุ่ม อสม. กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสาธิต กลุ่มจักสาน กลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มเต็กรักป่า กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำประปา กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อยู่ร่วมกันเฝ้าหน้ากันหมด”

สาคร สายศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...เวลาแขกมาเขาก็ยิ้มแย้มแจ่มใส มาตรฐานที่รับรองแขกได้เขาก็ไปเบิ่งคือกันและการเว้าการจาในครอบครัวเผิ่นก็ต้องพร้อมนำ ครอบครัวเผิ่นพร้อมที่จะรับนำกันเฮาจ้งจะรับ เฮาต้องถามก่อนลูกผัวเจ้าพร้อมบ่ ถามผัวพร้อมถามลูกพร้อมเฮาจ้งให้เผิ่นรับ”

สมเพ็ชร รอดสุข, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...จุดแข็งของเขาคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งแต่ละคนต่างกระจัดกระจายต่างคนต่างมีแนวคิดไปคนละเรื่อง พอหน่วยงานเข้ามาหล่อหลอมกันไปมาเดี๋ยวนี้อู้จักกฎกติกา เมื่ออู้จักกฎกติกาการมีส่วนร่วมในสังคมมันก็เลยอยู่ได้ พออยู่ได้หลายคนต่างเข้ามาช่วยกันมันก็เลยเกิดความสามัคคีเกิดขึ้นในตรงนั้น”

สุภรณ์ พังตุ้ย, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหาดคำ

“...ประทับใจตรงที่ว่าเขามีความร่วมมือตั้งแต่ก ผู้ใหญ่ เขาสามารถรวมกลุ่มกันได้ ทำกิจกรรมร่วมกันได้ การมีส่วนร่วมในชุมชนเข้มแข็งแล้วก็ดีมากในจุดนี้นะ และการวางแผนหรือการทำอะไรนะ เขาทำเป็นระบบดี”

ปาณีพร ศรเสน, นักท่องเที่ยว

“...ได้เดินทางเพื่อศึกษาดูงาน ณ บ้านจอมแจ้ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนำอยู่ของโลกซึ่งมีวิถีชีวิตพอเพียง ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพตามแนววิถีชีวิตพอเพียง โดยยึดบ้าน วัด โรงเรียน ให้ประชากรในหมู่บ้านมีส่วนร่วม”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 19 พฤษภาคม 2554

“...ได้มาเยี่ยมหมู่บ้านจอมแจ้ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง ได้เห็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนมีความพร้อมเพียง มีความสมัครสมาน สามัคคี พร้อมทั้งมีความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะเรื่องของกลุ่มอาชีพต่างๆ มีความประทับใจในการต้อนรับของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นอย่างมาก”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 4 มีนาคม 2554

“...มีความรู้สึกยินดี และประทับใจการต้อนรับจากที่นี่เป็นอย่างดี ซึ่งที่นี่สามารถรักษาประเพณี และวัฒนธรรมได้ดี คนที่นี่น่ารักมาก มีน้ำใจดีทุกๆ คน มีการทำพิธีผูกข้อมือและมีบายศรีสู่ขวัญยิ่งรู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ถ้ามีโอกาสจะกลับมาเยี่ยมชมอีกครั้ง”

สมุดเยี่ยมบ้านจอมแจ้ง, 22 มกราคม 2554

“...เข้ามาครั้งแรกทางคณะกรรมการของเรามีการต้อนรับ พร้อมมีพวงมาลัยเตรียมไว้ให้แล้วเข้ามาที่ศาลาอเนกประสงค์เพื่อมาฟังการบรรยายเรื่องความเป็นมาของหมู่บ้าน เรื่องกฎระเบียบ เรื่องกลุ่มแต่ละกลุ่มว่ามีอะไรบ้าง พอเสร็จจากการบรรยายเราก็มารับแขกเข้ามาที่พักหาน้ำให้ดื่มแล้วนั่งคุยกับแขกสักพัก เราก็บอกให้แขกทำตามสบายเป็นกันเอง แล้วก็บอกแขกให้พักผ่อนตามสบาย เราเพียงแค่ว่าบอกว่าห้องน้ำอยู่ที่ไหน ที่นอนอยู่ที่ไหนก็เท่านั้น แล้วเราก็บอกแขกว่าตอน 6 โมงเย็นให้ไปรวมกันที่ศาลาอเนกประสงค์เหมือนเดิมเพื่อทานข้าวพาลงร่วมกัน

ในส่วนของความเตรียมพร้อม เราก็เตรียมพร้อมไว้ก่อนที่แขกจะเข้ามาแล้ว เราก็จะเตรียมที่นอน ห้องน้ำให้สะอาดเรียบร้อยไว้ก่อนแล้ว ทางคณะกรรมการจะกำหนดมาให้ว่าแต่ละหลังจะได้เท่าไร เราก็จะแยกหญิงแยกชายออกจากกัน

บ้านจอมแจ้งมีความสามัคคีกันดี เพราะว่าจะบอกให้ไปพัฒนาที่ไหนก็พากันไปรวมกันหมด คือถ้ามีประกาศว่าวันนี้ให้ไปตัดหญ้าหรือทำความสะอาดหมู่บ้าน ทางคนในชุมชนก็พากันออกไปรวมมือกันทำทั้งหมดเลย ในเรื่องของการทำงานเราก็จะแบ่งกันคนละหน้าที่ว่าใครมีหน้าที่อะไรบ้าง”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...ในส่วนในเรื่องความพร้อมเราเองก็คิดว่าแขกที่มาเป็นญาติพี่น้องของเรา คือเราก็เตรียมไม่ว่าจะเป็นที่นอน หมอน มุ้ง ผ้าห่ม หรือแม้แต่ห้องน้ำเราก็ต้องดูแลให้สะอาด ทางคณะกรรมการก็จะมาแจ้งเราล่วงหน้าก่อน 3 วัน ให้เราเตรียมพร้อมในเรื่องของความสะอาดให้เรียบร้อย ถ้าวันไหนที่เราไม่พร้อมที่จะรับแขกเราก็ต้องยกให้คนอื่นไปเพราะเราต้องเอาแขกเป็นที่หนึ่งเราไม่อยากเสียชื่อเสียงของหมู่บ้านเรา

เพราะทางกรรมการเค้าจะมาแจ้งเราล่วงหน้าไว้ก่อนแล้ว เราจะต้องเตรียมบ้านเรา ให้สะอาดเพราะเวลาแขกมาถ้าบ้านเราไม่สะอาดเรียบร้อยเราก็จะอายแขกที่เข้ามา พัก เพราะว่าเป็นมาตรฐานของเราจริงๆ คือเราต้องเต็มทุกอย่าง ไม่ให้บกพร่อง”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 6 ณ บ้านแม่สมัย ชนชนะกุล บ้านจอมแจ้ง

“...วันที่แขกเข้ามาพักทางกรรมการจะแจ้งทางบ้านพักก่อนล่วงหน้า เพื่อที่จะได้ เตรียมในเรื่องของบ้านเรือน และความสะดวกให้เรียบร้อย แล้ววันที่แขกเข้ามา จะต้องมารอรับแขกอยู่ที่วัดอย่างเดียว คือวันที่แขกเข้ามาจะไม่มีกรรมการมาทำความสะอาดบ้าน”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 10 ณ บ้านแม่ต้อย จิตมาน บ้านจอมแจ้ง

“...มาครั้งนี้ก็ประทับใจในเรื่องของการต้อนรับ รวมถึงการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน อาหาร รวมทั้งที่พักก็ดูสะอาดเป็นระเบียบ และอีกอย่างตรงที่เราประทับใจอีกก็คือ ความร่วมมือกันทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ที่เขาสามารถรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมกันได้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 13 ณ บ้านแม่โสพิศ สีหาสุทธิ บ้านจอมแจ้ง

“...หลักการของการมีคุณธรรม ต้องมีความเอื้อเพื่อเอื้อซึ่งกันและกัน ไม่เอารัด เอาเปรียบกัน เวลาทำงานก็เรียกกันมาทำช่วยกัน มีอะไรก็มาแบ่งปันกันกินกันใช้นี้แหละถึงเรียกว่า คุณธรรม”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 14 ณ ที่ทำการสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ในเรื่องของเงินออมทรัพย์ ทางอำเภอมีให้ 16 ตำบล ล้มกันเกือบหมดทุกตำบล แล้ว แต่ที่จอมแจ้งอยู่มาได้ก็เพราะว่าทางหมู่บ้านเราใช้หลักของคุณธรรมในการทำงาน คือการไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของเรา”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 17 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...เราต้องมีความรักต่อกัน มีความโอบอ้อมอารี ไม่มีความโกรธ มีจิตใจเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน มีความเมตตาให้กันและกัน เราถึงจะอยู่รอดในสังคม”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 21 ณ บ้านแม่กุหลาบ พวงสาเก บ้านจอมแจ้ง

“...เราต้องมีความเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน เราต้องกระจายให้ทางสมาชิกของเราก่อน เพราะว่าเราก็ทำอยู่ทางนี้ประจำอยู่แล้ว ถ้าจะมาเอาแต่เฉพาะตัวเองมันก็ไม่ใช่ว่า เพราะอย่างน้อยเราก็เป็นตัวหลักที่โอบอ้อมอยู่แล้ว เวลาที่แขกเข้ามาพักที่บ้านเรา

ก็ยิ้มแย้มแจ่มใส เพราะมันเป็นมาตรฐานการรองรับแขก สำหรับใครที่อยากจะเปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์ทางเราก็ต้องพากันไปดูก่อนว่าทางครอบครัวของท่านพร้อมที่จะเปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์หรือยัง เพราะการเปิดโฮมสเตย์เราต้องมีความพร้อมทั้งหมดทุกคนในครอบครัว ทำงานอยู่ที่นี่จะไม่มีเป็นตำแหน่งจะพากันทำงานกันทุกหน้าที่”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 23 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก

“...กระบวนการทำงานของเราไม่ได้มีส่วนร่วมเพียงคนเดียว เราใช้หลักในการทำงานโดยการเอาทุกคนเข้ามาร่วมในการบริหารจัดการ ในเรื่องของกระบวนการถ่ายทอดเราก็ได้ถ่ายทอดเอาไว้แล้ว แต่อยู่ที่ว่าเขาจะรับได้มากได้น้อยเท่าไร ก็สามารที่จะทำงานแทนได้เกือบทุกแผนกหรือทุกตำแหน่งแล้ว”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 28 ณ ศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมบ้านวังน้ำมอก

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนาร ที่ประชุมได้ระดมความคิดเห็นถึงประเด็นหลักคุณธรรมในการดำเนินธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ของหมู่บ้านจอมแจ้ง สรุปได้ดังนี้ ชื่อสัตย์สุจริตไม่เอาเปรียบลูกค้า การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การถือศีล การเข้าวัดฟังธรรม ความสามัคคี การทำบุญใส่บาตร และการสืบทอดประเพณีต่างๆ

ในขณะที่ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมมองว่า หลักคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการดำเนินงานของโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก ประกอบด้วยบริการทุกคนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันไม่ว่าคนไทยหรือต่างชาติ มีน้ำใจไม่เอาเปรียบผู้อื่นรู้จักแบ่งปัน ผลិតสินค้าให้มีคุณภาพไม่เอาเปรียบลูกค้า ต้อนรับผู้มาเยือนเหมือนพี่เหมือนน้องด้วยความจริงใจ และให้ความเคารพนับถือผู้หลักผู้ใหญ่

หมู่บ้านจอมแจ้งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็เนื่องจากได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ดังนี้ มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ผู้นำโปร่งใส ชื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ยึดหลักประชาธิปไตยและการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ คราวเรือนปฏิบัติตามหลักศาสนาเข้าวัด ทำบุญที่วัด สมาชิกมีความชื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน ชุมชนมีความรู้รักสามัคคีไม่มีความแตกแยก มีคุณธรรม สมาชิกเลื่อมใสศรัทธา เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน สมาชิกครัวเรือนสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น บุญแข่งเรือ บุญบั้งไฟ บวชนาค บุญมหาชาติ บุญปู่ตา เป็นต้น (ธ.ก.ส., 2554 หน้า 15-19)

ในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ สิ่งที่สำคัญในการทำงานอีกประการหนึ่งคือ หลักคุณธรรม โดยจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพนับถือกันและกัน มีน้ำใจรู้จักแบ่งปัน บริการอย่างเท่าเทียม ผลิตสินค้ามีคุณภาพไม่เอาัดเอาเปรียบลูกค้า ไม่มุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ที่จะได้รับ แต่มุ่งสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในการให้บริการของกลุ่มโฮมสเตย์ ด้วยความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ โดยต้อนรับและให้ความอบอุ่นแก่แขกที่เข้ามาพัก ด้วยความจริงใจ เหมือนญาติเหมือนพี่เหมือนน้อง ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อตราตรึงอยู่ในความรู้สึกหรือความทรงจำดี ๆ ของผู้ที่มาเยี่ยมเยือนทุกคน ดังนั้น สรุปได้ว่าตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายบนพื้นฐานเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย มาตรฐานบริการ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถือศีล ซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ทำกิจกรรมร่วมกัน เคารพนับถือ สามัคคี และสืบสานประเพณี

4. ตัวชี้วัดความสมดุล มั่นคง ยั่งยืนของหมู่บ้านโฮมสเตย์

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล มั่นคง ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายที่นำมาซึ่งความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.9 ตัวชี้วัดความสมดุล มั่นคง ยั่งยืนของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ที่	ตัวชี้วัดความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน	ระดับความสำคัญ	
		คะแนน	ร้อยละ
1	สืบสานประเพณี	78	18.48
2	ปลูกผักสวนครัว	61	14.46
3	รักษาสິงที่มี	56	13.27
4	สามัคคี	41	9.72
5	สร้างรายได้	38	9.00
6	แลกเปลี่ยนความรู้	36	8.53
7	มีงานทำ	36	8.53
8	ขยันอดทน	28	6.64
9	ครอบครัวอบอุ่น	25	5.92
10	ผู้นำเข้มแข็ง	14	3.32
11	สิ่งแวดล้อมดี	9	2.13
รวม		422	100.00

จากตารางที่ 5.9 พบว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชน หมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายสู่ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก ประกอบด้วย สืบสานประเพณี ปลูกผักสวนครัว และรักษาสิ่งที่มี

“...โฮมสเตย์ ทำให้มีรายได้เสริม เพื่อที่จะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในบ้าน ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ลดปัญหาการทะเลาะกันของคนในครอบครัว ยามบ่มีแขกเขาก็มาเอ็ดไร่ เอ็ดนา เอ็ดสวนเฮา แบบว่ามันเป็นอาชีพเสริม ทำให้มีความรู้ในการบริหารจัดการ มีงานทำ มีความขยันและอดทน เพราะว่ามันต้องสู้ มีความอบอุ่นในกลุ่มมีความสามัคคีกัน มีความพร้อมเพรียงกัน ทุกอย่าง ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกโฮมสเตย์ ก็มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกหลังคาเรือน เช่น ลูกหลานมาแสดงโชว์ คนเฒ่าคนแก่มาร่วมในกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ หรือใครอยากเข้าร่วมกิจกรรมอะไรก็ร่วมได้หมด มีรายได้กระจายไปได้ทั่วถึงทุกคนทุกครัวเรือน”

ยุ่น สุริษา, ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เราจะมีพราหมณ์และผู้สูงอายุมาบายศรีสู่ขวัญให้ หลังจากนั้นแม่บ้านก็จะจัดพาแลง ชันโตก เป็นประเพณีอีสาน แล้วเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กัน แล้วก็จัดให้มีเด็กนักเรียนและเยาวชนในหมู่บ้านมาแสดงโปงลาง และฟ้อนรำให้แขกได้ชมเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม”

อารี วิพบุตร, อดีตกำนันตำบลสีกาย

“...ทำให้มีรายได้ อธิษาศัยดีด้วยดียังไงมันบอกไม่ถูก พร้อมเพรียงกัน ร่วมมือกัน ก็อย่างที่เราเห็นร่วมมือสามัคคีกัน อย่างกลางคืนเคยขี่รถในหมู่บ้าน พอแขกมาเขาก็จะไม่ขี่กัน พอผู้ใหญ่พูดอะไรเขาก็ฟังมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ผู้นำที่ดีลูกบ้านก็จะเชื่อฟัง”

สมจันทร์ สีหาสุทธิ, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...การเป็นอยู่ของชนบทเขา มีการทอผ้า บายศรี แขกที่มานี้เขาว่าบ่เคยเห็น เขาได้แลกเปลี่ยนรู้กับคนข้างนอกที่เข้ามา เพราะความมุ่งมั่นมันจะมีหยิ่งกับหัวไหนตั้งหน้าตั้งตาเอ็ดตั้งหน้าตั้งตาพัฒนาหมู่บ้าน ให้เกิดการจ้างงานเกิดขึ้นเอ็ดของไปขาย

แต่ก่อนอยู่แบบซัด ๆ เขิน ๆ ก็ค่อยปรับปรุงมันขึ้นมามันก็ค่อยดีขึ้นเรื่อย ๆ คือจ้งยายก็เริ่มมาปลูกผัก เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาขึ้นมันก็มีไว้ ผ้าเขาก็มาทอเอง ก็มาเอ็ดตามธรรมชาติของเขานั้นล่ะ มีกลุ่มขึ้นมารับซื้อ มีจุดขายมีการตลาดปรับปรุงชีวิตเขาดีขึ้นหลายอยู่ เปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีอยู่”

สาคร สายศรี, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...อย่างหนึ่งคือความอบอุ่น ถึงพ่อกับแม่จะไปคนละงานก็จริงแต่ว่ายามมีแสงมา กินข้าวหน้ากัน เขามีความสุข แต่ละมื่อตื่นขึ้นมาก็ไปเอ็ดเวียกของเจ้าพ่อแสงมาก็กิน ข้าวพร้อมกัน มาผัดกันเถียงกันปะเอา”

สุเมธ พวงสาเก, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง

“...โฮมสเตย์นี้ก็ได้สองอย่าง คือ มีรายได้ในครอบครัว ถ้ามาพักนี้ก็ได้เฮือนละร้อย ต่อคน มาหกคนก็ได้หกร้อย สองนี้ได้ผลที่สุดคือประชากรเฮือนี่สามัคคีกัน สามัคคีกันคือดีที่สุด พ่อก็ดีใจในจุดนี้ พ่อว่าหลักคือสามัคคี ถ้าอยู่ไผ่อยู่มันนี้จะเว้าคนละแ่ง ละแนวไป อันนี้เว้าผู้หนึ่งแล้วก็แล้วไป”

แซม หินवंด์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ก็เพราะเขามีผู้นำที่เข้มแข็ง พวกกันเริ่มต้นก่อนบ่ว่าจะเป็นพ่อกำนัน แม่หลาบ แม่ย่น แม่ต้อย พ่อเสริฐ”

ป๋อง สุริษา, เภรญญิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...คือเราปลูกผัก ปลูกพืชกินเองได้ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ใครมีเยอะก็นำมาขายให้กับ กลุ่มโฮมสเตย์ทำอาหารต้อนรับแขก ใครมีของขายก็นำมาขายให้แขกซื้อกลับบ้าน การปลูกพืชผักเลี้ยงสัตว์เอง ทำให้มีกินแล้วยังเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้อีก ครอบครัวก็อบอุ่น ไม่เกิดความแตกแยก เฮ็ดอยู่เฮ็ดกินเฮ็ดไฮ่เฮ็ดนา ปลูกผัก หาปูหาปลา มันก็ในระดับพอปานกลาง บ่มากบ่น้อย พอเลี้ยงครอบครัว เฮ็ดหยั่งก็พอได้กิน ต้องวางแผนไว้ก่อนเฮ็ดจั่งใดมันจะดีเฮ็ดต้องคิดไปก่อน

เป็นปูเป็นปลาก็หาพอได้กินเฮាប់ต้องซื้อ เป็นผักเป็นหยั่งก็ปลูกเอาเอง นำปูน้ำปลาก็ซื้อแทน ปลาแดกก็มีเฮ็ดไผ่เอง อาชีพทำนาทำสวน เป็นหลักแท้ๆ มีแค่นี้แหละ ขายบ่ได้ก็ต้องไผ่เฮ็ด ไผ่บ่ได้ก็ต้องไผ่เฮ็ดพอได้ใช้พอได้กิน เฮ็ดฮั่วเฮ็ดสวนเฮ็ดเองทำเองพึ่งตนเองทุกทาง

ตั้งแต่มีโฮมสเตย์นี้ก็ดีขึ้น ทำให้มีรายได้เสริมในครอบครัว ไม่ว่าค่าน้ำค่าไฟ แต่ก่อนก็จะมีแต่ทำไร่นาอย่างเดียว มาทำโฮมสเตย์ก็ได้มารู้จักคนมากขึ้นรู้จักแขกที่มาพักมากหน้าหลายตาที่มาจากหลายที่

โฮมสเตย์ประสบผลสำเร็จได้เพราะผู้นำมีความรู้ความสามารถ เสียสละทุ่มเทร่างกายแรงใจอย่างมาก นอกจากมีผู้นำแล้วยังมีการดึงเยาวชนและผู้สูงอายุให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และยังมีการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีให้ยังอยู่ไว้จนถึงในปัจจุบัน”

คำ จิตมาลย์, สมาชิกกลุ่มแม่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เขาก็ได้ความรู้ ได้พัฒนาของเขาไปเรื่อยๆ เขาก็ได้เงินเสริม ลงหุ้นเขาก็ได้ปันผล เอ็ดนา เอ็ดสวน มีหมดทุกหลัง ปลูกหยั่งก็เอามาขาย ได้ขาย”

ริ้ว พลศรี, ประธานกลุ่ม อสม. บ้านจอมแจ้ง

“...ก็ดีนะชาวบ้านมีรายได้ ทำผลิตภัณฑ์ชุมชนแล้วก็หาอะไรมาขายเสริม ไม่ต้องไปทำงานที่อื่น ไม่ต้องไปต่างจังหวัดหรือกรุงเทพ โรงเรียนก็มีโครงการให้นะ โครงการคือปลูกผัก สนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ทำเศรษฐกิจพอเพียง มะละกอนี้ทำอาหารให้เด็กไม่ได้ซื้อ พวกกะเพรา โหระพา ไม่ได้ซื้อ”

สงัด จันทะพล, ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านจอมแจ้ง

“...โฮมสเตย์ประสบความสำเร็จได้ก็เพราะเรามีผู้นำที่ดี ที่เข้มแข็ง ชาวบ้านก็มีความเข้มแข็งสามัคคีกันดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆ ด้าน”

เทา พลศรี, เพื่อนบ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เราสอนในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กับเด็กและเยาวชน ให้เขามาสัมผัส ให้เขามาดูเลยว่าต้นไม้ดูต้นไม้ได้อย่างไร เขาจะเอาแก้มไปแนบเปลือกของต้นไม้ เพราะต้นไม้อยู่ได้ก็เพราะเปลือก เปลือกจะดูดอาหารขึ้นมาเวลาเอาแก้มแนบก็จะเย็น เขาก็จะรู้ว่าต้นไม้มันดูดน้ำได้จริงๆ เราไม่ได้หลอกเขา เพราะฉะนั้นแล้วเด็กๆ ก็ก็จะรู้ว่าฝนตกเท่าไรก็ไม่ท่วมบ้านวังน้ำมอกก็เพราะว่าเรารักษาต้นไม้ เรามีการเก็บรักษาไว้ โดยการให้คนในชุมชนร่วมมือกัน เราจะร่วมอนุรักษ์ด้วยกัน โดยการผูกผ้าไว้เป็นที่ระลึก คนต่อไปที่มาก็จะมาทำตามรอยเรา”

ดิฉนวนภพ สุพันธ์, ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...มาคิดเบิ่งแล้วมันก็พอดีสมบูรณ์ ถ้าเขาไปบอกว่าไปรับจ้างตรงอื่นได้หลายกว่านี้ มันก็ถูก แต่ถ้ามือเขาไปก็ไปได้แม่บ่ที่เขาไปรับจ้างนะ และเขาก็เสียค่ารถค่าราไป อีบบ่ได้อยู่กับบ้านกับช่อง มาคิดเบิ่งแล้วมันก็พอดีสมบูรณ์กันแล้วอยู่ในกรอบบ้าน เขา ถ้ามันมีเขาก็เอ็ดเขาก็ขายเอ็ดแบบพอเพียง บ่ต้องไปรับเอาโควต้าหม่องนั้น หม่องนี้มา เขาจะบ่เอาเขาจะเอาในกรอบของบ้านเขา

เปลี่ยนไปก็คือคนๆ ที่เคยฟุ่มเฟือยไปหากินเหล่าเมายาก็เลิก มาเอ็ดนาเขา มานับเงินบาทหน้าเขา ผู้เคยใช้เงินพันเงินหมื่นมันใช้มือเดียว มันเห็นเขาเอ็ดอยู่จั่งซี่ มาว่าเป็นหยั่งพวกเจ้าคือพออยู่พอกิน บ่พออยู่พอกินจั่งไต อันใดบ่มีเขาก็แบ่งไว้ อันใดบ่มีเขาก็บ่กิน อันใดเขาเอ็ดได้เขาก็เอ็ด มันเลยหันหน้าเข้ามาหาเขา พวกเด็กน้อยเขาก็เชื่อเขา ปิดโรงเรียนนี้บางคนไปทอผ้าก็เตรียมไว้ให้เวลาเขาปิดเทอม แต่

ก่อนก็ทอผ้า เปิดเทอมได้ทอได้ ได้เงินพันหนึ่ง เล่นอยู่ซื่อๆ ใต้บ ถ้าไปหาเล่นไปหา ฟังโทรศัพท์ที่ใต้บ ถ้าแขกมาก็เฮ็ด เดือนหนึ่งได้พันสองพันก็มีไว้ไปโรงเรียนแล้ว”

สมบัติ นามเคน, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...ก็รู้สึกที่ดีขึ้นเขาบต้องไปกรุงเทพฯ เมื่อก่อนไปเฮ็ดงานอยู่กรุงเทพฯ ก็เข้าหุ้กับผีเน บัดนี้เลยกลับมาบก็ต้องไปอีกเพราะเขามิงงานเฮ็ด เมื่อก่อนมันบมิงงานเฮ็ด นอกจากเฮ็ดไฮเฮ็ดนามันก็บพอใช้ เขาก็มิงงานจากที่เขาเฮ็ดโฮมสเตย์”

เพ็ญศรี สุวรรณแสง, สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก

“...นอกจากนี้แล้ว อีกอันหนึ่งที่เขาได้เห็นในแต่ละครัวเรือน เข้าไปในบ้านจะมีการปลูกพืชผักที่กินได้อยู่ที่หน้าบ้านของแต่ละคน ปลูกดอกไม้ดอกดอกที่กินได้ ปลูกผักปลูกหอม ทั่วๆ ที่เบ็งรายรับแล้วบจำเป็นต้องปลูกให้มันเมื่อไปตลาดก็ได้

มีผู้นำเข้มแข็งก็เลยมีการรวมกันเป็นกลุ่ม มันจึงขยายจากสิบครัวเรือนมาเป็นสี่สิบแปดครัวเรือน โฮมสเตย์จอมแจ่มมีจุดเด่นผู้นำเข้มแข็ง เขาอยากสู่วิถีชีวิต การบริหารกับชุมชน บ่มุ่งเสื้อผ้าทันสมัยมุ่งเสื้อผ้าที่ทออยู่ในหมู่บ้านเองมาต้อนรับแขกต่างต่างต่างต่างเมือง มาแสดงศิลปวัฒนธรรม เป็นความรับผิดชอบของคนในชุมชนเอง เห็นจากประตูหน้าบ้าน ทางเข้าบ้าน ครอบครัว ฮอดชุมชน ฮอดจิตใจจิตใจถ้าบ่มักมันจะหลงไหลไปกับวัฒนธรรมที่เจริญ บ่มานุ่งดอกเสื้อผ้าพื้นเมืองแบบนั้น แต่ละคนก็มีวิถีชีวิตแบบภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของตนเอง

จอมแจ่มมีกิจกรรมที่ทำให้มีเศรษฐกิจเป็นรายได้เสริม เฮ็ดถั่วตัดของกลุ่มแม่บ้านจะเป็นรายได้เสริมเพราะว่าเขาอยู่ใกล้ตัวเมือง คือจอมแจ่มเอาวัฒนธรรมเป็นตัวดึงดูดคนเข้าร่วม เอารายได้เสริมมาเป็นตัวล่อให้คนเข้ามารวมกลุ่มกันในยามว่างจากเฮ็ดไฮเฮ็ดนาเข้ามาเฮ็ดโฮมสเตย์ เฮ็ดถั่วตัด เฮ็ดไข่พอก เอาตัวนี้มารวมกลุ่ม เพราะว่าอยู่ซื่อๆ มันเสียเวลา ก็คือเอาตัวเลขล่อให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

วังน้ำมอกเอาวัฒนธรรม คือว่าเขาจะรวมกันเฮ็ดจั่งใดวัฒนธรรมมันจั่งจะอยู่กับหมู่บ้าน เฮ็ดแนวใดคนจั่งจะบได้ออกไปเฮ็ดงานนอกบ้าน แล้วคนที่อยู่นอกบ้านเวลากลับคืนมาบ้านมิงงานทำบ ชุมชนพัฒนาตนเองมาถึงจุดนี้บแม่เนเรื่องธรรมดาใช้เวลาใช้ความอดทนมาพอสมควร”

สำราน บุญยะสาน, นักท่องเที่ยว

“...เราทำกินเอง ปลูกผักกินเอง เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ดเอาไว้กินไว้ขาย ถ้าใครมีเยอะพอที่จะขายให้ทางโฮมสเตย์ได้ก็ขาย ตั้งแต่มีโฮมสเตย์ขึ้นมาก็ทำให้มีรายได้

เพิ่มขึ้น เพราะบางเดือนรายได้ก็ไม่ใช่น้อยๆ อยู่ประมาณ 4,000-5,000 บาท และทำให้ครอบครัวอบอุ่นไม่แตกแยกกันออกไป เพราะไม่ได้ออกไปทำงานที่อื่นเราก็พออยู่พอกินกันอยู่ในส่วนนี้”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...เราไม่ได้รับเฉพาะแขกที่เข้ามาเท่านั้น เรายังรองรับทั้งญาติพี่น้องที่เข้ามาเยี่ยมเราอีกด้วย เราก็จะได้เงินนี้มาช่วยในเรื่องของค่าน้ำ ค่าไฟ มันก็คุ้มค่าอยู่เพราะว่าคืนๆ หนึ่งก็คนละ 100 บาท เราเอาหัวใจคือความบริการของเรา แขกที่เคยเข้ามา ก็เคยพูดว่า แม่บ้านที่นี่ยิ้มแย้มแจ่มใสดี การต้อนรับก็ดี อหฺยาศัยก็ดีด้วย อาหารการกินก็อร่อยผักก็สดปลาก็สด แล้วเรายังมีความพร้อมเพรียงกันด้วย”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 6 ณ บ้านแม่สมัย ชนชนะกุล บ้านจอมแจ้ง

“...บ้านจอมแจ้งประสบความสำเร็จมาได้ก็เพราะว่าชาวบ้านมีความร่วมมือกันดี ในเรื่องของผู้นำก็มีส่วนอยู่เหมือนกัน และก็เรื่องอาหารการกินที่กลุ่มแม่บ้านช่วยพากันทำ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 8 ณ ศาลาคุ่ม 4 บ้านจอมแจ้ง

“...เศรษฐกิจพอเพียงกับโฮมสเตย์จะเป็นของคู่กัน แขกที่เข้ามาพักที่นี่ก็จะมาดูเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเรา มาเรียนรู้การทำโฮมสเตย์ เพราะถ้ามีโฮมสเตย์แล้วก็ต้องมีเศรษฐกิจพอเพียง มีวัฒนธรรมรวมเข้าไปด้วย แต่ไม่ใช่จะมีแต่พูดเท่านั้น เรายังต้องทำให้เขาเห็นด้วยว่าที่เราพูดมาเราทำได้ เราก็ต้องพาแขกที่มาเข้าไปชมจริงๆ ว่าผักที่เรามาให้ทานเราไม่ได้ซื้อมาจากตลาด เราทำตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ทุกบ้านทุกครัวเรือน ไม่ใช่เกี่ยวที่จะปลูกกิน มีน้อยเราก็ปลูกน้อย มีเยอะเราก็ปลูกเยอะ ไม่ว่าจะในพื้นที่ในบ้าน ริมน้ำ หรือจะเป็นที่ตรงไหนก็ได้พอที่จะปลูกไว้ปลูกสิ่งไหนที่ไม่จำเป็นเราก็ไม่ควรที่จะซื้อ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 12 ณ วัดธรรมรัตนากรบ้านจอมแจ้ง

“...คนที่เข้ามาศึกษาดูงานที่บ้านของเราอยู่ละ 50 ขึ้นไป จะพากันมาดูในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่า ตั้งแต่มีการใช้เศรษฐกิจพอเพียงก็มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น หมู่บ้านเราจะใช้ชีวิตแบบเอื้อเฟื้อต่อกัน ใครมีอะไรก็สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านได้ เราสามารถขอกันใช้ได้เพราะทุกบ้านจะมีกระถางปลูกผักไว้หน้า

บ้านของแต่ละคน การใช้ชีวิตของคนที่นี่ไม่ต้องทำตัวเองให้ฟุ่มเฟือย อยู่แบบพอเพียง”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 14 ณ ที่ทำการสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...เวลาที่แขกมาเราก็ได้ความรู้มาช่วยในการพัฒนาหมู่บ้านของเราไปเรื่อยๆ และก็ ได้มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นมาอีก เวลาที่มีแขกมาเราปลูกอะไรไว้เราก็สามารถนำมาขายก็ได้ เพราะว่าบางครั้งแขกก็พากันซื้อขึ้นรถทัวร์กลับบ้านด้วย”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 16 ณ ที่ทำการสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้านบ้านจอมแจ้ง

“...ผักเราปลูกอยู่หน้าบ้านทุกครัวเรือน เราพากันทำเอง ทำแล้วมันก็ได้ผลดี ได้ผลคือเราเอาไปกินเอง เราปลูกไว้กินบ้านเราเอง ครอบครัวของเราเอง เวลาที่กินหมดแล้วเราก็ปลูกใหม่ ไม่ต้องไปซื้อจากที่ตลาดมากิน มันก็ดีเราจะได้อะไรมาขายแล้วก็ไม่มีปุ๋ยเคมีเราเอามูลสัตว์ของเราใส่เอง ไม่มีสารพิษ”

สนทนากลุ่มครั้งที่ 18 ณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) บ้านจอมแจ้ง

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านจอมแจ้ง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ณ ศาลาประชาคมวัดธรรมรัตนากร ที่ประชุมได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นในประเด็นความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน สรุปได้ว่าประกอบด้วย มีรายได้ รายรับ ไม่ฟุ่มเฟือย มีความรู้ในการบริหารจัดการ มีอาชีพ มีงานทำ มีความขยันและอดทน มีความอบอุ่น มีความสามัคคี มีความพร้อมเพียง และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้ร่วมกันสรุปในประเด็นโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งประสบความสำเร็จได้เพราะความสามัคคีพร้อมเพียงของคนในหมู่บ้าน มีกลุ่มอาชีพหลากหลาย เช่น กลุ่มแปรรูปอาหารแม่บ้าน เกษตรกร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผู้เลี้ยงโคกระบือ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น มีที่พักสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลพิษ มีศูนย์เรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนและหาประสบการณ์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนที่มาพักและศึกษาดูงาน มีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี สม่่าเสมอ อาหารสะอาดถูกหลักอนามัย ความเป็นอยู่อย่างพอเพียงตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อนักท่องเที่ยว มีการบริการด้วยความเป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว และเป็นหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง

จากข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านวังน้ำมอก เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ณ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวบ้านวังน้ำมอก ที่ประชุมก็ได้สรุปประเด็นความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการดำเนินงานของโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก เอาไว้ว่า ปลูกผักสวนครัว ทอผ้าพื้นบ้าน ทำโคมไฟ ทำหน่อไม้ถั่วงอก จักสาน ถักไม้กวาด มีน้ำตกไหลผ่านหมู่บ้าน มีภูเขาล้อมรอบหมู่บ้าน มีป่าชุมชนที่ยั่งยืน มีวัดเทวสังคีตและโรงเรียน มีผู้นำชุมชน

ที่ดีและผู้ตามที่ดี นอกจากนี้ยังมองอีกว่า โสมสเดย์ยังทำให้เกิดงานในชุมชนคนในหมู่บ้านไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น ทำให้คนหลากหลายภูมิภาคได้รู้จักหมู่บ้านวังน้ำมอก ทำให้มีการอนุรักษ์ธรรมชาติไว้และยังคงดำเนินชีวิตเหมือนที่เราเป็นอยู่ แต่มีการให้ความรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังให้ได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประเพณีของหมู่บ้าน

จะเห็นว่า ธุรกิจโสมสเดย์ได้กระตุ้นให้ชาวบ้านช่วยกันปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินได้ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เพราะหากมีมากเหลือกินก็สามารถนำมาขายให้กับกลุ่มโสมสเดย์เอามาทำอาหารไว้ต้อนรับแขกได้ รวมถึงสินค้าอื่นก็สามารถนำมาขายให้กับแขกที่กลับบ้านเป็นรายได้เสริมกับครอบครัวได้อีก ส่งผลให้คนในหมู่บ้านมีงานทำไม่ต้องออกไปหางานที่อื่น ทำให้ครอบครัวอบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา นอกจากนี้ยังทำให้ได้รู้จักผู้คนจากต่างถิ่นมากขึ้น

ธุรกิจโสมสเดย์ที่ประสบความสำเร็จ ผู้นำล้วนมีส่วนอย่างมากในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม เพราะต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีความเสียสละทุ่มเททั้งร่างกายแรงใจ รวมถึงความสามัคคีของคนในชุมชนที่คอยเป็นแรงขับเคลื่อนให้ธุรกิจชุมชนโสมสเดย์เดินหน้าสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคง ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโสมสเดย์จังหวัดหนองคายสู่ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สืบสานประเพณี ปลูกผักสวนครัว รักษาสิ่งที่มี สามัคคีสร้างรายได้ แลกเปลี่ยนความรู้ มีงานทำ ขยันอดทน ครอบครัวอบอุ่น ผู้นำเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดี

ตารางที่ 5.10 สรุปลำดับความสำคัญตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย

ที่	ทางสายกลาง	คุณลักษณะ			เงื่อนไข		สมดุล มั่นคง ยั่งยืน
		พอประมาณ	มีเหตุผล	มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม	
1	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	กินอาหารพื้นบ้าน	สามัคคี	สามัคคี	ประชุมอย่างต่อเนื่อง	มาตรฐานบริการ	สืบสานประเพณี
2	ผู้นำเข้มแข็ง	สร้างรายได้	เอื้อเพื่อเอื้อแม่	เอื้อเพื่อเอื้อแม่	ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย	เอื้อเพื่อเอื้อแม่	ปลูกผักสวนครัว
3	ยึดคำสอนบรรพบุรุษ	ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ	สืบสานประเพณี	ปลูกผักสวนครัว	แลกเปลี่ยนความรู้	ถือศีล	รักษาสิ่งที่มี
4	ซื่อสัตย์สุจริต	ปลูกผักสวนครัว	สร้างรายได้	ปลูกข้าวกิน	ศึกษาดูงาน	ซื่อสัตย์สุจริต	สามัคคี
5	ประหยัดอดออม	ปลูกข้าวกิน	ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	ทำบัญชีครัวเรือน	ยึดคำสอนบรรพบุรุษ	จริงใจ	สร้างรายได้
6	สามัคคี	ลดรายจ่าย	ลดรายจ่าย	กินอาหารพื้นบ้าน	เรียนรู้	ทำกิจกรรมร่วมกัน	แลกเปลี่ยนความรู้
7	เอื้อเพื่อเอื้อแม่		ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	เคารพนับถือ	มีงานทำ
8	รักษาสิ่งที่มี		เรียนรู้	บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่	สืบสานประเพณี	สามัคคี	ขยันอดทน
9	ถนอมน้ำใจ		ทำบัญชีครัวเรือน	ครอบครัวอบอุ่น		สืบสานประเพณี	ครอบครัวอบอุ่น
10	มีเหตุผล		ประหยัดอดออม	สุขภาพแข็งแรง			ผู้นำเข้มแข็ง
11	ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย		เป็นแบบอย่างที่ดี	ชุมชนเข้มแข็ง			สิ่งแวดล้อมดี
12				สิ่งแวดล้อมดี			

ตารางที่ 5.11 สรุปตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย

ที่	ตัวชี้วัด	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						
		ทางสายกลาง	ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไข คุณธรรม	สมดุล มั่นคง ยั่งยืน
1	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	✓		✓		✓		
2	ผู้นำเข้มแข็ง	✓						✓
3	ยึดคำสอนบรรพบุรุษ	✓				✓		
4	ซื่อสัตย์สุจริต	✓					✓	
5	ประหยัดอดออม	✓		✓				
6	สามัคคี	✓		✓	✓		✓	✓
7	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	✓		✓	✓		✓	
8	รักษาสິงที่มี	✓						✓
9	ถนอมหัวใจ	✓						
10	มีเหตุผล	✓						
11	ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย	✓				✓		
12	กินอาหารพื้นบ้าน		✓			✓		
13	สร้างรายได้		✓	✓				✓
14	ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ		✓			✓		
15	ปลูกผักสวนครัว		✓			✓		✓
16	ปลูกข้าวกิน		✓			✓		

ตารางที่ 5.11 (ต่อ)

ที่	ตัวชี้วัด	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						
		ทางสายกลาง	ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไข คุณธรรม	สมดุล มั่นคง ยั่งยืน
17	ลดรายจ่าย		✓	✓				
18	สืบสานประเพณี			✓		✓	✓	✓
19	ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์			✓				
20	เรียนรู้			✓		✓		
21	ทำบุญซีคร้วเรือน			✓	✓			
22	เป็นแบบอย่างที่ดี			✓				
23	บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่				✓			
24	ครอบครัวอบอุ่น				✓			✓
25	สุขภาพแข็งแรง				✓			
26	ชุมชนเข้มแข็ง				✓			
27	สิ่งแวดล้อมดี				✓			✓
28	ประชุมอย่างต่อเนื่อง					✓		
29	แลกเปลี่ยนความรู้					✓		✓
30	ศึกษาดูงาน					✓		
31	มาตรฐานบริการ						✓	
32	ถือศีล						✓	

ตารางที่ 5.11 (ต่อ)

ที่	ตัวชี้วัด	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						
		ทางสายกลาง	ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไข คุณธรรม	สมดุล มั่นคง ยั่งยืน
33	จริงใจ						✓	
34	ทำกิจกรรมร่วมกัน						✓	
35	เคารพนับถือ						✓	
36	มีงานทำ							✓
37	ชยันตทน							✓
รวม		11	6	11	12	8	9	11

จากที่ตารางที่ 5.10 และ 5.11 จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ค้นหาและพัฒนาออกมาเป็นผลการวิจัย โดยได้นำเสนอข้อมูลประกอบผลการวิจัยทั้งข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตัวชี้วัดที่ได้ทั้งหมดนั้นสามารถสรุปและจัดเรียงลำดับตาม 7 องค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

1. ตัวชี้วัดบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี ผู้นำเข้มแข็ง ยึดคำสอนบรรพบุรุษ ชื่อสัตย์สุจริต ประหยัดอดออม สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษาสิ่งที่มี ถนอมน้ำใจ มีเหตุผล และใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย

2. ตัวชี้วัดตามคุณลักษณะความพอเพียง ซึ่งแบ่งออกตามคุณลักษณะความพอเพียง 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ตัวชี้วัดความพอประมาณ มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย กินอาหารพื้นบ้าน สร้างรายได้ ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกิน และลดรายจ่าย

2.2 ตัวชี้วัดความมีเหตุผล มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สืบสานประเพณี สร้างรายได้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดรายจ่าย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี เรียนรู้ ทำบัญชีครัวเรือน ประหยัดอดออม และเป็นแบบอย่างที่ดี

2.3 ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกิน ทำบัญชีครัวเรือน กินอาหารพื้นบ้าน ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ ครอบครัวยุติธรรม สุขภาพแข็งแรง ชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดี

3. ตัวชี้วัดตามเงื่อนไข ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เงื่อนไข ดังนี้

3.1 ตัวชี้วัดเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประชุมอย่างต่อเนื่อง ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย แลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาดูงาน ยึดคำสอนบรรพบุรุษ เรียนรู้ ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี และสืบสานประเพณี

3.2 ตัวชี้วัดเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย มาตรฐานบริการ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถือศีล ชื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจ ทำกิจกรรมร่วมกัน เคารพนับถือ สามัคคี และสืบสานประเพณี

4. ตัวชี้วัดความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สืบสานประเพณี ปลูกผักสวนครัว รักษาสิ่งที่มี สามัคคี สร้างรายได้ แลกเปลี่ยนความรู้ มีงานทำ ขยันอดทน ครอบครัวยุติธรรม ผู้นำเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดี

จากตารางที่ 21 จะเห็นว่า เมื่อนำทุกตัวชี้วัดมาเปรียบเทียบใน 7 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีตัวชี้วัดรวมทั้งสิ้น 37 ตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น ตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ 5 องค์ประกอบมี 1 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 4 องค์ประกอบมี 2 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 3 องค์ประกอบมี

3 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 2 องค์ประกอบมี 15 ตัวชี้วัด และปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบมี 16 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 5 องค์ประกอบ คือ สามัคคี ปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบมี 16 ตัวชี้วัด โดยแยกตามองค์ประกอบ ได้ดังนี้ ทางสาย กลางมี 2 ตัวชี้วัด คือ ถนอมน้ำใจ และมีเหตุผล ความมีเหตุผลมี 2 ตัวชี้วัด คือ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเป็นแบบอย่างที่ดี การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมี 3 ตัวชี้วัด คือ บ้านเรือนสะอาด น่าอยู่ สุขภาพแข็งแรง และชุมชนเข้มแข็ง เงื่อนไขความรู้มี 2 ตัวชี้วัด คือ ประชุมอย่างต่อเนื่อง และศึกษาดูงาน เงื่อนไขคุณธรรมมี 5 ตัวชี้วัด คือ มาตรฐานบริการ ถือศีล จริงใจ ทำกิจกรรม ร่วมกัน และเคารพนับถือ ความสมดุลง มั่นคง ยั่งยืน มี 2 ตัวชี้วัด คือ มีงานทำ และขยันอดทน